

Mars 2015
Numri: 84
E përmuajshme

Revistë edukative-kulturore - www.revistaetika.com

Shqipëri: 200 Lekë
Kosovë: 1.5 Euro
Maqedoni: 90 Den
Evropë: 7 Euro

ETIKA

XHAFER-I SADIK (R.A.)
OSMAN NURI TOPBASH

**MREKULLITË
E KURANIT**

**DR. MURAT KAJA
PO HUMBET NJË AMANET...**

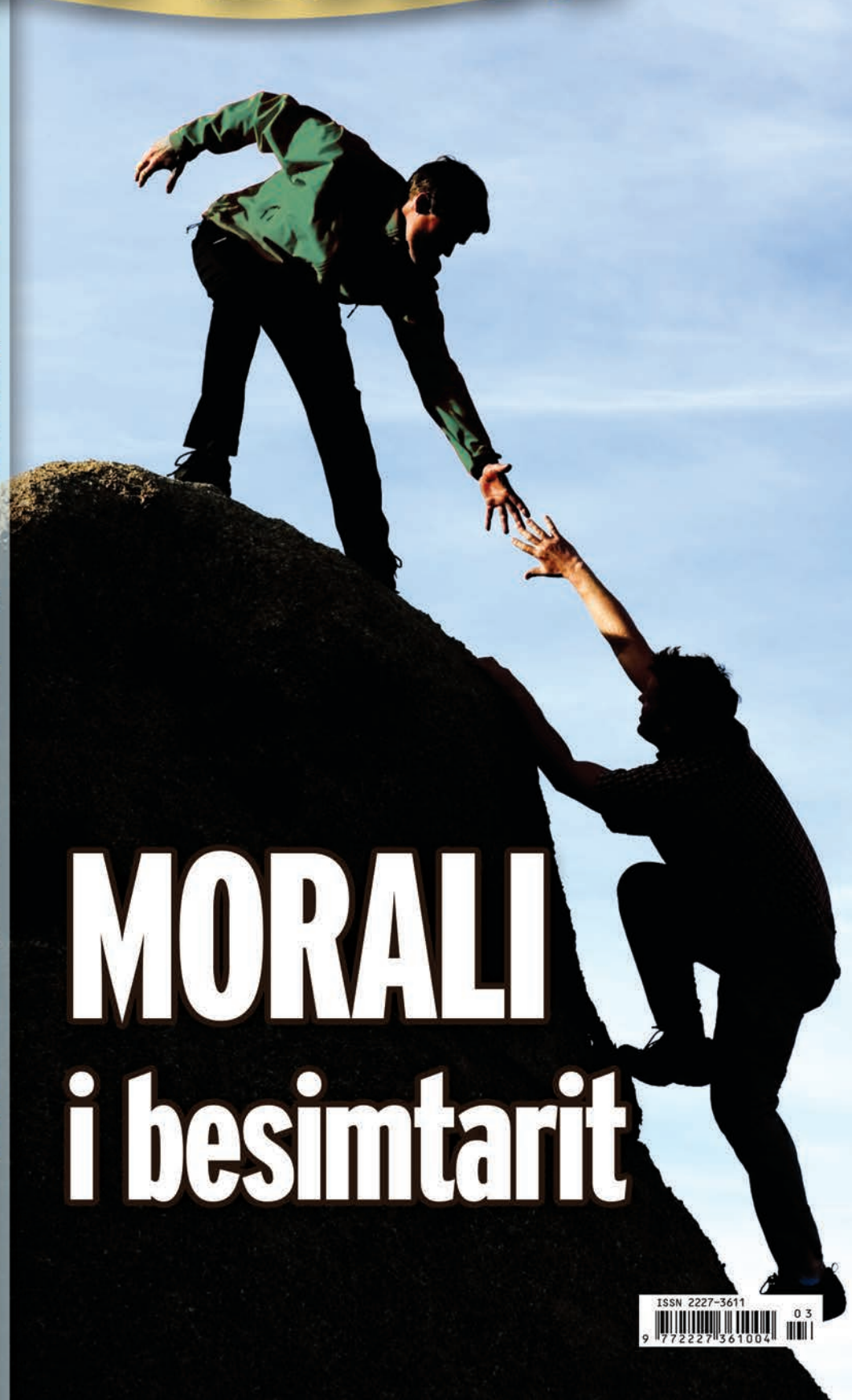
**XHAFER DURMUSH
NJË FJALI, DY KARAKTERE**

**MUSTAFA ERISH
HURAB IBN MUNDHIR**

**EDISON ÇERAJ
TË RIMENDOSH
KUPTIMIN E
FILOZOFISË**

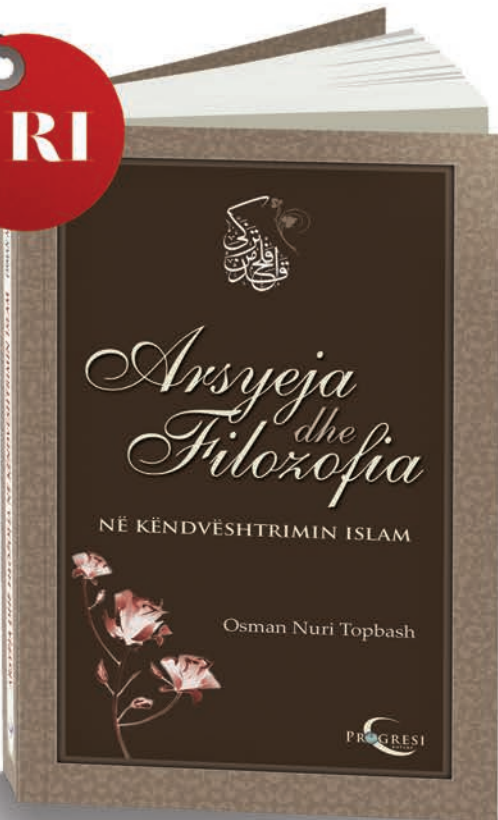

MORALI i besimtarit

ISSN 2227-3611 03
9 772227 361004

Arsyeja dhe Filozofia

IRI

Një notar profesionist mund të notojë në ujëra të thella pa frikë, duke shijuar në këtë mënyrë bukuritë nënujore. Nuk ka asnjë problem për një besimtar cilësor, i cili ka njohuri të mjaftueshme rreth fesë së tij, të shëtisë nëpër kulturat e popujve të tjerë. Problem është të notosh në ujëra të thella pa ditur not. E rrezikshme është të përballesh me kulturat, botëkuptimet dhe rrymat e tjera filozofike, pa pasur njohuritë e duhura rreth Islamit. Në këtë rast ekziston rreziku për të mbetur nën ndikimin e tyre.

Një tjetër problem që ka sjellë filozofia, është përpjekja e disa pseudofilozofëve dashamirë dhe admirues të filozofisë perëndimore, për ta bazuar mendimin islam mbi themele filozofike. Kjo është një përpjekje tinëzare për të vendosur arsyen mbi shpalljen hyjnore.

TË
RËNË

"Myusliman është ai, prej dorës dhe gjuhës së të cilit janë të sigurt myslimanët e tjerë". (Buhari, Iman 4; Ebu Daud, Xhihad, 2.)

Kjo kornizë mund të kuptohet në formën "të mos lëndosh askënd". Ndërsa dimensionin tjetër i kësaj cilësie morale, mund të shprehet në formën "të mos lëndohesh".

Të mos lëndosh... Domethënë, të mos shfaqësh kurrë sjellje negative ndaj dikujt tjetër. Ndërsa "të lëndohesh", përtej cenimit nga një lloj force fizike, nënkupton thyerjen e zemrës. Atëherë, besimtari duhet të tregohet i kujdesshëm, që të mos thyejë zemrën e dikujt tjetër.

Të mos lëndohesh... do të thotë që, edhe nëse përballesh me një gabim ndaj teje, në zemrën tënde nuk duhet të bartësh asnjë ngarkesë negative ndaj tjetrit. Të kesh parasysh se, nëse ngarkesa negative mbliidhet e mbliidhet vazhdimisht, një ditë ajo do të shkaktojë një reagim. Prandaj zemra duhet të pajiset me aftësinë e pastrimit nga këto ngarkesa negative.

Nisur nga kjo, morali i besimtarit, kërkon pjekuri zemre. Kjo pjekuri zemre mund të vlerësohet edhe si "një zemër e ngopur". Ndërsa me shprehjen e Kuranit, "një zemër e kënaqur".

Një zemër që ka arritur kënaqësinë, është një zemër e ngopur me përmendjen e Allahut. Dhe kjo do të thotë se ajo bart vetëdijen e të qenit çdo çast me Allahun e Madhëruar.

Një zemër e ngopur me përmendjen e Allahut, nuk mund të ndikohet nga ndjenja shkatërruese, si zemërimi, urrejtja dhe smira. Për këtë arsye, tek ajo nuk aktivizohet as sjelljet që shkaktohen nga këto ndjenja.

Të qenët me Allahun nuk duhet nënvleftësuar aspak, sepse një gjallëri e tillë zemre sjell edhe largimin nga veprat dhe sjelljet që nuk i pëlqejnë Allahut të Madhëruar. Një zemër e ngopur, në të njëjtën kohë është edhe një zemër e shpëtuar prej urisë, nevojave dhe krizave shpirtërore. Ajo është e mbështetur tek Allahu dhe e ngopur, sepse thotë "mua më mjafton Allahu". Për këtë arsye, ajo ka arritur paqen; është qetësuar dhe ekuilibruar. Ajo nuk është e pakënaqur. Dhe të gjitha këto formojnë klimën shpirtërore që përbën bazën e një morali të ekuilibruar. E parë nga kjo pikëpamje, "moralin e besimtarit" është fryti i një zemre besimtare.

Nëse në një shoqëri besimtare vëzhgohen probleme të moralit në të njëjtën kohë -gjë e cila ndodh- duhet të mendojmë se jemi përballë një problemi të lidhur me zemrën. Islami e ndalon përqeshjen, talljen apo përgojimin e tjetrit, qoftë edhe me lëvizje të vetullave (me mimikë). Prandaj, nëse një njeri shkel të drejtat e një tjetri me duar, krahë apo edhe me armë, do të thotë se ai nuk ka arritur t'i përshtatet disiplinës morale të kritereve islame në lidhje me ndjenjat njerëzore.

Përmbajtja

14

Falënderimi: Si dhe Pse?
Prof. dr. Sulejman Derin

Xhafer-i Sadik (r.a.)
Osman Nuri Topbash

34

10

21

Të rimendosh kuptimin e filozofisë
Edison Çeraj

5 Morali i besimtarit

Ahmet Tashgetiren

10 Morali i lartë është pjekuri besimi

Prof. dr. Ismail Lutfi Çakan

13 Ihsani

Xhemal Nar

16 Po humbet një amanet...

Dr. Murat Kaja

18 Ruani pasardhësit tuaj prej zjarrit

Prof. dr. Omer Çelik

26 Një fjali, dy karaktere

Xhafer Durmush

28 Hubab ibn Mundhir

Mustafa Erish

30 Mrekullitë e Kuranit

32 Një Ajet - Një Hadith

50

Sa jemi gati? 40

Adem Saraç

Mendjemadhësia 42

Sadik Dana

Vëllazëria: ndarje e dhimbjes dhe e gëzimit 46

Prof. dr. Hasan Kamil Jëllmaz

Delirium tremens 48

Nuredin Nazarko

Mbulesa dhe kurthi i shejtanit: Zhveshja 50

Doç. dr. Kerim Bulladë

Rruga e Pejgamberit 52

Sherafetin Kaja

Njohja e Zotit 57

Ramazan Fetahu

Fjala e mirë, arti i komunikimit 58

Naim Drijaj

24

Në cilën pjesë të rrugës jemi?

Çfarë duhet të bëjmë tani?

Fuat Akpënar

Alternativa e kamatës në financimin e kapitalit
Enklid Pelari

44

Morali i Besimtarit

Ahmet Tashgetiren

Besimtari... beson dhe është i besueshëm.

Myslimani... beson Islamin dhe formon marrëdhënie paqeje, sigurie dhe mirëkuptimi.

Morali... korniza që u vendoset marrëdhënieve njerëzore.

Morali i besimtarit... atmosfera e sigurisë që besimtari formon në marrëdhëniet njerëzore në të gjitha fushat e jetës.

Rasulallahu (a.s.), e përcakton kështu kornizën bazë të moralit të besimtarit:

"Mysliman është ai, prej dorës dhe gjuhës së të cilit janë të sigurt myslihanët e tjerë". (Buhari, Iman 4; Ebu Daud, Xhihad, 2.)

Kjo kornizë mund të kuptohet në formën *"të mos lëndosh askënd"*. Ndërsa dimensionin tjetër i kësaj cilësie morale, mund të shprehet në formën *"të mos lëndohesh"*.

Të mos lëndosh... Domethënë, të mos shfaqësh kurrë sjellje negative ndaj dikujt tjetër. Ndërsa "të

lëndohesh", përtej cenimit nga një lloj force fizike, nënkupton thyerjen e zemrës. Atëherë, besimtari duhet të tregohet i kujdesshëm, që të mos thyejë zemrën e dikujt tjetër.

Të mos lëndohesh... do të thotë që, edhe nëse përballësh me një gabim ndaj teje, në zemrën tënde nuk duhet të bartësh asnjë ngarkesë negative ndaj tjetrit. Të kesh parasysh se, nëse ngarkesa negative mbledhet e mbledhet vazhdimisht, një ditë ajo do të shkaktojë një reagim. Prandaj zemra duhet të pajiset me aftësinë e pastrimit nga këto ngarkesa negative.

Nisur nga kjo, morali i besimtarit, kërkon pjekuri zemre. Kjo pjekuri zemre mund të vlerësohet edhe si *"një zemër e ngopur"*. Ndërsa me shprehjen e Kuranit, *"një zemër e kënaqur"*.

Një zemër që ka arritur kënaqësinë, është një zemër e ngopur me përmendjen e Allahut. Dhe kjo do të thotë se ajo bart vetëdijen e të qenit çdo çast me Allahun e Madhëruar.

Një zemër e ngopur me përmendjen e Allahut, nuk mund të ndikohet nga ndjenja shkatërruese, si zemërimi, urrejtja dhe smira. Për këtë arsye, tek ajo nuk aktivizohen as sjelljet që shkaktohen nga këto ndjenja.

Të qenët me Allahun nuk duhet nënvleftësuar aspak, sepse një gjallëri e tillë zemre sjell edhe largimin nga veprat dhe sjelljet që nuk i pëlqejnë Allahut të Madhëruar. Një zemër e ngopur, në të njëjtën kohë është edhe një zemër e shpëtuar prej urisë, nevojave dhe krizave shpirtërore. Ajo është e mbështetur tek Allahu dhe e ngopur, sepse thotë *“mua më mjafton Allahu”*. Për këtë arsye, ajo ka arritur paqen; është qetësuar dhe ekuilibruar. Ajo nuk është e pakënaqur. Dhe të gjitha këto formojnë klimën shpirtërore që përbën bazën e një morali të ekuilibruar. E parë nga kjo pikëpamje, “moral i besimtarit” është fryti i një zemre besimtare.

Nëse në një shoqëri besimtare vëzhgohen probleme të moralit në të njëjtën kohë -gjë e cila ndodh- duhet të mendojmë se jemi përballë një problemi të lidhur me zemrën. Islami e ndalon përqeshjen, talljen apo përgojimin e tjetrit, qoftë edhe me lëvizje të vetullave (me mimikë). Prandaj, nëse një njeri shkel të drejtat e një tjetri me duar, krahë apo edhe me armë, do të thotë se ai nuk ka arritur t’i përshtatet disiplinës morale të kriterëve islame në lidhje me ndjenjat njerëzore.

Islami, e ndalon besimtarin t’i ngarkojë kafshës pesha tepër të rënda, madje, e ndalon edhe ta shajë, ta rrahë apo edhe të bëjë muhabet ndërkohë që është hipur mbi të. E ndërkohë që ky është botëkuptimi i vërtetë i Islamit, në shoqëritë myslimane këto konsiderohen si sjellje jashtëzakonisht utopike. Kjo tregon qartë se këtu ekziston një problem shumë i thellë në marrëdhënien e shoqërisë myslimane me

Islamit. Po ashtu, Islami e cilëson si “sadaka” heqjen e diçkaje që pengon kalimin e njerëzve në rrugë. Mirëpo sot, vetë pjesëtarët e kësaj feje, bëhen pengesë në rrugë, gjë e cila tregon ekzistencën e një problemi shumë serioz.

Pejgamberi ynë (a.s.), ishte një njeri, për të cilin vetë Allahu i Madhëruar ka urdhëruar në Kuranin Fisnik se, ai **“me të vërtetë që është me një moral të lartë”**¹ Kurse vetë Pejgamberi (a.s.), ka thënë se misioni i tij është *“të plotësojë virtytet e larta morale”*².

Nëse shohim dëshminë e Kuranit, kuptojmë se Rasulullahu (a.s.), ishte një “Pejgamber i moralit”. Dhe, nëse shohim fjalët e vetë Rasulullahut (a.s.), e kuptojmë se morali del në skenë si “përkufizimi i një misioni”

Atëherë, ashtu siç na duhet ta shohim Rasulullahun (a.s.), së bashku me të gjitha parimet që ai ka sjellë, mbase, më tepër duhet ta shohim si një “shembull moral”. Pra, është e domosdoshme ta ndjekim atë, të bëhemi të njëjtë me të, të ngjyhem me ngjyrën e tij dhe t’i ngjajmë moralit të tij.

Nëse shfletoni çfarëdo libri që flet për moralin e Rasulullahut (a.s.), do të gjeni këto tema:

“Modestia, bujaria, devotshmëria, mirësjellja, butësia, dhembshuria dhe mëshira, toleranca, respekti ndaj fqinjëve, trajtimi i të varfërve, i robërve dhe i shërbyesve, sjellja ndaj grave dhe jetimëve, kujdesi për kafshët, edukata dhe turpi i Rasulullahut (a.s.)...”

Për shembull, poshtë titullit “Edukata dhe turpi i Rasulullahut (a.s.)”, zë vend shprehja; “Sahabët thonë se, Pejgamberi (a.s.), ishte më i turpshëm se një vajzë e re e mbuluar me veshjen e saj”

*Ndonjëherë,
dobësitë morale mund
të vërehen edhe në
marrëdhëniet e xhematit të
një xhamie me njëri-tjetrin.
Dhe kjo mund të shihet
si treguesi i mosformimit
të lidhjes së mjaftueshme
midis faljes së namazit
dhe të qenit të
moralshëm.*

1. -shih. el-Kalem, 68/4.

2. -shih. Ahmed, II, 381; Malik, I, II, 904.

T'i shohësh të gjitha këto me qëllim për të mësuar cilësitë e karakterit të një personaliteti historik, nuk do të thotë të formosh lidhje me "moralin e Muhamedit (a.s.)". Të krijosh lidhje me "moralin e Muhamedit (a.s.)", do të thotë ta pajisësh veten me çdo gjë që kishte Rasulullahu (a.s.).

Nëse Allahu i Madhëruar urdhëron: **"...Çfarëdo që t'ju japë i Dërguari, merreni atë, e çfarëdo që t'ju ndalojë, hiqni dorë prej saj..."**³, kjo do të thotë pikërisht, të bëhesh i njëjtë me Rasulullahun (a.s.).

Familja, puna dhe marrëdhëniet shoqërore...

Këto janë e tërë jeta njerëzore.

Kurani Fisnik, ecjen e njeriu në rrugët me mendjemadhësi, sikur do të kapë malet ose sikur do të çajë tokën, e cilëson si një deformim të personalitetit. Kurani kërkon që njeriu ta mbajë tonin e zërit në nivelin e komunikimit njerëzor dhe e qorton njeriun që komunikon me një zë si të gomarit.

Në Kuran mësojmë se Allahu i Madhëruar i dërgon dy peygamberët e Tij tek një njeri mizor si faraoni, duke i këshilluar të flasim me fjalë të buta. Po ashtu, kur Peygamberi ynë (a.s.), takohej me dikë në rrugë dhe i jepte dorën, asnjëherë nuk e tërhiqte dorën i pari.

Rasulullahu (a.s.), në shoqërinë e besimtarëve ku jetonte, pra, tek secili nga shokët e tij, ka arritur të ngjallë ndjenjën sikur ai donte më shumë atë se veten. Po ashtu, Rasulullahu (a.s.), duke dëshiruar që shoqëria islame të jetë një shoqëri e dashurisë, ka thënë: *"Pa besuar nuk mund të hyji në xhenet"* dhe më pas ka shtuar, *"dhe pa e dashur njëri-tjetrin, nuk keni besuar me të vërtetë"*⁴.

Në një hadith, Rasulullahu (a.s.), ka thënë: *"Xhebraili më ka këshilluar aq shumë në lidhje me të drejtat e fqinjët, sa që unë pandeha se Allahu do t'i bënte fqinjët trashëgimtarë të njëri-tjetrit"*⁵. Kjo na lë të kuptojmë se Islami dëshiron që lidhjet ndërmjet fqinjëve të jenë pothuajse si lidhjet me të afërmit e farefisit.

3. -shih. el-Hashr, 59/7.

4. -shih. Muslim, Iman 93-94; Tirmidhi, Et'ime 45; Ibn Maxhe, Mukaddime 9.

5. - Buhari, Edeb, 28; Muslim, Birr, 140, 141.

Besimtarët ndjekin gjurmët e një Peygamberi, i cili me shprehjen: *"Kush na mashtron, nuk është prej nesh"*⁶, bën përkufizimin e një shoqërie të lidhur fort me njëri-tjetrin nën atmosferën e sigurisë. Dhe, nëse dëshirojmë të jemi në gjurmët e një peygamberi të tillë, duhet të rishikojmë nivelin e sigurisë së shoqërisë ku jetojmë dhe të vlerësojmë se sa jemi në gjurmët e Rasulullahut (a.s.).

Nëse fillojmë të nxjerrim inventarin e marrëdhënieve tona brenda njësisë më të vogël të shoqërisë, që është familja; në marrëdhëniet ndërmjet bashkëshortëve, marrëdhëniet midis fëmijëve dhe prindërve, marrëdhëniet midis nuseve dhe vjehrrave, marrëdhëniet midis nipërve dhe gjyshërve; pastaj kalojmë në marrëdhëniet midis fqinjëve në pallat, në rrugë, në punë, në rrethin tonë shoqëror; më pas të analizojmë marrëdhëniet e qeverisë me popullin, marrëdhëniet e popujve me njëri-tjetrin; dhe, në mënyrë të veçantë, nëse bëjmë analizën e marrëdhënieve ndërmjet popujve myslimanë, do të shohim se, midis nesh, Rasulullahut (a.s.) dhe shoqërisë që ndërtoi ai, është formuar një distancë shumë e madhe.

Ndonjëherë, dobësitë morale mund të vërehen edhe në marrëdhëniet e xhematit të një xhamie me njëri-tjetrin. Dhe kjo mund të shihet si treguesi i mosformimit të lidhjes së mjaftueshme midis faljes së namazit dhe të qenit të moralshëm. Ose treguesi i faktit se nuk kemi arritur ende të jemi të ngopur prej qëndrimit para Allahut dhe se në jetën tonë nuk kemi përçarur asnjë rreze morali prej namazit... Ku është morali tek besimtarët që shkelin njëri-tjetrin në trafik për të arritur sa më parë në kohën e iftarit? Këtë pyetje duhet ta bëjmë! Morali, mbase është një gjë që përfshin edhe besimin edhe adhurimin, por përtej kësaj, ai është një kullim sjelljesh. Morali është një kullim. Një kalim prej kullueses. Qytetërimi është detaj, thonë... Pra edhe morali është kujdesi që tregohet për të mos e lënduar personalitetin e besimtarin as në detajet më të imëta të tij.

Fjala e fundit: Popullit të Peygamberit të moralit, nuk i ka hije të përjetojë probleme morale.

6. - Ebu Daud, Buju, 50.

NDJENJAT DHE SJELLJET HELMUESE

që prishin miqësinë dhe dashurinë

Dr. Adem Ergyl

Mund të thuhet se morali i besimtarit është ngjyra e natyrshme e paprishur e njeriut. Kjo ngjyrë është një ngjyrë hyjnore dhe është e pamundur të imagjinosh diçka më të bukur se ajo.¹

Thelbi i fesë përbëhet prej besimit, Islamit dhe ihsanit (mirësisë).² Këto e ruajnë, e pastrojnë dhe e plotësojnë në mënyrë të shëndetshme natyrën e pastër njerëzore për të cilën po flasim. Kjo është një rrugë hyjnore dhe profetike, që i jep njeriut nderin dhe dinjitetin që meriton. Kjo rrugë është rruga e paqes dhe e shpëtimit, që e çon njeriun në dashurinë dhe miqësinë me veten e tij, me gjininë e tij me të cilët ndan të njëjtat ndjenja dhe me të gjitha krijesat e tjera.

Nisur nga kjo, besimi është një eliksir hyjnor, që përveç armiqve të Allahut, i lidh të gjitha krijesat me njëra-tjetrën, i miqëson dhe i vëllazëron ato. Çdo gjë që e prish këtë atmosferë të bukur, që duhet arritur e përjetuar, çfarëdo qoftë apo çfarë do forme pastë ajo, është rezultat i dobësimit të besimit.

Për të mos e humbur

kapitalin e kësaj miqësie, dashurie e vëllazërie që u është falur zemrave në sajë të besimit, më parë duhet ta ruajmë kapitalin ekzistent prej elementeve të dëmshëm. Burimi i elementeve të dëmshëm për të cilët bëhet fjalë, janë tundimet, ndjenjat dhe sjelljet egoiste e djallëzore. Ndërsa mjeti i kësaj atmosfere negative dhe helmuese që formohet, në të shumtën e rasteve, është gjuha, dora dhe zemra së cilës i ka humbur pastërtia.

Allahu i Madhëruar dhe i Dërguari i Tij (a.s.), na kanë lajmëruar në mënyrë shumë të qartë se në ç'formë e shkaktojnë prishjen këto mjete:

E para, është helmi i gjuhës fyese, lënduese, ndarëse dhe prishëse e marrëdhënieve: Plaga që shkakton gjuha, është në krye të plagëve më të thella. Një fjalë e urtë thotë: *"Plaga e shpatës shërohet, por plaga e gjuhës nuk shërohet"*. Kjo, sepse ndërkohë që njëra lëndon pjesën e jashtme të trupit, tjetra lëndon zemrën dhe esencën e njeriut. Kjo formë lëndimi, ndonjëherë rrrjedh prej përmbajtjes së fjalës e ndonjëherë prej mënyrës se si thuhet. Për shembull; gënjeshtria në marrëdhëniet njerëzore është një lloj helmi që mbjell farat e pasigurisë dhe mosbesimit. Shpifja është një vrasëse që merr nëpër këmbë dinjitetin njerëzor dhe e dënon me vdekje njeriun për aq kohë sa është gjallë. Ndërsa përgojimi është operacioni i përluljes së njeriut tek të tjerët, duke e turpëruar dhe poshtëruar atë. Fyerja, fjala e keqe, nofka e keqe, shprehjet lënduese dhe sjellje të tjera të ngjashme, janë elementet djallëzore të një gjuhe të paedukuar që prishin marrëdhëniet e shëndetshme.

Një lloj tjetër i helmit të gjuhës, i cili është po aq lëndues sa edhe përmbajtja e fjalës, është mënyra e thënies së fjalës. Energjia negative që bartin fjalët e papërshtatshme që përdoren në një fjalë, i ngriin ndje-

njat e ngrohta dhe i shuan marrëdhëniet. Mbase ajo që thuhet është e drejtë, por mënyra se si thuhet është lënduese dhe shkatërruese.

Zoti yni i Madhëruar i paralajmëron vazhdimisht robërit e Tij në lidhje me këtë çështje dhe urdhëron që, *“bashkëbiseduesit t’i drejtohem i në një mënyrë që shpreh respekt”³, “jo duke e këshilluar në mënyrë të ashpër, por në mënyrë të butë si mëndafshi që t’i prekë zemrën”⁴, “jo duke i bërtitur me zë të lartë si të gomarit, por duke ia treguar me ton të ulët aq sa mund ta dëgjojë”⁵. Përveç kësaj, Allahu i fton robërit e tij të jenë të mirësjellshëm, duke thënë:*

“(O i Dërguar!) Thuaju, robërve të Mi, që të flasin atë që është më e mira. Në të vërtetë, djalli mbjell ngatërresa ndërmjet tyre. Vërtet, djalli është armik i hapët i njeriut.” (Isra, 53) Në këtë ajet na tërheqin vëmendjen këto dy çështje: e para; të përpiqesh gjithmonë të gjeshe fjalën më të bukur, sepse një fjalë e cila është e bukur për dikë, mund të jetë e shëmtuar dhe e ashpër për dikë tjetër. Pra, çdo njeri e ka për detyrë ta zhvillojë vazhdimisht veten për të gjetur fjalët më të bukura brenda vetes. Ndërsa çështja e dytë është fakti se duke u nisur prej një fjale të thënë, forcat e dukshme dhe të padukshme, mund të mbjellin farat e përçarjes dhe armiqësisë ndër besimtarët.

Elementi i dytë, që i çon dëm marrëdhëniet dhe e kthen miqësinë në armiqësi, është ajo që bëjmë me dorën, trupin apo me forcën tonë. Për shembull, padrejtësia është një helm i tillë. Përçmimi i njëri-tjetri duke e tallur me lëvizje syri a dore, është një helm i tillë. Të gjitha veprimet që bëhen për të shkaktuar shkatërrime në tokë, janë të tilla. Kështu është edhe sëmundja e spiunimit për të nxjerrë në shesh të metat e të tjerëve. Kështu është edhe kur një grup garon me një grup tjetër për të poshtëruar e turpëruar njëri-tjetrin. Ka edhe shumë sjellje e veprime të ngjashme, të cila nuk i kanë hije besimtarit dhe që janë si viruse që na turpërojnë në si myslimanë. Rasulullahu (a.s.), në lidhje me këtë çështje ka thënë:

“Mysliman është ai, nga dora dhe gjuha e të cilit janë të sigurtë myslimanët e tjerë.”⁶

Ndërsa elementi i tretë që e njollos dhe e cenon moralin e vëllazërisë, është prishja e mo-

ralit të zemrës. Një sëmundje e tillë është edhe konsiderimi i vetes më lart se vëllai yt besimtar. Kështu është edhe përcaktimi i kritereve të epërsisë në bazë të racës, fisit, grupit, medhhebit apo statusit shoqëror. Kështu është edhe ushqimi i urrejtjes dhe armiqësisë në zemër ndaj besimtarëve të tjerë -për çfarëdolloj shkak u qoftë-. Në të njëjtën mënyrë, edhe kaplimi nga ndjenja e smirës është po aq lënduese. Ndjenja e armiqësisë që hyri midis Kabilit dhe Habilit, Jusufit (a.s.) dhe vëllezërve të tij, ishte për shkak të ndjenjës së smirës.

Të mendosh keq ndaj vëllezërve për shkak të hamendjeve të cilat nuk mbështeten në asnjë argument të prerë, është një nga sëmundjet që copëton marrëdhëniet e zemrës. Madje, mund të thuhet se, burimi i energjisë negative të veprimeve shkatërruese që bëjmë me dorën dhe gjuhën tonë, në shumicën e rasteve është egoja dhe zemra jonë e papastruar dhe e parafinuar.

Si përfundim, sëmundja që copëton lidhjet, shkatërron miqësinë dhe e kthen atë në armiqësi, është brenda nesh dhe në veten tonë. Nëse duam që morali i besimtarit të shfaqet në dorën, gjuhën dhe zemrën tonë, është e domosdoshme që besimi ynë të ndikojë në zemrën, gjuhën, dorën dhe në të gjitha qelizat tona. Nëse e shkrijmë egon tonë në enën e besimit -përveç armiqve të Allahut-, e gjithë bota do të miqësohet me ne.

Referencat:

1. -shih. el-Bekare, 138. 2. -Ndërkohë që forma e besimit rregullon botë-kuptimin ndaj Zotit, Islami disiplinon adhurimin, marrëdhëniet dhe çështjet e tjera në lidhje me jetën. Ndërsa ihsani ndërton anën e ndjenjave dhe moralin e njeriut. 3. -shih. el-Isra, 17/23. 4. -shih. Ta-Ha, 20/44. 5. -shih. Lukman, 31/19. 6. - Buhari, Iman 4-5, Rikak 26; Muslim, Iman 64-65.

Sëmundja që copëton lidhjet, shkatërron miqësinë dhe e kthen atë në armiqësi, është brenda nesh dhe në veten tonë. Nëse duam që morali i besimtarit të shfaqet në dorën, gjuhën dhe zemrën tonë, është e domosdoshme që besimi ynë të ndikojë në zemrën, gjuhën, dorën dhe në të gjitha qelizat tona. Nëse e shkrijmë egon tonë në enën e besimit -përveç armiqve të Allahut-.

Morali i Lartë ËSHTË PJEKURI BESIMI

Prof. dr. Ismail Lutfi Çakan

Morali është një koncept që ndër të gjitha krijesat, i intereson vetëm njeriut. Ndërsa në Islam është një nga pjesët kryesore të fesë. Vetë Pejgamberi ynë (a.s.), na ka bërë të ditur se: *"Ai është dërguar për të plotësuar moralin e lartë."* Ndërsa në Librin hyjnor, Pejgamberi ynë (a.s.), është prezantuar si **"njeriu me moralin më të lartë"**.¹

Në librat e haditheve ka me qindra hadithe të radhitura nën kapitullin e "moralit", të cilat na tregojnë dhe na mësojnë mirësitë e moralit. Një nga këta hadithe, është edhe ai që kemi përmendur në fillim të shkrimit tonë. Sipas një transmetimi të Ebu Hurres (r.a.), Rasulullahu (a.s.), ka thënë: *"Myslimani me pjekurinë më të madhe të besimit, është ai që ka moralin më të lartë."*²

Siç shihet, ky hadith e cilëson karakterin e bukur dhe moralin e lartë, si treguesin e pjekurisë së besimit. Ndërsa në disa hadithe të tjerë, zënë vend

shprehjet: *"Më i miri prej jush është ai me moralin më të lartë"*. Pra, morali i lartë është treguesi i njeriut të mirë. Kriteret që vendosin të dy grupet e haditheve, janë të njëjta: Pjekuria e besimit në fe varet nga epërsia dhe bukuria e moralit.

Sjellja dhe jeta morale

Kur marrëdhënia moral-besim bëhet e pandashme, padyshim që edhe sjellja dhe jeta morale do të jenë në përputhje me Islamin, pra me Kuranin Fisnik dhe Sunetin e Pejgamberit (a.s.). Çdo sjellje që është në kundërshtim me këto dy burime, është jashtë normës së moralit. Pra, sipas nesh, burimi i moralit është feja. Burimi dhe kriteri i vetëm i moralit islam, është vetë Islami. Dhe, myslimani me moral të lartë, është ai që jeton me moralin islam. Nëse do të organizohej një garë për të zgjedhur "myslimanin më të mirë", ajo do të përfundonte me gjetjen e myslimanit me moralin më të mirë.

MORALI ISLAM

Përkufizimi më i shkurtër dhe më i përmbledhues

1. -shih. Muuatta, Husnu'l-hulk 8.

2. -shih. el-Kalem, 68/4.

3. -Darimi, Rikak 74; shih. Buhari, Edeb 38, 39; Ebu Daud, Sunnet 14; Tirmidhi, Rada' Il, Iman 6; Ahmed b. Hanbel, Musned, II. 250, 472, 527; V. 99; VI, 47, 99.

dhur i moralit islam, është: “et-Ta’dhim li emri’l-lah, ue’shefakatu ala halki’l-lah / Respekt e madhërim i urdhrave të Allahut dhe mëshirë ndaj krijesave të Tij”. Ky përkufizim është aq përfshirës, sa përmbledh çdo detaj të moralit individual e shoqëror dhe çdo sjellje tjetër morale. Originalin e këtij përkufizimi e gjejmë në Kuranin Fisnik, në ajetin: **“Ata që thonë, «Zoti ynë është Allahu», e pastaj vazhdojnë të vendosur në rrugën e drejtë...”**⁴ dhe në përgjigjen që Pejgamberi ynë (a.s.), i dha sahabiut, i cili i tha: “Ma shpjego Islamin në mënyrë të tillë, që të mos kem nevojë të pyes dikë tjetër”. Përgjigja e Pejgamberit (a.s.), ishte: **“Thuaj! Zoti im është Allahu, pastaj bëhu i drejtë!”**⁵

Respektimi i urdhrave të Allahut është kreu i të gjitha punëve dhe sjelljeve të mira morale. Nëse ai që nuk ndjen respekt të thellë ndaj Krijuesit të vetëm, Allahut, i Cili di çdo gjë të fshehtë e të hapët dhe, që nuk i përkushtohet në devotshmëri vetëm Atij, çfarë tjetër do të arrijë të respektojë në mënyrë serioze? Kush mund të japë garanci se ai që nuk respekton urdhrat e Allahut, mund të tregojë respekt ndaj vlerave njerëzore?

Allahu i Madhëruar, thotë: **“...Më i nderuari prej jush tek Allahu është ai që i frikësohet më shumë Atij...”**⁶ Po ashtu, kënaqësinë e Allahut, të cilën Ai Vetë e ka përkufizuar si **“shpërblimin më të madh”**⁷, mund ta arrijnë vetëm ata që tregojnë respektin e duhur ndaj Tij.

Frikë-respekti ndaj urdhrave të Allahut, është parimi rregullator i sjelljeve të individit dhe kriter i moralit. Pra, burimi i të gjitha virtyteve, është respekti ndaj Allahut. Nëse i analizojmë një nga një të gjitha cilësitë dhe virtytet e bukura, si urtësia, trimëria, ndershmëria, drejtësia, bujaria, modestia dhe durimi, do të shohim se të gjitha mbështeten në respektin ndaj urdhrave të Allahut. Jo më kot kanë thënë: **“Burimi i çdo të mire, është frika ndaj Allahut”**⁸ Po ashtu, edhe poeti i madh Mehmed Akif

4. -shih. Fussilet, 41/30; el-Ahkaf, 46/13.

5. -Muslim, Iman 62; Ahmed b. Hanbel, Musned, III, 413; IV, 385, Gjithashtu, shih. Tirmidhi, Zuhd 61; Ibn Maxhe, Fiten 12; Darimi, Rikak 4; Mukaddime 19.

6. -el-Huxhurat, 49/13.

7. -shih. et-Teube, 9/72.

8. -shih. Axhluni, Keshfu’l-hafa, I, 421, Nr: 1350.

Ersoj, Allahu e mëshiroftë, virtytet njerëzore i lidh me frikën ndaj Allahut:

As dija nuk jep moral të lartë dhe as ndërgjegjja; Virtytet e njeriut prej frikës nga Allahu janë.

Ta zëmë se prej zemrave frika nga Zoti ka ikur, As dija nuk ndikon më dhe as ndërgjegjja.⁹

Kjo, do të thotë se kushti i parë për t’u bërë një mysliman i pjekur me moral të lartë, është të tregosh një respekt të thellë ndaj urdhrave të Allahut në çdo fushë të jetës dhe t’i mbash ato më lart se çdo gjë tjetër.

MËSHIRË NDAJ KRIJESAVE

Parimi “mëshirë ndaj krijesave”, që është edhe themeli i dytë i moralit islam, përfshin sjelljet që duhen shfaqur në çdo lloj marrëdhënieje njerëzore, që prej moralit familjar e shoqëror, deri tek morali i punës e i tregtisë; madje edhe sjelljet ndaj kafshëve dhe natyrës. Kjo, sepse çdo gjë e ka krijuar Allahu i Madhëruar.

Mëshira, e detyron njeriun në një sjellje me dy drejtime. Së pari, e motivon të bëjë detyrën e tij pa mangësi dhe në mënyrën më të mirë. Më pas, e urdhëron të mos i bëjë dëm asnjë krijese në mënyrë të vetëdijshme dhe të mos mashtrojë, sepse kjo është domosdoshmëria e dhembshurisë dhe mëshirës.

Është shumë e qartë se në themel të çdo sjelljeje dhe vepre morale, që prej mosdëmtimit të asnjë krijese në mënyrë të vetëdijshme e deri tek dhënia përparësi e të tjerëve ndaj vetes, qëndron ndjenja e mëshirës, e mbështetur në besim.

Njerëzit që nuk zotërojnë asnjë pjesë prej mëshirës dhe dhembshurisë, nuk mendojnë gjë tjetër përveç egoizmit, koprracisë dhe interesave të dëshirave të tyre. Argumenti më i fortë i kësaj, është tabloja e të uriturve dhe të ngopurve në botën tonë dhe çekuilibrimi shokues i shoqërisë ndërmjet vendeve ose kontinenteve.

Nuk duhet harruar se virtytet, si dhembshuria, mëshira, butësia, mirëkuptimi, dashuria dhe mirësjellja,

9. -Safahat, fq. 267.

*Mëshira,
e detyron njeriun
në një sjellje me dy
drejtime. Së pari, e
motivon të bëjë detyrën
e tij pa mangësi dhe në
mënyrën më të mirë.
Më pas, e urdhëron të
mos i bëjë dëm asnjë
krijese në mënyrë të
vetëdijshme dhe të mos
mashtrojë, sepse kjo
është domosdoshmëria
e dhembshurisë dhe
mëshirës.*

në mënyrën më të plotë, i gjen tek pejgamberët, të cilët i thërrasin njerëzit në rrugën dhe kënaqësinë e Allahut. Nuk është parë kurrë që një pejgamber të ketë mangësi në dhembshuri e mëshirë apo të jetë sjellë në atë mënyrë. Në fakt, nuk ka asnjë rrugë tjetër për të fituar zemrat e njerëzve, përveç dhembshurisë dhe mëshirës.

Ne jemi umeti i Pejgamberit Muhamed (a.s.), i cili ishte **“mëshirë për botët”**¹⁰, që i vinte **“rëndë për vuajtjet tona”**¹¹, që është **“një shembull i mrekullueshëm”**¹² dhe **“zotëronte moralin më të bukur”**¹³. Për rrjedhojë, çfarë mund të jetë më e natyrshme dhe më e drejtë se t’u dalim zot këtyre virtyteve të larta, sipas mundësisë që kemi?

T’i dalim zot “moralit Muhamedan”, do të thotë të jetojmë Kuranin, sepse nëna jonë Aishe (r.a.), ka thënë se, *“Moralin e jetës së Pejgamberit, ishte formuar prej Kuranit”*.¹⁴ Pra, domethënë se mysliman i pjekur është ai që zotëron moral të lartë. Mirësia e të pamoralshmit, qoftë ai edhe mysliman, është një gënjeshtëri e madhe.

REZULTATI I BUKUR I MORALIT TË BUKUR

Sipas një transmetimi të Ebu Hurejres (r.a.): Njerëzit e kanë pyetur Rasulullahun (a.s.), se, cila është ajo gjë që i fut më së shumti njerëzit në xhenet? Dhe ai është përgjigjur: *“Frikë-respekti (devotshmëria) ndaj Allahut dhe morali i mirë!”*¹⁵

Sahabët fisnikë, të cilët e ndjenin dhe e jetonin thellë përgjegjësinë dhe vetëdijen e vlerësimit të kësaj bote dhe botës tjetër si një të vetme, nga pyetjet që i bënin Pejgamberit tonë (a.s.), morën njohuri edhe për veten e tyre, por përgatitën edhe përgjigjet që do t’u shuanin kureshtjen dhe do t’u plotësonin nevojat myslimanëve që do të vinin më pas. Allahu qoftë i kënaqur me ta.

10. - el-Enbija, 21/107.

11. - et-Teube, 9/128.

12. - el-Ahzab, 33/21.

13. - el-Kalem, 68/4.

14. - Muslim, Musafirin, 139.

15. - Ibn Maxhe, Zuhd 29; Ahmed b. Hanbel, Musned, II, 392, 442; Ramehu - muzi, Kitabu'l-emsal, fq. 158; Hakim, el-Mustedrek, IV, 324, Hakimi, thotë se: “Ky hadith është sahih, por Buhariu dhe Muslimi nuk e kanë futur në librat e tyre”. Po ashtu, edhe Dhehebiu është i mendimit se ky hadith është sahih. Në vazhdim të hadithit, thuhet: “Njerëzit e pyetën përsëri Rasulullahun (a.s.), se cila është ajo gjë që i fut më tepër njerëzit në xhenet? Dhe ai është përgjigjur: *“Dy brima; goja dhe organi i riprodhimit!”*.”

Pyetja në këtë hadith të fundit: “Cila është ajo gjë që i fut më së shumti njerëzit në xhenet?”, është një pyetje e vetme, por përgjigjet që mund t’i jepen janë më shumë se një. Kjo, sepse i njëjti rezultat mund të arrihet me shumë gjëra. Por ajo që kërkohet këtu, është puna, vepra, qëndrimi apo sjellja që të çon “më shumë”, “më shpejt” ose “më shkurt” në të njëjtin rezultat. Dhe Pejgamberi ynë (a.s.), këtyre pyetjeve u ka dhënë gjithmonë përgjigjen më përfshirëse. Për rrjedhojë, edhe në këtë rast ka dhënë një përgjigje të përbërë prej dy fjalish të shkurtra: *“Frikë-respekti (devotshmëria) ndaj Allahut dhe morali i mirë!”*.

Termi “takua”, i cili në përgjithësi kuptohet “frikë nga Allahu”, në të njëjtën kohë kuptohet edhe si “vetëdije ndaj përgjegjësisë” dhe shpreh gjendjen e përhershme të vigjilencës dhe disiplinës. Ata që janë të vetëdijshëm se jetojnë vazhdimisht nën kontrollin dhe vëzhgimin hyjnor, e dinë shumë mirë se nuk kanë një jetë private përpara Allahut. Pejgamberi ynë (a.s.), në një hadith fisnik, thotë: *“Trego respekt ndaj Allahut kudo që të jesh!”*¹⁶ Ndërsa në një hadith tjetër, thotë: *“Besimi më i mirë, është të dish se Allahu është me ty kudo që të jesh!”*¹⁷.

Nga ana tjetër, e bukura dëshiron të bukurën. Xheneti është i bukur dhe vendi i bukurive. Atje do të shkojnë vetëm ata që kanë moral të bukur. Njerëzit e mirë dhe me moral të bukur, formojnë përreth tyre një atmosferë xheneti që në këtë botë. Mirëpo, “të jesh me moral të bukur”, ka një kriter të caktuar. Në Islam, burimi i bukurisë dhe i mirësisë është shpallja hyjnore. Morali i bukur, asnjëherë nuk do të thotë që çdo gjë ta konsiderosh të mirë. Njerëzit me moral të bukur që kanë kritere dhe dinë të bëjnë dallimin midis të bukurës dhe të shëmtuarës, të mirës dhe të keqes dhe, të cilët përpiqen që ky dallim të bëhet edhe nga pjesa tjetër e shoqërisë, padyshim se janë kandidatë për në xhenet.

Ky pra është edhe rezultati më i bukur e për t’u pasur zili, i bukurisë morale dhe pjekurisë së besimit që e bën njeriun të lumtur edhe në botën tjetër.

16. - Tirmidhi, Birr 55.

17. - Hejthem, Mexhmeu'z-Zeuaid, I, 60.

The background features a large, stylized Islamic calligraphic design in the upper left. In the center, the word 'الله' (Allah) is written in large, elegant Arabic script. To the right, a man in a white thobe is seen in profile, performing a prayer gesture (sujud) with his hands raised. The setting appears to be the interior of a mosque, with a chandelier and arched windows visible.

IHSANI

Xhemal Nar

Mbase ju kujtohet hadithi i famshëm, të cilin e cilësojmë si “një hadith të mrekullueshëm”, ku thuhet se: *“ihsan, do të thotë të adhurosh Allahun sikur e sheh atë. Edhe pse ti nuk e sheh Atë, padyshim se Ai të sheh ty”*. Ja pra, ky hadith është edhe përkufizimi më i bukur i “ihsan”it. Për këtë arsye, nga këndvështrimi islam, aventura e kësaj bote, në fakt nuk është gjë tjetër veçse “një udhëtim prej besimit drejt ihsanit”.

Për ta kuptuar më mirë “ihsanin”, le të mendojmë kështu: Ne tregojmë një kujdes të veçantë kur ulemi, ngrihemi dhe flasim para babait apo mësuesit tonë. Pra, nuk veprojmë njësoj sikur jemi me shokët tanë, apo jo? Për shembull, nëse bëjmë diçka të keqe, shikojmë majtas djathtas, për shkak se nuk duam të na shohë njeri në atë gjendje. Madje, edhe sikur ai që na sheh të jetë njeriu më i ulët i shoqërisë, ne përsëri presim që ai të largohet, sepse ne e shohim atë dhe ai na sheh ne. Kjo, për arsye se na vjen shumë rëndë...

Po sikur të ishim para Allahut dhe ta shihnim? Atëherë, respekti, kujdesi dhe nderimi nuk do të ishte as si ai ndaj babait, e as si ai ndaj mësuesit. Pra, nëse njëri prej nesh ndodhet para Allahut të Madhëruar dhe e kryen adhurimin e tij duke e parë

Atë, ai do të mundohet me gjithë shpirt që të jetë sa më i përkushtuar dhe i përqendruar në adhurim, duke e ruajtur veten nga çdo ndikim i jashtëm, që e prish adhurimin e tij.

Në fakt, kryerja e adhurimit sikur ndodhet para Allahut, është për shkak se robi e di që Ai po e sheh. Për këtë arsye, robi nuk guxon të mos tregojë respekt. Mirëpo, e njëjta gjë është edhe kur nuk e sheh Allahun. Atëherë, a nuk duhet të veprojmë njësoj sikur e shohim? Edhe pse ti nuk e sheh, Ai patjetër të sheh. Atëherë, përse nuk tregojmë të njëjtin respekt, përkushtim dhe kujdes? A e kuptojmë sa të shkujdesur jemi?

Ajo që synojmë me këto fjalë, është motivimi për të qenë të sinqertë në adhurime dhe të kujdesshëm në përkushtimin dhe respektin ndaj Allahut të Madhëruar. Dijetarët e konsiderojnë të pëlqyeshëm qëndrimin dhe shoqërimin me njerëzit e mirë e të sinqertë, me qëllim që respekti dhe ndjenja e turpërimit ndaj tyre, të bëhet pengesë ndaj gabimeve dhe gjynaheve. Nëse gjendja e robit ndryshon kështu për shkak të qëndrimit me njerëzit e mirë e të devotshëm, atëherë si do të ndryshojë ai që është vazhdimisht me Allahun dhe e di se Ai sheh të haptën dhe të fshehtën!

1. -shih. Muslim, Iman,1; Buhari, Iman, 37.

SI dhe PSE?

Si njerëz që jemi, në këtë botë falënderojmë edhe njeriun që na bën të mirën më të vogël dhe mundohemi ta kënaqim atë. Ky është kushti më i vogël për të qenë njeri i qytetëruar dhe i sjellshëm. Një fjalë e urtë thotë: “Një kafe mbahet mend dyzet vjet”. Mirëpo edhe kafen edhe atë që e ka qerasur, i ka krijuar Allahu. Nisur nga kjo, vallë si duhet ta falënderojmë atë Krijues Madhështor? Imam Rabbani, në veprën e tij “Mektubat”, na fton të meditojmë lidhur me këtë çështje, duke thënë:

“Duhet ditur se, Allahu i Madhëruar na i fal mirësitë e Tij në mënyrë të pandërprerë. Ekzistenca jonë, është dhurata e Tij, ndërsa vazhdimi i ekzistencës sonë, është mirësia e Tij. Padyshim se fuqia e Tij është e pakufishme. Cilësitë tona, si jeta, dija, dëgjimi, forca dhe fjala, janë të gjitha gjëra që na janë falur prej mëshirës së Tij. Të gjitha të mirat e pafundme që zotërojmë, janë prej mirësisë së Tij. Po ashtu, Ai është që i largon prej nesh edhe fatkeqësitë e vështirësitë. Ai është që na i pranon lutjet dhe na i plotëson nevojat. Ai është Rrezak, pra që na furnizon pamasë dhe pandërprerë. Ai nuk ia ndërpret furnizimin robit për shkak të gjynaheve të tij. Ai është mbulues i të metave e gabimeve. Ai është Halim, pra, nuk nxiton në dënimin e fajtorëve. Ai është shumë Bujar; për shkak të bujarisë që Zotëron, Ai i jep të gjithëve (prej të mirave të kësaj bote), pa bërë dallim.” (III, Letra 17.)

Mes gjithë këtyre mirësive, mirësia më e madhe e Allahut të Madhëruar ndaj nesh, robërve të Tij, është

nderimi me Islam dhe me të qenit populli i Muhammedit (a.s.). Nëse e mendojmë mirë, të gjitha mirësitë e tjera, duken shumë të vogla në krahasim me mirësinë e Islamit. Por më e rëndësishmja dhe më e madhja ndër të gjitha mirësitë, është se Ai na bëri prej popullit të Muhamedit (a.s.), i cili na fton në Islam dhe në këtë mënyrë na tregon rrugën për në vendin e shpëtimit, në xhenet. Selamet dhe salavatet qofshin mbi Pejgamberin tonë (a.s.), sepse meritimi i jetës së përjetshme dhe të mirave të pafundme, varet vetëm nga ndjekja e kësaj ftese. Nga kjo varet edhe kënaqësia e Allahut. Mirëpo, për fat të keq, sot, shumica e njerëzve, madje edhe vetë myslimanët nuk janë të vetëdijshëm ndaj kësaj mirësie. Siç theksohet edhe në një ajet të Kuranit, njeriu, me paditurinë e vet, tregohet i padrejtë ndaj gjithë këtyre mirësive të Zotit të tij. Ai bën sikur nuk i sheh gjithë këto mirësi, të cilat janë më të qarta e më të dukshme se dielli dhe për më tepër, ndonjëherë ai ia atribuon ato krijesave të tjera që janë të pafuqishme si vet ai.

Nëse shohim me vëmendje, do të vërejmë se mirësitë e Allahut ndaj robërve të Vet, janë më të qarta se dielli dhe më të dukshme se drita e hënës. Edhe mirësitë që mund të na bëjnë të tjerët përveç Allahut, janë të dukshme vetëm me lejen e Allahut. Të kërkojmë diçka prej

robërve, është si të kërkojmë një amanet prej atij që i është lënë në ruajtje, ose si të lypim diçka prej lypësit. Kjo është një e vërtetë e ashiqare që e pranojnë të gjithë, prej më të riut, e deri tek më i vjetri, qofshin të ditur apo të paditur, të zgjuar apo të trashë.

Siç thekson edhe Imam Rabbani, një mendje e shëndoshë, e pranon pa nguruar aspak se, falënderimi dhe respekti është i domosdoshëm ndaj atij që të fal mirësi. Megjithatë, fakti që Allahu i Madhëruar është larg prej çdo të mete, ndërkohë që ne jemi qenie të dobëta të rrethuara nga të metat, është një pengesë që ne robërit e Tij të formojmë një marrëdhënie të drejtpërdrejtë me Të. Për shkak të kësaj, ne nuk e dimë se si duhet ta madhërojmë Atë. Prandaj, në të shumtën e rasteve, njerëzit bëjnë gjëra të ndryshme për të madhëruar Allahun. Mirëpo, këto mund të jenë veprime të pahijshme tek Allahu. Për këtë arsye, Imam Rabbani, shprehet se, madhërimin e Allahut, duhet ta mësojmë po nga Allahu:

"Në lidhje me këto çështje, sheriati është burimi i vetëm i madhërimin dhe formës së adhurimeve që është marrë nga Allahu. Selamet dhe salavatet qofshin mbi Pejgamberin që na i solli ato. Qoftë madhërimi që bëhet me zemër, qoftë lavdet që thuren me gjuhë, qoftë edhe të gjitha adhurimet që kryhen me gjymtyrë e tjera të trupit; rregullat e të gjitha këtyre, janë përcaktuar nga feja jonë dhe janë shpjeguar në mënyrë të detajuar nga Pejgamberi ynë (a.s.), i cili e ka kumtuar këtë shariat."

Në këtë pikë, ata që hyjnë në rrugën shpirtërore dhe mundohen ta adhurojnë Zotin tonë të Madhëruar në mënyrën më të mirë, duhet t'i përmbahen Kuranit dhe Sunetit në të gjitha adhurimet e tyre dhe nuk duhet të shpikin forma adhurimi të tjera sipas mendjes të tyre. Për ta shprehur sa më mirë këtë çështje, Imam Rabbani ka përdorur në mënyrë të veçantë, termin "adhurimet që bëhen me zemër". Kjo, sepse siç dihet, adhurimet e nivelit të përparuar të sufistëve, janë më tepër adhurimet me zemër, si meditimi dhe dhikri. Gjendja e të gjitha adhurimeve, si ato fizike e të dukshme, ashtu edhe ato me zemër e të fshehta, është e njëjtë dhe udhëzuesi i vetëm për to është sheriati i Allahut, i kumtuar prej Muhammedit (a.s.).

Çdo shprehje falënderimi, qoftë me zemër, qoftë me trup, qoftë në lidhje me besimin, qoftë në lidhje

me veprën, janë të kufizuara me ligje fetare. Asnjë adhurim apo shfaqje respekti që kryhet jashtë përcaktimit të shariatit, nuk është e pranuar. Përkundrazi, një adhurim i tillë, bëhet shkak për pasoja të kundërta. Në këtë kuadër, ajo që robi e pranon si gjë të mirë, në të vërtetë, është vetë e keqja. Logjikisht, falënderimi i Allahut, është i domosdoshëm për çdo rob, por është e pamundur ta falënderosh Allahun jashtë kufijve të përcaktuar nga sheriati.

Në ditët e sotme, disa forma falënderimi jashtë shariatit, të cilat mbështeten prej disa grupeve sufiste, janë të papranueshme. Madje, i nderuari Bahaiddin Nakshibendi, për të mos lënë vend për debat, dhikrin me zë, e ka kthyer në dhikri të fshehtë. Të devotshmit në fetë para Islamit, veçanërisht murgjit dhe murgeshat e krishtera, e lanë rrugën e lehtë që kishte vendosur Allahu dhe devijuan në rrugë më të vështira.

Për këtë arsye, në Kuranin Fisnik urdhërohet: **"...Sa për murgërinë, Ne nuk ua urdhëruam atë, por ata e shpikën vetë për të arritur kënaqësinë e Allahut. E megjithatë, ata nuk u kujdesën si duhet për të. Kështu, besimtarëve të vërtetë prej tyre Ne u dhamë shpërblimin e merituar. Megjithatë shumë prej tyre janë të devijuar."** (Hadid, 27)

Ajo që duhet të bëhet sot, është që në emër të tasavvufit të mos devijohet në rrugë të ndryshme. Qëllimi i tasavvufit është që farzet të përjetohen sa më të mbushura dhe jo të shpiken forma të reja adhurimi. Nisur nga kjo, mund të themi se adhurimet, si dhikri dhe meditim, të cilave sufijtë u japin shumë rëndësi, janë të dobishme vetëm nëse farzet kryhen në mënyrë të plotë e të sinqertë. Imam Rabbani, ata që mashtrohen në lidhje me këtë çështje dhe merren me adhurime vullnetare pa i plotësuar farzet, i këshillon me këto fjalë:

"Ah sikur shpërblimi i adhurimeve vullnetare të ishte sa një pikë uji prej oqeanit në krahasim me shpërblimin e farzeve (as këtë vlerë nuk e kanë)! Një nga dredhitë e shejtanit të mallkuar, është edhe pengimi i njerëzve nga adhurimet farz, duke i nxitur ata që në vend të tyre të kryejnë ato vullnetare."

Allahu i Madhëruar mos na ndaftë kurrë prej rrugës së ndritur të shariatit dhe na e bëftë të mundur t'i kryejmë së bashku të gjitha adhurimet e dukshme dhe të fshehta. Amin!

*Logjikisht,
falënderimi i Allahut,
është i domosdoshëm
për çdo rob, por është e
pamundur ta falënderosh
Allahun jashtë kufijve
të përcaktuar
nga sheriati.*

PO Humbet NJË AMANET...

Dr. Murat Kaja

Po humbet një amanet që Allahu na e ka lënë neve, robërve të tij dhe, nëse nuk i dalim për zot, do të dëmtohem të gjithë! Dhe ky është "amaneti", pra "besueshmëria", të cilën jemi urdhëruar ta ruajmë ashtu si edhe virtytet e tjera të bukura që na ka falur Allahu...

Ndjenja e besueshmërisë, po rrëshqet dhe po largohet nga njerëzit... dhe të gjithë kanë filluar të stressohen... aq, sa tashmë të besueshmit numërohen me gishta duke thënë: "Në filan vend, ishte një njeri i besueshëm!..."

Në lidhje me këtë çështje, Pejgamberi ynë (a.s.), paralajmëron:

"Virtyti që do të largohet i pari nga njerëzit, është amaneti (besueshmëria). Ndërsa ai që do të ngelet për në fund, është namazi. Ka shumë njerëz që falin namaz, por nuk kanë dobi prej tij." (Bejhaki, Shuab, VII, 215/4892; Hejthemi, VII, 321.)

Domethënë, çdonjëri prej virtyteve të mira tek njeriu është si një fije që formon një litar... këto këputen një nga një dhe në fund ngelet vetëm namazi. Në pamjen e jashtme, njeriu duket sikur fal namaz, por përbrenda është bosh... sepse ai i ka humbur të gjitha virtytet e tjera...

Këtë fakt, e theksojnë edhe këto fjalë të nënës sonë Aishe (r.a.) dhe Omerit (r.a.):

"Kush dëshiron, agjëron dhe fal namaz. Mirëpo, kush nuk gëzon ndjenjën e amanetit (besueshmërisë), nuk ka fe!" (Bejhaki, Shuab, VII, 217-218/4896.)

Ndërsa Pejgamberi ynë (a.s.), paralajmëron përsëri:

"Virtytet që do të largohen të parat prej këtij ume-ti, janë turpi dhe amaneti. Prandaj, kërkoni këto të dyja prej Allahut të Madhëruar!" (Bejhaki, Shuab, VII, 216/4893.)

"Kush nuk mban amanetin, nuk është besimtar. Kush nuk e respekton besën, nuk ka fe." (Ahmed, III, 154, 135.)

Madje, besimtari duhet të jetë i drejtë edhe kur bën shaka e thotë batuta, sepse Rasullullahut (a.s.), ka thënë:

"Nëse robi nuk e braktis gënjeshtren, qoftë edhe kur bën shaka dhe debat, qoftë edhe kur ka të drejtë, nuk ka besuar plotësisht!" (Ahmed, II, 352, 364; Hejthemi, I, 92.)

Gjithashtu, Rasullullahu (a.s.), prej ume-tit të tij, kërkon këto gjëra:

"Më jepni fjalën për këto gjashtë gjëra; dhe unë do t'ju bëhem garanci për xhenetin:

Kur të flisni thoni të drejtën! Kur të premtoni, çojeni në vend premtimin! Jini besnik ndaj amanetit! Mbroni nderin! Ruani sytë tuaj prej haramit! Mbajini duart larg haramit!" (Ahmed, V, 323.)

Kur Meka u çlirua në mënyrë paqësore, në sajë të një strategjie gjeniale, për të gjithë ata që kishin shfaqur armiqësi ndaj Islamit deri atëherë, u shpall një amnisti e përgjithshme dhe asgjë nuk u mor si plaçkë lufte. (Ebu Daud, Haraxh, 24-25/3023.) Për të përballuar nevojat e domosdoshme të ushtrisë islame prej dhjetë mijë vetash, e cila kishte ditë që udhëtonte, Pejgamberi (a.s.), mori para hua prej të pasurve të Mekës, të cilët

nuk ishin bërë ende myslimanë. Më vonë, e ktheu këtë hua prej plaçkës së betejës së Hunejnit dhe tha:

"Vlerësimi i huasë, është të falënderosh dhe ta paguash atë!" (Uakidi, II, 863; Ebu Daud, Buju, 88/3562; Muuatta, Nikah, 44.)

Nëse në vend të Rasulullahut (a.s.), do të kishte qenë ndonjë komandant tjetër, do t'i kishte dënuar rëndë ata njerëz për të këqijat e panumërta që kishin bërë dhe do t'ua kishte sekuestruar pasuritë. Mirëpo, edhe pse Pejgamberi ynë (a.s.), ishte në vështirësi së bashku me ushtrinë e tij të madhe, ai nuk e bëri këtë, por mori hua.

Ndërkohë që Rasulullahu u dha dy muaj kohë për t'u menduar në lidhje me pranimin e Islamit, Safuan bin Umejes, i cili ishte prej të pasurve të Mekës, i dha katër muaj kohë¹. Rasulullahu (a.s.), i tha:

-Safuan! A ke armë?

-E do hua apo do ma grabitësh?- pyeti ai.

-Jo grabitje, e dua hua,- tha Pejgamberi (a.s.).

Pas kësaj, Safuani i dha hua Pejgamberit (a.s.) rreth tridhjetë a dyzet parzmore. Më vonë, Rasulullahu (a.s.), shkoi në betejën e Hunejnit. Pasi u thyen idhujtarët dhe mbaroi lufta, u mblodhën parzmoret e Safuanit. Mirëpo, disa prej tyre kishin humbur. Për këtë arsye, Pejgamberi (a.s.), i thotë Safuanit:

-Disa prej parzmoreve na humbën. A mund të paguajmë çmimin e tyre?

Safuani tha:

-Jo o Rasulallah! Sot, zemra ime është e mbushur me një ndjenjë hyjnore, të cilën nuk e ndjeja atë ditë (kur t'i dhashë hua)!

Safuani (r.a.), i kishte dhënë hua parzmoret para se të bëhej mysliman, por më vonë u bë mysliman. (Ebu Daud, Buju, 88/3563.)

Ky është një prej shembujve të amanetit që ka shfaqur Rasulullahu (a.s.)...

Njëherë, Rasulullahu (a.s.), kishte marrë abdest. Kurse sahabët fisnikë, morën prej ujit të abdestit të tij dhe filluan të fërkonin fytyrën dhe sytë e tyre. Kur e vuri re, Pejgamberi (a.s.), i pyeti:

-Përse veproni kështu?

-Për shkak të dashurisë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij!,- thanë ata. Pas kësaj, Pejgamberi (a.s.), tha:

"Nëse njeriu dëshiron të dojë Allahun dhe të Dërguarin e Tij ose dëshiron që Allahu dhe i Dërguari i Tij, ta dojë; kur të flasë të thotë të drejtën, kur t'i lihet amanet, ta kthejë atë në mënyrën më të bukur, pra të mos i zhgënjë njerëzit që i kanë besuar dhe të bëhet fqinj i mirë me njerëzit që ka përreth!" (Bejhaki, Shuab, II, 201; Tebrizi, Mishkat, III, 81.)

Sufjan bin Ujejne (r.a.), ka thënë:

"Kush nuk ka pasuri, amaneti (besueshmëria) le të jetë pasuria e tij!" (Bejhaki, Shuab, VII, 219/4901.)

E kundërta e amanetit është tradhtia dhe thyerja e besës. Dhe këto cilësi janë poshtërim edhe në këtë botë, edhe në botën tjetër. I Dërguari i Allahut (a.s.), ka thënë:

"Në Ditën e Kiametit, për të gjithë ata që e thyejnë besën, do të vihet një flamur dhe do të deklarohet se ajo është shenja e pabesisë së atij personi." (Buhari, Xhizje, 22; Edeb, 99; Hijel, 99; Muslim, Xhihad, 11-17.)

Ebu Hurejre (r.a.), kur pa një person që i hidhte ujë qumështit dhe e shiste, i tha:

"Nëse Ditën e Kiametit të thuhet: «Ndaje ujin nga qumështi!», vaj halli yt!" (Bejhaki, Shuab, VII, 231/4927.)

Ndërsa Enesi (r.a.), ka thënë:

"Në shtëpinë ku ka tradhti, nuk ka bereqet!" (Bejhaki, Shuab, VII, 220/4902.)

Për këtë arsye, tregtari që shet një mall, duhet të deklarojë çdo gjë të mirë apo të metë që ka malli. Një nga të dashurit e Allahut, Muhamed bin Uasi, Allahu e mëshiroftë, ishte në treg dhe po shiste gomarin e tij. Erdhi një person dhe e pyeti:

-O Ebu Abdullah! A ma këshillon këtë kafshë?

-Nëse do ta këshilloja, nuk e shisja!- tha ai. (Bejhaki, Shuab, VII, 226/4913.)

Kurse Ibn Abbasi (r.a.), na lajmëron për kërcënimin që ka zbritur në lidhje me ata që bëjnë hile në peshë dhe matje:

"Në kohën kur Rasulullahu (a.s.), e nderoi Medine-i Muneuueren me ardhjen e tij, banorët vendas, ishin më të këqinjët në lidhje me peshimin dhe matjen. Mirëpo, pasi Allahu i Madhëruar zbriti këtë ajet fisnik:

«Mjerë për ata që hanë në peshë (dhe matje); që kur peshojnë për veten, e marrin peshën të plotë, ndërsa kur peshojnë për të tjerët me litër ose me kandar, ua pakësojnë. A nuk mendojnë ata se do të ringjallen në një Ditë të madhe, Ditën kur të gjithë njerëzit do të dalin para Zotit të botëve?» (Mutaffifin, 1-6), ata matën dhe peshuan në mënyrën më të saktë." (Bejhaki, Shuab, VII, 226/4903.)

Nga sa kuptohet, paqja e kësaj bote dhe e botës tjetër, varet nga të qenët një njeri i besueshëm dhe i drejtë. Është e pamundur të arrish suksesin e vërtetë, duke bartur në vetvete ndjenja tradhtie dhe qëllime të këqija, sepse: ***"Allahu e di shikimin e përvjedhur të syrit dhe atë që fsheh zemra."*** (Gafir, 19)

1. -shih. Muuatta', Nikah, 44-45.

Ruani

pasardhësit tuaj

prej zjarrit

Transmetohet se Pejgamberët gjithmonë kanë jetuar me shqetësimin për brezat e rinj dhe gjithmonë i janë lutur Allahut në lidhje me këtë çështje. Për shembull, Ibrahim (a.s.), është lutur me këto fjalë: **“O Zot! Unë! Na bëj të përlur ndaj Teje! Bëj që edhe pasardhësit tanë të jenë të përlur ndaj Teje!”**; **“O Zot! im, bëj që unë dhe pasardhësit e mi të kryejmë përherë namazin!”**² Zekerija (a.s.), ka thënë: **“O Zot! ...më dhuro nga ana Jote një pasardhës, që të më trashëgojë mua dhe familjen e Jakubit. O Zot! im! Bëje atë të pëlqyeshëm (për Ty)!”**³

Ndërsa Allahu i Madhëruar, i ka këshilluar myslimanët të kujdesen seriozisht për brezat e tyre dhe të luten në këtë mënyrë: **“O Zot! Unë! Na dhuro prej grave dhe trashëgimtarëve, të cilët do të jenë drita e syve tanë dhe bëna shembull për të mirët!”**⁴

1. Bekare, 128.

2. Ibrahim, 40.

3. Merjem, 5-6.

4. Furkan, 74.

Nisur nga kjo, mund të themi se nuk mjafton që njeriu të përpiqet të shpëtojë vetëm veten e tij prej dënimit të Allahut. Por, në të njëjtën kohë, ai ka për detyrë t'i edukojë familjarët e vet, në mënyrë që ata të bëhen robër të dashur të Allahut. Ai nuk duhet të mendojë vetëm për ushqimin, pijen, strehimin, paqen dhe rehatinë e tyre në këtë botë, por edhe për shpëtimin e tyre në botën tjetër, me qëllim që të mos bëhen lëndë e zjarrit të xhehenemit. Në lidhje me këtë çështje, ky ajet fisnik ka cilësinë e një paralajmërimi serioz:

“O ju që besoni! Ruani veten dhe familjet tuaja nga zjarri, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët...” (Tahrim, 6)

Ndërsa Rasulullahu (a.s.), ka thënë: **“Të gjithë jeni çobanë dhe të gjithë jeni përgjegjës për tufën tuaj (ata që keni nën vete). ...Burri është çobani i familjes së tij dhe është përgjegjës për tufën e tij. Gruaja, është çobane në shtëpinë e burrit të saj dhe po ashtu është përgjegjëse për tufën e saj...”** (Buhari, Ahkam 1; Muslim, Imaret 20)

Kur zbriti ajeti i gjashtë i sures et-Tahrim, sahabët fisnikë pyetën:

“O Rasulullah! Vetën tonë mund ta ruajmë nga zjarri, po familjen tonë si ta ruajmë?” Rasulullahu (a.s.), u përgjigj: **“Urdhërojini ata të bëhen robër të Allahut, të jenë të bindur dhe të kryejnë adhurimet. Pengojini ata nga mosbindja ndaj Allahut dhe bërja e gjynaheve. Ja pra, kjo do të thotë t'i ruash ata.”** (Alusi, XXVIII, 156.)

Prindërit duhet të tregojnë shumë kujdes në edukimin e fëmijëve. Prandaj, nëse e trajtojmë edukimin që

duhet të marrë fëmija brenda familjes, duke i shpjeguar në periudha të lidhura me njëra-tjetrën, mbase prindërit do të vetëdijesohen më tepër në lidhje me përgjegjësitë e tyre në këtë çështje dhe do të përpiqen të bëjnë atë që duhet:

1. EDUKIMI NË LIDHJE ME BESIMIN

Themeli i kësaj çështjeje, është besimi i fortë në përputhje me Islamin. Pra, të besosh gjithçka që duhet besuar në mënyrën më të mirë; të pranosh ekzistencën e tyre dhe të bësh atë që duhet. Kur një fëmijë prej bijve të Abdulmutalibit fillonte të fliste, Rasulullahu (a.s.), i mësonte ajetin 111 të sures el-Isra, duke ia lexuar atë shtatë herë: **Thuaj: “Çdo lavd e falënderim i përket Allahut, i Cili nuk ka bir, nuk ka ortak në pushtet dhe nuk është i pafuqishëm, që të ketë nevojë për ndihmës” dhe madhëroje Atë, duke ngritur lart madhështinë Tij!”** (Abdurrezzak, IV, 334; Ibn-i Ebi Shejbe, I, 348.)

Në një hadith fisnik, Rasulullahu (a.s.), ka thënë: *“Mësojini fëmijët tuaj që fjala e tyre e parë të jetë «La ilahe il-lallah!»”* (Bejhaki, Shuabu’l-iman, VI, 398.)

Shkurtimisht, në çdo vend dhe kohë, qoftë gjatë ushqimit e kudo tjetër, fëmijëve tanë duhet t’u flasim për madhështinë e Allahut të Madhëruar, për faktin se Ai është krijuesi i gjithësisë, i ajrit që thithim, i diellit dhe i shumë mirësive të tjera si ushqimet, pijet etj., duke i ndihmuar ata, që në zemrat e tyre të zërë vend një besim i fortë në Allahun e Madhëruar. Gjithashtu, duhet t’u mësojmë atyre se Rasulullahu (a.s.), është një peygamber i Zotit dhe për këtë arsye, Zotin tonë dhe Peygamberin e Tij, duhet t’i duam me gjithë shpirt dhe më shumë se çdo gjë tjetër. Kjo, sepse prej një zemre që e do Allahun dhe Peygamberin, nuk mund të pritet asgjë tjetër përveç mirësisë.

2. EDUKIMI NË LIDHJE ME ADHURIMIN

Një edukim i mirë në besim, ndiqet nga një edukim i mirë në adhurim. Allahu i Madhëruar, duke theksuar faktin se edukimi i fëmijëve me namaz është një çështje shumë e rëndësishme, thotë se, në mënyrë të veçantë namazit, duhet t’i jepet një rëndësi më e madhe nga ana e individit, familjes dhe shoqërisë në tërësi: **“Urdhëroje familjen tënde që të falë namazin dhe këmbëngul për këtë! Ne nuk të kërkojmë ty ndonjë furnizim, por jemi Ne që të furnizojmë!”** (Ta-Ha, 132)

Pas zbritjes së këtij ajeti, Rasulullahu (a.s.), shkoi në shtëpinë e vajzës së tij Fatma (r.a.) dhe urdhëroi: *“Ejani në namaz!”*. Dhe këtë e vazhdoi me muaj të tërë. (shih. Buhari, Tehexhud 5; Muslim, Misafirin 206.)

Rasulullahu (a.s.), ka thënë: *“Urdhërojini fëmijët tuaj të falin namaz kur të jenë shtatë vjeç dhe rrihini (lehtë), nëse nuk e falin kur të bëhen dhjetë vjeç. Po ashtu, ndajini krevatet e tyre (djemtë nga vajzat)”* (Ebu Daud, Salat 26.)

Rasulullahu (a.s.), i jepte rëndësi të madhe edukimit të fëmijëve me Kuranin Fisnik dhe për këtë ka thënë: *“Kush ia mëson fëmijës së tij leximin e Kuranit, i falen gjynahet e kaluara dhe të ardhme. Dhe kush ia mëson fëmijës Kuranin përmendsh, në Ditën e Kiametit, Allahu do ta ringjallë atë si hënë e plotë dhe fëmijës së tij do t’i thuhet: «Lexo!»*. Për çdo ajet që ai lexon, Allahu do ta ngrejë një gradë babain e tij. Kjo vazhdon kështu derisa të mbarojnë ajetet e Kuranit që fëmija di përmendsh.” (Hejthemi, VII, 165-166.)

“Kush ia mëson fëmijës së tij leximin e Kuranit, i falen gjynahet e kaluara dhe të ardhme. Dhe kush ia mëson fëmijës Kuranin përmendsh, në Ditën e Kiametit, Allahu do ta ringjallë atë si hënë e plotë dhe fëmijës së tij do t’i thuhet: «Lexo!». Për çdo ajet që ai lexon, Allahu do ta ngrejë një gradë babain e tij. Kjo vazhdon kështu derisa të mbarojnë ajetet e Kuranit që fëmija di përmendsh.”

3. EDUKIMI NË LIDHJE ME RUAJTJEN NGA GJYNAHET

Njëherë, kur Rasulullahu (a.s.), po e këshillonte Aishen (r.a.), të ruhej prej gjynaheve, përdori këto shprehje: *“O Aishe! Ruhu prej punëve (gjynaheve më të vogla) që nënvleftësohen! Sepse tek Allahu gjendet dikush (një melek) që i vëzhgon dhe i shënon ato.”* (Ibn-i Maxhe, Zuhd, 29; Darimi, Rikak, 17.)

4. EDUKIMI NË LIDHJE ME DHURIMIN

Ashtu siç i edukojmë fëmijët me namaz që në moshë të vogël, ashtu duhet t’i edukojmë ata që të japin, të ndihmojnë nevojtarët dhe të sakrifikojnë prej mundësive që kanë. Vogëlushët tanë duhet të shijojnë që në moshë të vogël kënaqësinë që të jep ndihma ndaj të tjerëve dhe marrja e duarës së tyre. Ata duhet ta dëshirojnë këtë kënaqësi shpirtërore më tepër se një ushqim të shijshëm dhe duhet ta përjetojnë paqen shpirtërore që të jep duaja e nevojtarit. Nëse fëmijët tanë rriten të privuar nga këto kënaqësi shpirtërore, kur të rriten do të jetë më e vështirë ta marrin këtë edukim. Kuptimi dhe të jetuarit e Islamit do të jetë më i vështirë për ta. Nisur nga kjo, njerëzit e mirë dhe dijetarët e vërtetë, ashtu siç i edukojnë fëmijët e tyre që në vogëli me besim dhe namaz, i mësojnë ata edhe të japin e të dhurojnë. Ata i mësojnë vogëlushët e tyre me zemra të freskëta, t’i

duan nevojtarët dhe t'i ndihmojnë ata.

Hoxha ynë i nderuar Osman Nuri Topbash, tregon: "Në kohën e vegjëlisë, babai im Musa Efendi, Allahu e mëshiroftë, na merrte në xhami, na tregonte diçka në lidhje me xhaminë, pastaj na jepte një sasi parash, me qëllim që t'ua shpërndanim nevojtarëve aty për qark. Kurse nëna ime, rahmet pastë, gatuante ushqime të shijshme, i vendoste në enë të mbyllura dhe na i jepte që t'ua çonim fqinjëve tanë të sëmurë. Ne i çonim ushqimet dhe gëzoheshim aq shumë kur merrnim duatë e tyre, sa që dëshironim që t'ua çonim edhe njëherë, me qëllim që të përjetonim përsëri atë gëzim shpirtëror që kishim ndjerë më parë."

5. EDUKIMI NË LIDHJE ME MBULESËN DHE VESHJEN

Mbulesa dhe nderi janë çështje që i takojnë vetëm njeriut dhe një urdhri fetar shumë të rëndësishëm. Në ditët tona, njerëzimi ka marrë një plagë të rëndë në lidhje me këtë çështje. Mënyra e veshjes, e cila nuk i përshtatet aspak natyrës njerëzore, është përhapur jashtë mase. Nisur nga kjo, është e domosdoshme që fëmijëve tanë, qofshin djem apo vajza, t'u japim edukimin e veshjes (mbulesës) që në moshë të vogël. Për fat të keq, disa prindër kanë mendime të gabuara dhe thonë: "Fëmijët janë ende të vegjël. Kur të rriten mbulohen e vishen si duhet". Por ky lloj mendimi nuk është i drejtë. Përkundrazi, fëmijës duhet t'i jepet ky edukim që në moshë të vogël, me qëllim që kur fëmija të vijë në moshën e pjekurisë, të mbulohet e të vishet pa vështirësi ashtu siç urdhëron Islami. Kjo ndodhi që transmetohet prej Pejgamberit tonë (a.s.), është shumë domethënëse në lidhje me këtë çështje:

Nëna jonë Aisheja (r.a.), ishte ulur në shtëpi bashkë me motrën e saj Esmënë (r.a.). Pejgamberi (a.s.), hyri brenda dhe vuri re se Esmaja (r.a.), kishte veshur një rrobë me mëngë të gjera. Sapo e pa, ai doli menjëherë jashtë. Ndërsa Aisheja (r.a.), i thotë motrës: "Largohu, sepse Rasulullahu pa tek ti diçka që nuk e pëlqeu." Kur Esmaja (r.a.), doli, Pejgamberi (a.s.), hyri përsëri. Më pas, Aisheja (r.a.), e pyeti Rasulullahun (a.s.), për shkakun e këtij veprimi dhe ai u përgjigj: "A nuk e sheh gjendjen? Një gruaje myslimane mund t'i duket vetëm kaq (gjë)" dhe duke i kapur mëngët i mbuloi duart deri tek gishtat. Më pas mbuloi tëmthat me duar dhe la hapur vetëm fytyrën. (Hejthem, V, 137.)

6. SHQETËSIMI PËR TË ARDHMEN DHE PËRGATITJA PËR BOTËN TJETËR

Në ditët e sotme, prindërit i ka kapluar një shqetësim i jashtëzakonshëm për të ardhmen e fëmijëve të tyre. Si do të jetë e ardhmja e fëmijës tim? Çfarë do të hajë

e do të pijë? Ku do të punojë? Do të jetë nëpunës apo drejtor? Mirëpo, brenda këtyre shqetësimeve, nuk zë vend asnjë shqetësim për jetën e përgjithshme, pra për botën tjetër. E megjithatë, bota tjetër është e ardhmja e vërtetë. Jeta e vërtetë është ajo e botës tjetër. Nga kjo pikëpamje, shqetësimi kryesor duhet të jetë ai i botës tjetër. Në fakt, qëllimi numër një i dërgimit të pejgamberëve dhe zbritjes së librave, është t'u përkujtojnë njerëzve këtë të vërtetë.

Ejani të mësojmë direkt prej gojës së Pejgamberit tonë (a.s.), se si duhet të bëhet përgatitja e fëmijëve për botën tjetër: Për shkak se vajza e tij Fatma (r.a.), përdorte mullirin, duart e saj ishin bërë tërë plagë; për shkak se mbarte ujë me kacak, në qafë i hapeshin plagë dhe për shkak se fshinte shtëpinë, bëhej gjithmonë me pluhur kokë e këmbë. Njëherë, Rasulullahu (a.s.), i kishin sjellë disa skllever. Sapo Fatma (r.a.), u mat të kërkonte një ndihmë, Pejgamberi (a.s.), tha:

"O Fatma! Ki frikë Allahun, kryej farzet (detyrimet) e Allahut dhe bëj punët e familjes. Kur të shtrihesh në shtrat, thuaj tridhjetetë herë subhanallah, tridhjetetë herë elhamdulillah dhe tridhjetetë herë Allahu Ekber! Kështu, gjithsej bëhen njëqind. Kjo, për ty është më e mirë se sa shërbyesja". (Ebu Daud, Haraxh, 19-20/2988. shih. Buhari, Humus, 6.)

7. SHEMBULLI I PRINDËRVE

Nëna kangur i thotë birit të saj: "Biri im, përse ecën ashtu anash e anash? Ec drejt!" Biri i saj, i përgjigjet: "Nënë e dashur! Unë të kam parë të ecësh gjithmonë kështu. Prej teje kam mësuar të eci kështu. Nëse ti do të kishe ecur drejt, edhe unë do të kisha ecur si ti!"

Në fakt, kjo fabul e shkurtër tregon me të gjitha detajet kuptimin dhe rëndësinë e shembullit të prindërve për fëmijët e tyre, në çdo lloj sjelljeje, rregulli, virtyti dhe mirësie tjetër. Pra, s'ka nevojë për fjalë të tjera.

Nisur nga kjo, përgjegjësia e prindërve si kryefamiljarë në edukimin fetar të pjesëtareve të tjerë të familjes, është shumë e madh. Kjo çështje është aq serioze, sa që nuk pranon neglizhencë dhe nënvleftësim, sepse ekzistojnë shumë ndikues të jashtëm, që në mënyrë të veçantë, fshijnë ndjenjat e të rinjve, tundojnë egot e tyre dhe i shpëpusin ata nga shpirtërorja, duke i bërë robër të egos.

Nga kjo pikëpamje, shkolla, rruga dhe rrethi, përmbajnë cilësi më shumë të dëmshme se sa të dobishme. Ndikimi shkatërrues i mediave të shkruara e vizive, në mënyrë të veçantë i internetit, ka arritur në përmasa që nuk mund të shprehen me fjalë. Pra, është shumë e qartë se çfarë kujdesi dhe përpjekjeje duhet të bëjmë në lidhje me edukimin fetar të fëmijëve tanë.

Të rimendosh kuptimin e filozofisë

Edlson Çeraç

Nga të gjitha ato që zakonisht i quajmë si dije/shkenca të lëvruara nga njeriu, filozofia shfaqet më tërheqësja, ose më saktë më mbërthyesja; dhe kjo jo ngaqë lëvruarit e saj – pra filozofët – kanë gëzuar ndonjë aftësi të veçantë që i dallonte nga sivëllezërit e tyre të dijeve të tjera, por vetë ajo që qëndron në thelb apo në zanafillë të kësaj dijeje e bën atë të tillë, gjë që e hasim pikërisht te emri me të cilin njihet. Termi “filozofi” është një fjalë e përbërë nga dy emra: *filo* (φιλο) – “mik” dhe *sofos* (σοφός) – “urtësi”, domethënë, mik i urtësisë/mençurisë. Pikërisht këtu, te kjo domethënie qëndron ajo veçantia apo përparësia tradicionale e filozofisë në raport me dijet e tjera, saqë, me të drejtë, Milton-i e pat quajtur “hyjnorja filozofi”. Me siguri që ka diçka që nuk shkon te një njeri që nuk do t’ia dijë për urtësinë.¹

Kështu, në një mënyrë apo në një tjetër, filozofia i përfshin të gjithë – si kërkim për urtësinë.

Por, me sa dimë e me sa duket, kemi dy histori të filozofisë: ajo para Platonit dhe ajo pas tij. Historia e filozofisë pas Platonit është pjesa më pak e rëndësishme e filozofisë dhe mbi të gjitha, nuk mund të rrokot

¹ “Mos e vrit e mendjen!”, ose “mos filozofu shumë!” – thuhet shpesh ndër ne shqiptarët pothuaj për çdo gjë. Po nëse nuk e vret mendjen, çfarë do bësh me të atëherë? Do e mbash si relik? Apo thjesht si një artefakt, sa për të provuar dallimin nga kafsha? A thua se mendja ka ndonjë rol/veti tjetër për njeriun! Një nga ligjet e kësaj jete është se pa flijuar diçka – në këtë rast pa e vrarë mendjen/pa filozofuar – nuk arrihet asgjë e qenësishme. Dhe ai që nuk ka arritur diç të qenësishme/për të qenë, është i destinuar të kërkojë nga të tjerët, për arsyen e thjeshtë se të qenësishmet përbëjnë domosdoshmëri. Si rrjedhojë, ai nuk ka rrugëdalje tjetër përpos se t’u nënshtrohet të tjerëve.

në këtyllësinë e saj, nëse nuk e dimë se çfarë gjendjeje kishte para Platonit, sikur edhe duke e nuhatur, në mungesë të provave dokumentuese.

Platoni përfaqëson një pikë të ndërmjetme. Filozofia para tij, qoftë edhe sikur të mjaftohemi me Sokratin si përfaqësues të kësaj periudhe, që me gjasë ka qenë mësuesi i Platonit, do vëmë re se ai nuk mendon në kuptimin aristotelian apo kartezian të fjalës, por ajo që bën ai është përcjellja e disa të vërtetave si degë që përfaqësojnë Urtësinë (*sofos*), që paraqitet dukshëm si kuti me të cilin duhet të matet njeriu, ose si pasyqyra ku ai duhet të shihet se në ç'gjendje është (të qenët). Pra, është Urtësia përmasa e gjërave, jo njeriu. Natyrisht që ky "profil" i Sokratit na jepet nga Platoni, në veçanti te *Apologjia e Sokratit*, pasi vetë Sokrati nuk ka lënë asnjë vepër të shkruar, ngaqë ai jetonte sipas asaj që besonte e mendonte, dhe kështu – sipas tij – nuk ishte e nevojshme që kjo të shkruhej. Në fund të fundit, mbetet e mundimshme pyetja se ç'kuptim dhe (pse jo) ç'dobi ka ajo dije e cila nuk përkthehet dot në vepër/veprim, pra sipas së cilës nuk jetohet dot?

Fakti që Sokrati përcillte disa të vërteta të trashëguara, gjithnjë siç na e paraqet Platoni, nuk nënkupton aspak se ai nuk mendonte, natyrisht jo në kuptimin kartezian të të menduarit si e dhënë (dallor) e menjëhershme që provon të qenët-në-botë, e formuluar dhe e sublimuar në togfjalëshin cakngulitës *cogito ergo sum* – "mendoj, pra jam", duke qendërsuar egon.

Sokrati mendonte se si duhet ruajtur Urtësia dhe cili është modusi më i përshtatshëm për ta përcjellë atë. Sokrati mendonte se si ta dëlirte Urtësinë nga çdo gjë që i shëmbëllente asaj dhe që për çudi i tërhiqte më shumë njerëzit e kohës së tij sesa vetë Ajo. Sokrati, jo vetëm që mendonte, por edhe meditonte për Urtësinë. Në fakt, ai jetonte për hir të Saj, dhe këtë e dëshmoi duke dhënë jetën për Të. Ai ishte edhe dëshmor, që do të thotë se vendosi të dëshmonte Atë që e tejkalon vetë subjektin dëshmues. Ai nuk mendonte mendimin, ose vetëm për hir të faktit se njeriu mendon. Për të, qendra nuk ishte mendimi, por Urtësia. Prandaj, duke qenë se pasardhësit e tij mendonin mendimin; duke qenë se për ta mendimi është qendra, vetë prova e ekzistencës së qenies, dhe kësajsoj e vetmja mundësi për t'i dhënë kuptim asaj – ata prodhuan vetëm mendim, një fenomen i pritshëm, sepse atë synuan dhe e synojnë edhe sot. Ku është mendimi që prodhuan ata të cilët erdhën pas

Sokratit? Një libra – është përgjigjja e parë që të vjen ndërmend, por edhe e fundit me sa duket; sepse asnjë nga filozofët pas Sokratit nuk ka jetuar sipas asaj që ka shkruar, kurse Sokrati po; natyrisht jo sipas asaj që ka shkruar, sepse siç e thamë ai nuk ka shkruar as edhe një rresht, por sipas asaj që ka përcjellë/kumtuar.

Kjo është një prej arsyeve kryesore që ka bërë që shumë e shumë njerëz sot të largohen dhe ta braktisin filozofinë, të mos presin më prej saj, duke qenë se presin për shekuj me radhë, dhe rezultati është se nuk u është shpërblyer pritja qoftë edhe me një bindje/siguri të vetme për dilemat bazike njerëzore. Kurse disa mendimtarë shpallën edhe fundin e saj, siç teorizoi Fukuyama me *The End of History and the Last Man*, dhe siç u shpreh edhe Stephen Hawking në një konferencë të vitit 2011, ku duke iu referuar origjinës së universit, thotë se "shumica nga ne, në të shumtën e kohës nuk

preokupohemi me pyetje si këto, por shtröjmë shpesh pyetje si: pse jemi këtu e nga vijmë? Tradicionalisht këto pyetje janë të filozofisë, por filozofia është e vdekur". Hawking e bën këtë konstatim pikërisht duke filozofuar, sepse, në thelb, çdo përsiatje dhe analizë përbën një hap drejt filozofisë, jo në kuptimin modern të saj, por sipas atij sokratik: të jesh mik i Urtësisë, si themeli i pashmangshëm drejt Saj.

Ky nuk është një argument i ri, sepse është shprehur nga pozitivistët qysh në shek. XIX. Për pozitivistët, çelësin e realitetit të gjërave e mbante shkencë, kështu që filozofia, feja, teologjia dhe format e tjera të njohjes janë flakur tej për të ardhmen racionale dhe shkencore të njerëzimit. Në tokën e filozofisë, ishte Nietzsche ai që e shpalli vdekjen e filozofisë, ngaqë ai besonte se ia kishte arritur të vërtetonte kotësinë e filozofisë në lidhje me përgjigjet për pyetjet e mëdha të mendjes njerëzore. (Kallën, 2015)

Aq më tepër që Hawking nuk është një pozitivist reduksionalist. Por, kësaj here, në një formë të simplifikuar, ai e përsërit moton e vjetër të shkencizmit: se shkencat e fizikës do duhej të ishin udhërrëfyeset tona në kërkimin e origjinës së universit dhe kuptimin e ekzistencës fizike. Dilema e Hawking-ut për vdekjen e filozofisë nuk përbën një premisë shkencore, por një pretendim filozofik. Duke thënë këtë, Hawking-u ka të drejtë ta sulmojë filozofinë përderisa e sheh atë si gjimnastikë të mendjes, si teoretizim gjuhësor dhe si interpretim abstrakt e konceptual të shkencës, teknologjisë dhe efekteve të hipermodernitetit në sho-

qëritë bashkëkohore. Akademia filozofike, çdo ditë e më shumë po shndërrohet në një koment të stërzgatur mbi thënie të filozofëve. Filozofët seriozë nuk mund të konkurrojnë me kulturën popullore në kohët moderne. Çastet e tyre të shkurtra të transmetimit në televizion dhe nëpër mediat sociale thyhen nga ndërhyrjet blic të lajmeve të rëndësishme ose nga trendet më të reja të mediave sociale. (Kallën, 2015)

Për sa u përket shkencave, Hawking-u nuk është se nuk ka të drejtë. Nuk mund të injorohet ajo çfarë thonë shkencat fizike në kompozimin e universit. Një pikëpamje e mirëfilltë filozofike do duhej t'i integrohet gjetjet e shkencave fizike në analizat e saj. Shkarja e Hawking-ut është kur ai injoron faktin se shkenca nuk përgjigjet për pyetjen "pse?", por për pyetjen "çfarë?", duke dhënë si shembull shpjegimi se ç'është një atom dhe si funksionon. Por ajo që na shqetëson thellësisht si qenie njerëzore është bash pyetja "pse?".

Ky është momenti kur filozofia na kthehet prapë. Por, cila filozofi?

Natyrisht jo ajo pas Platonit, sepse pastaj duhet t'i japim të drejtë Hawking-ut, madje edhe Marksit, sidomos Marksit, që tërthorazi, edhe ai pat shpallur kapitullimin e filozofëve, të cilët gjer më tani e kanë shpjeguar/interpretuar botën, ndërkohë që ajo ka nevojë të ndryshohet.

Europa, në zemrën e identitetit të saj kulturor dhe në veçanti politik, në Athinë, kur dënoi me vdekje Sokratin, në fakt, mbi të gjitha dënoi me vdekje atë që përfaqësonte ai, të cilën po e trajtojmë në këto radhë.

Dhe që asokohe e deri më sot, si një mallkim, Europa e ka humbur fillin, duke prodhuar vetëm mendim, atë mendim që nuk mund të përkthehet në jetë, por është i destinuar të pluhuroset ngadalë në raftet librash. Se, në fund të fundit, jeta është prova më e kulluar për vërtetësinë dhe vlerën e një botëkuptimi apo ideje. Kështu, që kur u dënua Sokrati, mendimi është burg. Po jashtë këtij burgu, çfarë ka? Jashtë është jeta.

Që këtej, kjo është arsyeja se pse Europa mban "meritën" e të qenit e para që ka folur për lirinë, gjë që vazhdon ta bëjë akoma. Po ngaqë i ka munguar, ja përse. Sepse banorët e saj janë burgosur te mendimi, të paktën që nga Aristoteli e deri në ditët tona. Por, Europa ka pasur rastin të dalë nga ky burg dy herë: një herë me Krishterimin (të cilin e kaloi në muze pas Rilindjes) dhe herën tjetër me Islamin, i cili lulëzoi në veçanti në

Gadishullin Iberik, me Andaluzinë e famshme – tetë shekuj harmoni mes kulturës dhe qytetërimit, për të cilën kontribuuan të tria fetet abrahamike.

Çështjen e mendimit dhe të lirisë e ka prekur disi edhe Kanti, kur shkruante se "liria nuk mendohet, por jetohet". Edhe te *Kritika e arsyes praktike*, një prej orvatjeve kryesore të Kantit është dallimi i asaj dijeje e cila i shërben qenies-në-botë si *modus operandi* në raport me natyrën dhe me Tjetrin; dhe, nga ana tjetër, i dijes që është e kyçur te teoretikja, ose që përbën thjesht ecejake konceptuale.

Kështu, filozofia bëhet moniste, e njëkahshme. Por, jeta është bipolare. Prandaj, jo rastësisht filozofia nuk e duron dot dualizmin. Në të gjitha traditat, sa në Lindje e sa në Perëndim, në trajta nga më të larmishmet, si: në përralla, legjenda, mite, besime, besëtytni, gojëdhëna, letërsi e në shumë domene të tjera, do pikasim me një lehtësi mbresëlënëse dëshminë madhore se njeriu është trup dhe shpirt.

Në vend të një rezymeje, le të perfrazojmë Izetbegoviçin, i cili shkruan se nuk kemi prova racionale se ekziston edhe një botë tjetër përveç kësaj që pretendojmë se e njohim; përveç të jashtës, shqisores; mirëpo, nga ana tjetër, e kemi fare të qartë, ose kemi një bindje të brendshme se jeta e qenies-në-botë nuk reduktohet vetëm te prodhimi dhe konsumi.

Mendimtarët dhe shkencëtarët që përpiqen për të zbuluar të vërtetën, nuk do e zbulojnë dot nëpërmjet mendimit atë jetën tjetër, atë që shpërfaqet më e lartë. Por, pikërisht vetë jeta e tyre e kaluar duke kërkuar të vërtetën me një mos-

përfillje të ngulët kundrejt jetës shtazore, është pikërisht ajo forma tjetër (më e epërme, ose vetë e epërmja) e ekzistencës së njeriut.

Lufta për të tjerët dhe për të vërtetën, për të drejtën dhe të mirën është gjithnjë mohim i kufirit dhe fundit të jetës. Therorizimet e atyre që humbasin/japin jetën, lirinë dhe qetësinë për t'u qëndruar besnikë ligjeve morale, pavarësisht se cilat janë këto të fundit, paraqesin kumtin më të fuqishëm për pafundësinë e jetës dhe të një kuptimi tjetër të saj, të një kuptimi më të lartë. Ato janë shkëndija drite që, si vetëtimat në terrin e natës, për një çast na ndriçojnë horizontet e largëta. Madje edhe po që se do vazhdojmë të qëndrojmë në errësirë, horizontet e shfaqura të atyre çasteve nuk janë të rreme, as shajni. Ato janë dhe mbeten e vërteta më e thellë dhe më e madhe.

*Europa e ka humbur fillin,
duke prodhuar vetëm mendim,
atë mendim që nuk mund të
përkthehet në jetë, por është
i destinuar të pluhuroset
ngadalë në raftet librash.
Se, në fund të fundit, jeta
është prova më e kulluar për
vërtetësinë dhe vlerën e një
botëkuptimi apo ideje.*

NË CILËN PJESË TË RRUGËS JEMI? ÇFARË DUHET TË BËJMË TANI?

Fuat Akpënar

Qëllimi kryesor i jetës sonë duhet të jetë devotshmëria ndaj Allahut të Madhëruar, i Cili ka krijuar jetën dhe vdekjen dhe na ka dhënë mirësinë e shëndetit dhe jetës. Me devotshmëri nënkuptohet pranimi i ftesës së Allahut të Madhëruar për t'u bërë miq. Pejgamberët, robërit e mirë të Allahut dhe ata që i ndoqën gjurmët e tyre, i kanë thënë "po" kësaj ftese, pa asnjë dyshim e ngurrim. Madhërimin dhe adhurimin e Allahut, shërbimin me dashuri e mëshirë ndaj krijesave dhe çdo detyrë farz, ata e kanë vendosur në krye të të gjitha punëve të tyre.

Meqenëse;

Fruti më i mirë i devotshmërisë është mëshira dhe rezultati i saj është shërbimi, që nënkupton kërkimin e kënaqësisë së Allahut duke iu drejtuar krijesave me mëshirë dhe një zemër të mbushur me altruizëm...

Atëherë;

Për shkak se shërbimi është një detyrë sociale e devotshmërisë, që Zoti ynë i Madhëruar ka kërkuar prej robërve të Tij, njerëzit që shërbejnë në këtë kuptim, duhet të meditojnë mirë mbi emrat e bukur të Allahut të Madhëruar, Rrahman dhe Rrahim, me qëllim që të marrin frymëzim shpirtëror prej tyre.

Sepse;

Besimtari e ndjen veten përgjegjës për mbarëvajtjen e shoqërisë në kohën e tij dhe nuk e mendon kurrë se e ka kryer detyrën e tij të devotshmërisë vetëm duke falur namazet e duke mbajtur agjërim.

Lidhur me këtë;

Nëse shërbimi ndaj Allahut të Madhëruar është bindja me dashuri ndaj urdhrave dhe ndalesave të Tij dhe puna në rrugën për ngritjen e Fjalës së Tij;

Nëse shërbimi ndaj të mëdhenjve të Islamit është shfaqja e dashurisë dhe besnikërisë ndaj tyre;

Nëse shërbimi ndaj prindërve, është t'u gëzosh zemrat pa u thënë as "uf";

Nëse shërbimi ndaj fëmijëve, është përpjekja për t'i edukuar ata si besimtar të mirë;

Nëse shërbimi ndaj të afërmve është vizita e tyre dhe plotësimi i nevojave të tyre;

Nëse shërbimi ndaj besimtarëve është ndarja e halleve, vështirësive, dhimbjeve dhe gëzimeve me ta;

Nëse shërbimi ndaj njerëzve është të jesh i dobishëm ndaj tyre me dorën, gjuhën dhe zemrën tënde;

Nëse shërbimi ndaj krijesave të tjera është t'u hapësh atyre krahët e mëshirës;

Atëherë, në çfarë gjendjeje jemi ne?

A e kemi menduar se, sa më shumë shërbim që bëjmë, aq më shumë më-

shirë dhe aq më besim të fortë do të kemi?

Sa është përpjekja jonë për të fituar kënaqësinë e Allahut duke iu drejtuar krijesave me një zemër të mbushur me altruizëm?

A kemi përfituar prej emrave të bukur të Allahut, Rrahman dhe Rrahim dhe sa kanë reflektuar ata tek ne?

Sa të vetëdijshëm jemi se ai që e kërkon shërbimin ndaj krijesave, është Zoti ynë i Madhëruar?

A jemi të vetëdijshëm se kuptimi i devotshmërisë, që kemi marrë përsipër, është përgjegjësia ndaj shërbimit?

Me sa dëshirë dhe dashuri i kryejmë detyrat e devotshmërisë?

Sa afër jemi me Rasulullahun (a.s.) dhe sa e njohim dhe e ndjekim Sunetin e tij? Sa i ngjajmë atij në fjalët dhe veprat tona? Ku ndodhet ai në botën e zemrës sonë?

Nëse dëshirojmë të jemi bashkë me njerëzit e mirë e të devotshëm në botën tjetër, a përpiqemi sa duhet për të qenë bashkë me trup e me shpirt edhe në këtë botë?

A mendojmë se si t'i eliminojmë fjalët dhe sjelljet e rënda ndaj prindërve tanë?

Sa jemi të vetëdijshëm ndaj të drejtave që kanë njerëzit dhe krijesat e tjera mbi ne dhe a përpiqemi të marrim dëshminë e mirë prej tyre?

A jemi si një lumë, caku i të cilit është oqeani i takimit të përvetshëm me Allahun e Madhëruar?

A zotërojmë shpirtin e përsosur, i cili për të arritur shpëtimin e tij të përvetshëm kërkon përreth vetes shpirta të tjerë për t'i shpëtuar?

A e bartim qëllimin për t'iu bërë dikushi njerëzve të vuajtur e të vetmuar? A jemi besimtarë me shpirt të butë që u vëmë veshin rënkimeve të tyre?

A është bota jonë e zemrës aq e gjerë sa të marrë brenda të gjitha krijesat?

Nëse përgjegjësia jonë është deri atje ku na arrijnë zemrat, atëherë ku është caku ynë?

Sa e pasqyrojnë sjelljet tona dëshirën e madhe për takimin me Allahun?

A mund t'i themi "jo", pyetjes se, a është ambicia jonë për këtë botë para kënaqësisë së Allahut dhe dashurisë ndaj njerëzve?

A nxitojmë drejt rënkimeve për ndihmë të krijesave dhe a mundemi t'i mbajmë duart e tyre pa i fyer e cenuar?

A mund t'iu afrohem me mëshirë edhe gjynahqarëve dhe a u drejtohem atyre me gjuhën e mëshirës, duke u bërë mirë, për t'iu treguar atyre fytyrën e bukur të Islamit?

A përputhen sjelljet tona me parimin "edukata e shërbimit është më e rëndësishme se vetë shërbimi"?

A e dimë se çelësi i suksesit të njerëzve të zemrës që mbështeten tek Allahu, është durimi dhe qëndresa?

A jemi të vetëdijshëm se shërbimi në rrugën e takimit me Allahun nuk është një dashuri kalimtare, por një borxh i madh i devotshmërisë dhe një profesion pejgamberësh, i cili duhet të vazhdojë gjatë gjithë jetës?

A bëjmë edhe ne dua si Pejgamberi ynë (a.s.), "O Zot! Strehohem tek Ti nga dobësia, përtacia, frika dhe mosbindja", me qëllim që të jemi pjesë e karvanit të shërbimit ndaj krijesave, shpërblimi i të cilit do të jepet vetëm prej Allahut të Madhëruar?

Nëse për zemrat e njerëzve të mirë, shërbimi ndaj krijesave nuk është lodhje, por kënaqësi dhe burim paqeje shpirtërore, po për ne si është?

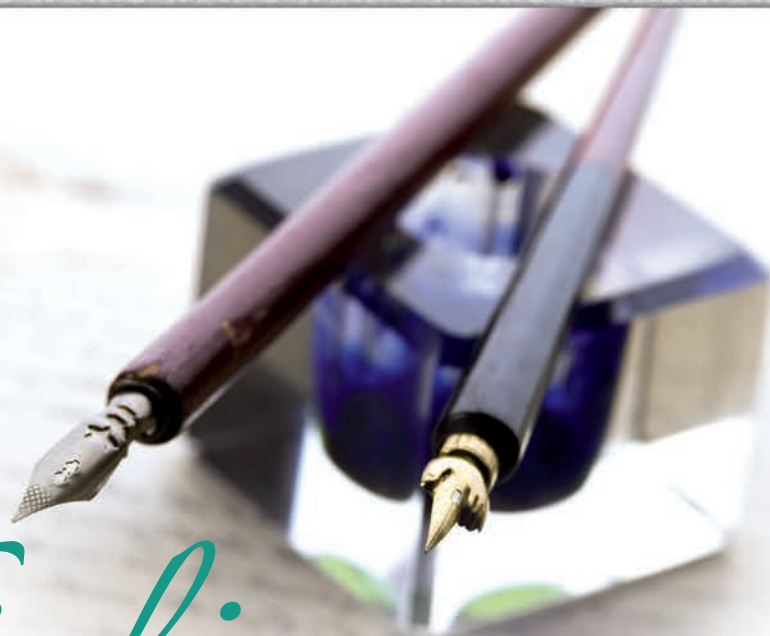
Shërbimi është një mirësi, prandaj duhet t'ia dimë vlerën. Sa e falënderojmë Allahun e Madhëruar, i Cili na e bën të mundur të jemi prej shërbyesve?

A jemi të vetëdijshëm se "të ndihmuar prej Allahut" janë njerëzit me zemër të gjerë dhe shërbyesit e vërtetë? A jemi edhe ne prej këtyre njerëzve që kanë arritur një mirësi dhe një përsosmëri të tillë?

Nëse për zemrat e njerëzve të mirë, shërbimi ndaj krijesave nuk është lodhje, por kënaqësi dhe burim paqeje shpirtërore, po për ne si është?

Xhafer Durmush

Një fjali DY KARAKTERE

Në dy ajete të mrekullisë së fjalës, Kuranit, shprehen shumë kuptime me pak fjalë. Allahu urdhëron: **“Në të vërtetë, Ne i dhamë Musait nëntë shenja të qarta. Pyeti bijtë e Izraelit, kur ai u erdhi të parëve të tyre dhe, kur Faraoni i tha atij: «O Musa, unë besoj se ti je i magjepsur», (Musai) tha: «Tashmë ti e di se këto nuk i ka shpallur askush tjetër, përveç Zotit të qiellit dhe të Tokës, si prova të dukshme dhe Unë jam i bindur se ti je i dënuar në humbje.»**” (Isra, 101-102)

Këto ajete na bëjnë të ditur se Musai (a.s.), kishte aftësinë të shfaqte shumë mrekulli. Por megjithatë, mohuesit e Allahut, si Faraoni, vazhduan të këmbëngulnin me inat në mohimin e tyre. Në të njëjtën kohë, kjo tregon se edhe ata që shfaqën armiqësi ndaj Rasullullahut (a.s.), në fund do të shkatërroheshin siç u shkatërrua faraoni. Këto ajete e kanë mbështetur Rasullullahun (a.s.) dhe popullin e tij në përpjekjen e tyre për të vendosur teuhidin (besimin në një Zot të vetëm).

Sipas një transmetimi, Faraoni dhe populli i tij u mundën përballë mrekullive që sollti Musai (a.s.), si shkopi, dora e bardhë, vitet e zisë dhe prishja e prodhimeve. Por megjithatë, edhe pasi i përjetuan të gjitha këto mrekulli, ata vazhduan në mohim. Për këtë arsye, Musai (a.s.), u

lut me këto fjalë: *“O Zot! Robi yt faraoni, po silltet me arrogancë dhe po bën shumë mizori në tokë; është tërbuar dhe i ka kaluar kufijtë. Po ashtu edhe populli i tij e theu premtimin që të ka dhënë Ty. Sillua dënimin atyre dhe dënoji, që të jeni këshillë për popullin tim dhe mësim për të tjerët pas nesh!”* Pas kësaj lutjeje, Allahu i Madhëruar e dënoi faraonin dhe popullin e tij për gjynahet që bënë.

Siç theksohet në ajetin që po shpjegojmë, faraoni nuk i besoi mrekullitë që iu sollën njëra pas tjetrës, por e rëndoi Musain (a.s.), me fjalë të tilla, si: *“Ty të kanë bërë magji dhe të është turbulluar mendja. Prandaj thua gjëra të palogjikshme”*. Në një ajet fisnik thuhet: **(Faraoni) tha: “Vërtet që Pejgamberi që ju është dërguar, është i çmendur!”** Me këto fjalë, ai synonte ta poshtëronte Musain (a.s.), në sytë e popullit të tij.

Pas fjalës së faraonit: *“O Musa! Unë mendoj se ty të kanë bërë magji!”*, përgjigjja e Musait (a.s.), e cila shpjegohet edhe në tefsir, ishte: *“O faraoni! Edhe pse nuk e pranon me gjuhë, në zemrën tënde e di shumë mirë se, po të shihje me syrin e mendjes, do të kuptoje që të gjitha mrekullitë që kam shfaqur, kanë qenë nga një mësim prej Zotit të botëve. Ti e di mirë se çdonjë-*

ra prej mrekullive të mia është një argument i qartë i pejgamberisë sime. Mirëpo ti tregohesh inatçi dhe i mohon këto me arrogancë.

O Faraon! Ti tani nuk po flet siç e ndjen, por siç të vjen për shtat; jo për të kuptuar se kush ka të drejtë dhe kush gabon, por për të ulur e poshtëruar kundërshtarin tënd. Të gjitha këto i thua për të turbulluar mendjen e njerëzve." Me këto fjalë, Musai (a.s.), tregoi se nuk ishte ndikuar aspak nga fjalët poshtëruese të faraonit dhe se të gjitha ato që thoshte dhe bënte ishin argumente të mrekullueshme që ia kishte falur Allahun.

Nëse vihet re, fjalitë që i thonë bashkëbiseduesit njëri-tjetrit, pasqyrojnë cilësitë karakteristike të dy personave të ndryshëm. Musai (a.s.) dhe faraoni, që të dy folën me hamendje në lidhje me të ardhmen, duke parë gjendjen e njëri-tjetrit. Mirëpo, hamendja që aludoi faraoni, ishte hamendje e kotë. Ndërsa mendimi i Musait (a.s.), ishte një hamendje e saktë.

Në karakterin e faraonit dallohet qartë se ai është një njeri që për shkak se nuk e përballon dot me mendje kundërshtarin e tij, mundohet ta ulë atë me shpifje. Ndërsa në karakterin e Musait (a.s.), theksohet rruga

që duhet të ndjekin ata që i kanë vënë shpatullat idealit të teuhidit. Karakteri i tij tregon se edhe në kushtet më të vështira duhet gjetur rruga për t'u bërë zëri i së vërtetës. Po ashtu, theksohet se është e nevojshme të gjenden e të këshillohen edhe njerëzit që janë mashtruar nga pasuritë e kësaj bote e janë bërë arrogantë.

Po! Faraoni i tha Musait (a.s.): "Unë besoj se ty të kanë bërë magji!" Ndërsa Musai (a.s.), i tha: "Me të vërtetë, mendoj se ti do të shkatërrohesh".

Këto dy fjali, që janë të të njëjtit kallëp, por të thëna me qëllime të ndryshme, janë shembuj të rëndësishëm që gjenden shpesh në Kur'anin Fisnik. Në sajë të tyre ne mund të analizojmë dy karaktere të ndryshme. Këto fjali na mësojnë se thënia e së vërtetës në rrugë të Allahut, duhet të vazhdojë pa u demoralizuar prej ofendimeve të njerëzve. Këto na mësojnë të jemi plot shpresa për të ardhmen. Na mësojnë t'u kujtojmë fundin e hidhur atyre që këmbëngulin në kryeneçësi dhe mohim. Na japin shpresën se "mendimet pozitive" në lidhje me të ardhmen, një ditë do të arrijnë të realizohen.

Lexo Mendo

MREKULLI PËRTEJ IMAGJINATËS

Njeriu është i prirë ta harrojë atë që i premtohet kur sheh të menjëhershmen që ka përballë. Prandaj, me qëllim që ai të orientohet nga veprat e mira duke ruajtur devotshmërinë, atij i përkujtohen shpesh shpërblimet që do të ketë në botën tjetër. Në lidhje me këtë, në surën Muhamed në ajetin 15, urdhërohet: **"Ja përshkrimi i Xhenetit, që u premtohet të përkushtuarve (ndaj Allahut): një vend, ku ka lumenj me ujë të pandotur, lumenj qumështi me shije të pandryshuar, lumenj vere me shije të këndshme për ata që e pinë dhe lumenj prej mjalti të kulluar. Ata do të kenë aty lloj-lloj frutash dhe falje prej Zotit të tyre..."** Ndërsa në surën Nebe' në ajetet 31-36, jepet përgëzimi se në xhenet, për robërit e devotshëm janë përgatitur kopshte, vreshta dhe shumë mirësi të tjera.

Në veprën e tij të njohur, "Marifetname", Ibrahim Hakki, duke u mbështetur në ajete dhe hadithe, e përshkruan kështu xhenetin: "Besimtarët që e meritojnë të hyjnë në xhenet, do të qëndrojnë aty përgjithmonë. Ata urojnë njëri-tjetrin dhe bisedojnë me fjalë të ëmbla. Ata nuk ia thyejnë zemrën njëri-tjetrit me fjalë të kota e të panevojshme. Për banorët e xhenetit nuk ka as vdekje dhe as plakje. Veshjet e tyre nuk vjetrohen; zem-

rat i kanë të dëlira e të pasura, ndërsa sytë të ngopur. Ushqimet dhe pijet që hanë, do të dalin si ujë trëndafili prej trupave të tyre."

Padyshim se, atje do të ketë mirësi që nuk i ka parë syri, nuk i ka dëgjuar veshi dhe nuk i ka imagjinuar asnjë mendje. Imagjinata në lidhje me këtë çështje, duhet të mbështetet në horizontin që na jep ajeti 9 i sures et-Teube, ku na jepet edhe myzhdeja për: **"...vendbanime të bukura nën të cilat rrjedhin lumenj..."**. E më pas në ajetin 72 shtohet se, **"atje do të jetë edhe kënaqësia e Allahut, e cila është gjëja më bukur ndër të gjitha (mirësitë). Ja pra, ky është shpëtimi i madh"**.

Le të kërkojmë më të bukurën prej Allahut dhe të përpiqemi vazhdimisht ta meritojmë atë!

HUBAB IBN MUNDHIR

- RADIJALLAHU ANHU -

Mustafa Erish

Hubab ibn Mundhir, radijallahu anhu, ishte një sahab, i cili shërbeu si specialist i strategjive në ushtrinë e Pejgamberit tonë (a.s.).

Ai ishte një njeri, i cili e thoshte hapur dhe pa mëdyshje mendimin e tij, si në rastin e luftës së Bedrit dhe të Hajberit, ku dha mendimin në lidhje me çështjen pozicionimit të ushtrisë islame në fushëbetejë dhe në përcaktimin e vendit të kampit.

Ai ishte një hero që për shkak të mendimeve të tij të qëlluara, ndër shokë njihet edhe me emrin "Dhurreji". Hubab ibn Mundhir (r.a.), i përkiste fisit Hazrexh, prej krahut të Beni Selemes. Për këtë arsye, ai përmendet edhe me prejardhjen e tij "Selemi". Gjithashtu, ai ishte edhe daja i Mundhir ibn Amr es-Saidit (r.a.), i cili ishte njëri prej shkruesve të shpalljes që i zbriste Rasulullahut (a.s.).

Në betejën e Bedrit, ku mbante flamurin e fisit Hazrexh, Hubabi (r.a.), ishte vetëm tridhjetetë vjeç. Ai nuk e pa të përshtatshme pozicionimin e ushtrisë islame në këtë betejë. Prandaj, e pyeti Pejgamberin tonë (a.s.), në lidhje me pozicionimin e kampit nëse ishte apo jo një urdhër hyjnor. Kur Pejgamberi (a.s.), i

tha se nuk ishte një urdhër hyjnor, Hubabi (r.a.), gjeti rastin të thoshte mendimin e vet, hapur, qartë dhe me shpirt të qetë.

Më pas, ai propozoi që ushtria të pozicionohej në pusin e ujit më të afërt dhe t'i mbyllnin puset e tjera, me qëllim që ta linin armikun pa ujë. Në lidhje me këtë çështje, Hubab ibn Mundhiri (r.a.), tha:

"O Rasulullah! Unë e njoh mirë këtë vend. E di shumë mirë se ku janë dhe se si janë puset e këtij vendi; janë me ujë të ëmbël apo jo, thahen shpejt apo jo. Po ashtu, unë i njoh mirë të gjithë puset që janë shteruar. Përveç kësaj, ne jemi njerëz të luftës o Rasulallah! Këtu, nuk është vend i përshtatshëm për të qëndruar dhe për të vendosur kampin. Na largo prej këtu dhe shkojmë e vendosemi pranë pusit më të afërt me Kurejshët. Pastaj, le ti mbyllim të gjithë puset e tjerë pas tij, me qëllim që kur të luftojmë, të kemi mundësi të pimë ujë prej pusit tonë, ndërsa Kurejshët të ngelen pa ujë".

Rasulullahu (a.s.), e pëlqeu mendimin e Hubab ibn

1. -shih, Uakidi, Megazi, V. 1, fq. 53, Ibn Sa'd, Tabakatu'l-kubra, V. 2, fq. 15, V. 3, fq. 567.

Mundhirit (r.a.) dhe e zhvendosi ushtrinë në vendin më të afërt me Kurejshët. Aty ku qëndruan, rregulluan pusin dhe e përdorën për të pirë².

Gjithashtu, shohim se propozime të ngjashme të Hubab ibn Mundhirit (r.a.), janë pranuar nga Pejgamberi (a.s.) edhe në betejën e Hajberit, Beni Nadir, Beni Kurejdhes dhe gjatë udhëtimit për në Taif.

Ai propozoi që në betejën me dy fiset hebreje, Beni Nadir dhe Beni Kurejdha, të pozicionoheshin midis dy fiseve, me qëllim që të pengonin kontaktin e tyre me njëri-tjetrin. Më vonë, është bërë e ditur se ky propozim është aprovuar edhe nga vetë Xhibrili (a.s.)³.

Hubab ibn Mundhiri (r.a.), nuk u mjaftua vetëm me dhënien e mendimeve, por ai mori pjesë në fushën e betejës dhe shfaqti heroizëm të madh. Gjatë luftës së Uhudit, kur ajo arriti kulmin, nuk u nda fare nga Pejgamberi ynë (a.s.) dhe luftoi duke vringëlluar shpatën dhe hedhur shigjeta drejt armiqve.

Gjithashtu, Pejgamberi ynë (a.s.), në luftën e Uhudit, e ngarkoi atë me detyrën e mbledhjes së informacioneve në lidhje me numrin e forcave armike dhe përgatitjet e tyre. El-Uakidi, në veprën e tij "Megazi", radhit emrat e heronjve të betejës së ashpër të Uhudit, të cilët qëndruan si male përreth Pejgamberit (a.s.), duke i bërë trupat e tyre mburojë për të.

"Prej muhaxhirëve: Ebu Bekri, Aliu, Abdurrahman bin Auf, Sa'd ibn Ebi Uakkas, Talha, Zubejri dhe Ebu Ubejde, radijallahu anhum. Ndërsa prej ensarëve: Ebu Duxhane, Hubab Ibn Mundhir, Asim Ibn Sabit, Haris Ibn Simme, Sehl Ibn Hunejif, Sa'd Ibn Mu'adh, Usejd Ibn Hudajr, radijallahu anhum."

Hubab Ibn Mundhiri (r.a.), ishte njeri i mençur dhe i dashur. Ai ka bërë rojë tek dera e Pejgamberit (a.s.), për ta ruajtur atë nga çdo lloj sulmi i papritur i armikut në Medinë. Nuk e fshihte kurrë mendimin e drejtë, por gjithmonë e shfaqte atë pa nguruar aspak. Një gjë e tillë ndodhi edhe në betejën e Hajberit, ku ai përsëri nuk e pa të përshtatshëm pozicionimin e ushtrisë islame. Për këtë arsye, ai i tha Pejgamberit (a.s.), se nëse ky pozicion nuk ishte zgjedhur duke u mbështetur në shpallje, do të ishte më mirë sikur ushtria të zhvendosej në një vend tjetër larg rrezes së shigjetave të armikut. Propozimin e tij, ai e argumentoi në këtë mënyrë:

- O Rasullullah! Vendi ku ndodhemi është shumë

2. - shih. M. Asim Koksai, Islam Tarihi 3/312.

3. - Ibn Sa'd, III, 567; Hakim III, 427.

afër fortesës Natat, ku janë mbledhur të gjithë luftëtarët e Hajberit. Unë i njoh mirë banorët e fortesës Natat. Nuk ka asnjë popull tjetër që i hedh më larg dhe më në shenjë shigjetat se ata. Përveç kësaj, ata gjenden sipër nesh dhe prej aty mund t'i shohin të gjitha veprimet dhe lëvizjet tona. Shigjetat e tyre bien poshtë me shpejtësi kundër nesh, ndërsa shigjetat tona nuk i arrijnë ata.

Gjithashtu, kam frikë se ata do të dalin prej shtëpive të tyre dhe do të fshihen nëpër pemët e dendura të hurmave. Këtu, midis kopshteve me hurma, është vend i rrezikshëm. Do të ishte më mirë sikur të urdhëronit të zhvendoseshim në një vend tjetër pa rreziqe. Të paktën të qëndrojmë pas atij shkëmbit me gurë të zinj, me qëllim që shigjetat e hebrenjve të mos na arrijnë.

Pastaj, Rasullullahu (a.s.), i thotë Hubabit (r.a.): "Mendimi yt është me vend!"

Menjëherë pas kësaj, Pejgamberi (a.s.), thirri Muhamed ibn Meslemen (r.a.) dhe i tha:

"O Mesleme! Kontrolllo përreth dhe gjej ndonjë vend larg fortesës së hebrenjve dhe moçalit! Kërko për një vend të sigurt ku mund të ngremë kampin larg rrezikut të sulmeve që mund të bëjnë hebrenjtë prej shtëpive të tyre!"

Muhamed ibn Mesleme (r.a.), doli përreth dhe pasi shkoi deri në vendin e quajtur Rexhi, u kthye natën tek Pejgamberi (a.s.) dhe i tha:

- O Rasullullah! Gjeta një vend të përshtatshëm për të ngritur kampin!

Rasullullahu (a.s.), u kënaq shumë nga ky lajm që i solli dhe u lut duke thënë: "Begatia e Allahut qoftë mbi të!"⁴

Kur Pejgamberi ynë (a.s.), e kuptoi se hebrenjtë e Hajberit po përgatiteshin për të luftuar, edhe ai i përgatiti luftëtarë myslimanë për të luftuar kundër hebrenjve të mbledhur në fortesën Natat. Pastaj u tha se, nëse tregoheshin durimtarë dhe të qëndrueshëm, patjetër që do të arrinin fitoren.⁵

Hubab ibn Mundhiri (r.a.), vazhdoi të shërbente si një specialist strategjie luftarake dhe ndërroi jetë në kohën e Omerit (r.a.), në vitin 641.

Allahu qoftë i kënaqur prej tij!

4. -shih. M. Asim Koksai, Islam Tarihi, 6/41-42.

5. -shih. M. Asim Koksai, Islam Tarihi, 6/43-44

MREKULLITË E Kuranit

ZONA KU U MUNDËN ROMAKËT

Kjo foto pasqyron ultësirën më ekstreme në rruzullin tokësor. Në këtë pjesë të globit dikur është zhvilluar një betejë e ashpër midis romakëve dhe persianëve. Kurani ka folur për këtë zonë duke na rrëfyer se kjo betejë është zhvilluar në rajonin më të ulët të globit. **"Elif, Lam, Mim. Bizantinët (rumët) u mundën. Në tokën më të ulët, por pas disfatës së tyre, ata do të ngadhënjejnë."** (Rrum, 1-3) Me të vërtetë është faktuar se zona përreth Detit të Vdekur është rajoni më i ulët në pjesën tokësore të globit, konkretisht 390 metra nën nivelin e detit. Prandaj pyetja që shtrohet natyrshëm është: kush e lajmëroi Profetin (a.s.) për këtë të vërtetë shkencore, të cilën shkencëtarët e zbuluan vetëm në kohët moderne?

SHEMBJA E MILINGONËS

Së fundmi shkencëtarët kanë zbuluar se trupi i milingonës është i pajisur me një skelet të jashtëm të ngurtë që shërben për ta mbështetur dhe për ta mbrojtur trupin e saj të dobët. Kësaj mbështjellëseje të jashtme kockore të ngurtë i mungon fleksibiliteti dhe për këtë arsye ajo shkërmoqet kur goditet, tamam siç copëtohet xhami. Për këtë fakt rreth milingonës Kurani flet qartë kur thotë: **“Kur arritën në Luginën e Milingonave, një milingonë tha:“O milingona, hyni në banesat tuaja, që të mos ju copëtojë (thyejë) Sulejmani dhe ushtria e tij, duke mos ju parë!”** (Neml, 18) Vëreni fjalën "copëtojë" se si ajo e shpreh me detaje këtë fakt shkencor.

Një Ajet

*"Kur disa djelmosha u strehuan në shpellë dhe thanë:
'O Zoti ynë, na jep mëshirë nga ana Jote
dhe përgatitna për sjellje të drejtë!"*

(Kehf, 10)

Në periudhën moderne jeta është bërë disi e pakuptimtë edhe për shkak të largimit të individit dhe shoqërisë nga feja. Mund të themi që njeriu i sotëm po përjeton një krizë. Prej përfshirjes nga kjo krizë nuk bën përjashtim as rinia. Sot në mjekësi po flitet dhe po aplikohet gjithnjë e më shumë e ashtuquajtura logoterapi, e cila konsiston në shërimin e asaj që quhet pamundësia për t'i dhënë kuptim jetës.

Në Shoqërinë islame "kuptimi i jetës" nuk përbën problem, sepse feja islame është sistemi i vlerave, i cili u jep përgjigje të gjitha pyetjeve ekzistenciale të njeriut. Nga kjo pikëpamje feja siguron shëndet të mirë shpirtëror. Tevhidi, jeta e përtejme, Tevekkuli, kaderi janë vlera të rëndësishme për të ndihmuar njeriun të përballojë vështirësitë e jetës. Njeriu që lidhet pas Islamit bëhet përfaqësuesi i vlerave të larta dhe jeta për të nuk është më një problem, por një fushë ku garohet për punë të mira.

Një nga sprovat më serioze të rinisë sot është ruajta e nderit dhe vlerave shpirtërore, sepse i riu i sotëm është i rrethuar nga një ambient provokues për sa i përket jetës seksuale. Ajo që duhet të bëjë i riu i sotëm është të kapet fort pas vlerave fetare dhe shpirtërore, si namazi, agjërimi, leximi dhe mendimi. Vetëm në këtë mënyrë mund ta mbrojë veten nga grackat e shejtanit dhe joshja e kësaj bote. Ai pors i rinjtë që u strehuan në shpellë për të shpëtuar prej haramëve, për asnjë moment nuk duhet të shkëputet nga lutja drejtuar Allahut.

Ata që nuk besojnë në botën tjetër bien

shpejt në grackat e kësaj bote dhe qëllimi i tyre bëhet konsumimi dhe pamja e jashtme, mendojnë se bukuria qëndron tek forma dhe pamja, duke harruar në këtë mënyrë bukurinë e vërtetë e cila është morali i lartë. I riu që beson në botën tjetër shpëton prej grackës së egos.

Gabimi është prej natyrës njerëzore, madje nëse gabimet vlerësohen dhe nxirret mësim, ato ndihmojnë në zhvillimin, pjekurinë dhe rritjen shpirtërore të njeriut. Për shkak të mungesës së përvojës të rinjtë janë më të prirur për të bërë gabime prandaj ata duhet shpesh të tolerohen për gabimet që bëjnë.

Nuk ka ndodhur asnjë herë që Pejgamberi (a.s.), t'i përjashtojë të rinjtë për shkak të gabimeve. Ai në asnjë rast nuk mbajti distancë me ta. Ata për çdo problem dhe çështje shkonin tek Profeti (a.s.). Ka ndodhur që kanë kërkuar edhe gjëra të ndaluara, por përsëri Pejgamberi (a.s.), në asnjë mënyrë nuk është mërzitur me ta, por i ka bindur me butësi dhe këshilla.

Të rinjtë nuk duhet të harrojnë në asnjë mënyrë këshillën e Pejgamberit (a.s.), për Abdullah ibn Omerin, e cila në fakt i drejtohet gjithë rinisë: "O Abdullah! Konsideroje veten si një udhëtar në këtë botë, konsideroje veten të vdekshëm. O Abdullah! As dinari dhe as dirhemi nuk është i vlefshëm në ahiret; atje ekziston vetëm vlerësimi i së mirës dhe i së keqes. Allahu nuk i shikon në sy personat që i tërheqin teshat me mendjemadhësi." (Buhari, Rikak, 3)

Pejgamberi -salall-llahu alejhi ve selem-, ka thënë:

"Kur njeriu gabon, në zemrën e tij shfaqet një njollë e zezë dhe, nëse pendohet dhe e braktis mëkatin, ajo fshihet dhe, nëse vazhdon të bëjë mëkate, atëherë njollat e zeza shumohen deri sa kaplojnë gjithë zemrën."

(Tirmidhi, Tefsirul Kuran, 83)

Ishte një kohë ku zemrat ishin të vrazhda dhe më të ngurta se gurët. Ishin zemra që nuk njihnin Zotin, nuk dinin çfarë është devotshmëria, besimi dhe morali hyjnor. Zemrat e tyre ishin të katranosura dhe të ndryshkura me idhujtari, injorancë dhe vese. Në një periudhë të tillë erdhi shëruesi i zemrave, Muhamedi (a.s.), ai u paraqiti receta të ndryshme njerëzve për të shëruar zemrat nga ndotja dhe veset.

Hadithi thekson faktin se çdo mëkat lë një njollë të zezë në zemrën e njeriut. Me kalimin e kohës këto njolla mbulojnë gjithë zemrën dhe kur zemra arrin këtë gjendje, ajo nuk arrin të dallojë më të vërtetën nga e gënjeshttra, të mirën nga e keqja. Si përfundim, këtë njolla të zeza shndërrohen në vrime të zeza, të cilat gllabërojnë njeriun. Këto zemra me gjuhën e Kuranit janë të verbra, të mbyllura dhe të vu-losura.

Pejgamberi (a.s.), krahas burimit të sëmundjes tregoi edhe burimin e shërimit. Një nga mënyrat e mbrojtjes, ruajtjes dhe pastrimit të zemrës është kthimi i sinqertë tek Allahu pas çdo mëkati dhe kërkimi falje për to. Njeriu për nga natyra është i prirur edhe për mirë edhe për keq. Për rrjedhojë, njeriu mund të gabojë, por siç thotë edhe Pejgamberi (a.s.), gabimtari më i mirë është ai që i kërkon falje Allahut, madje ai që pendohet dhe kërkon falje është si personi që nuk ka kryer fare mëkate.

Pendimi dhe falja janë një rrugë shumë e shkurtër dhe e lehtë për të pastruar zemrën

dhe për ta mbajtur atë të gjallë. Mos të harrojmë që Pejgamberi (a.s.), megjithëse i mbrojtur nga mëkate i kërkonte falje Allahut mbi shtatëdhjetë herë në ditë. Një nga lutjet e shpeshta të Pejgamberit (a.s.), ishte edhe kjo: "O Zot! Ma laj zemrën me ujë, borë dhe breshër!" (Buhari, Deavat, 39)

Pejgamberi (a.s.), i ringjalli zemrat e vdekura të njerëzve me besim, dashuri dhe mëshirë. Kur Akra ibn Habis e pa Pejgamberin (a.s.), duke puthur nipin, i habitur e pyeti: "Ju i puthni fëmijët? Ne as nuk i puthim, as nuk i përkëdhelim. Pejgamberi (a.s.), i tha: "Çfarë mund të të bëj unë ty, kur Allahu e ka shkukur mëshirën nga zemra jote?" (Buhari, Edeb, 18)

Hadith i Pejgamberit (a.s.): "E mira është ajo me të cilën ndihet e paqetë vetja dhe qetësohet zemra. Kurse e liga është gjithçka që të ngushton kraharorin dhe nuk e lë ndërgjegjen të qetë. O Vasibe! E mira gjendet këtu - në kraharor - sado mendime të ndryshme të japin njerëzit." (Ibn Hanbel, IV, 227) rolin dhe rëndësinë e zemrës për të bërë dallimin midis së mirës dhe së keqes. Zemra e pastër është si një pasqyrë e së vërtetës dhe e së mirës.

T'i lutemi Allahut të na mbrojë nga zemra, e cila nuk i frikësohet Allahut. Të përpiqemi ta mbajmë zemrën të gjallë dhe të shëndoshë, sepse në ditën e gjykimit nuk do të na bëjë dobi as pasuria, as fëmijët, por vetëm zemra e pastër dhe e shëndoshë.

Mësimet që nxjerrim nga hadithi:

1. Zemra ndikohet nga veprat e mira dhe të këqija.
2. Çdo vepër e keqe lë një njollë të zezë në zemër.
3. Pastrimi dhe ruajtja e zemrës është e mundur përmes pendimit dhe faljes.

URTËSI NGA TË DASHURIT E ALLAHUT **XHAFER-I SADIK (R.A.)**

Xhafer-i Sadik (r.a.), thotë:

“Allahu i Madhëruar ka fshehur tri gjëra, në tri të tjera:

1- Kënaqësinë e Tij e ka fshehur në bindjen ndaj Tij. Prandaj, në bindjen ndaj Tij, asgjë nuk duhet konsideruar e vogël; mbase kënaqësia e Tij gjendet tek ajo.

2- Zemërimin e ka fshehur tek gjynahet. Prandaj, asnjë gjynah nuk duhet konsideruar i vogël; mbase zemërimi i Tij gjendet aty.

3- Evlianë e ka fshehur midis robërve të tij besimtarë. Prandaj, mos e përçmoni asnjë prej besimtarëve; mbase ai është prej robërve më të dashur (evliave) të Allahut.”

Më pas, Xhafer-i Sadik (r.alejh), shton:

“Ndërsa pranimin e duasë, e ka fshehur në duatë që i drejtohen Atij. Prandaj, mos e braktisni duanë; se mbase pranimi është pikërisht në atë dua.”²

Kënaqësia e Allahut të Madhëruar, ndonjëherë

fshihet në gjëra të mëdha, ndonjëherë në gjëra të mesme dhe ndonjëherë në gjëra të vogla. Nisur nga kjo, besimtari duhet t'i konsiderojë të gjitha punët e mira si mundësi që nuk duhen humbur, pa bërë dallim, a janë të mëdha apo të vogla.

Para se të bëhej Khalif, Ebu Bekri (r.a.), ndihmon-te vajzat jetime, duke mjelë delet e tyre dhe duke u plotësuar nevojat. Kur u bë Khalifi i myslimanëve, njerëzit menduan se tashmë kushtet e jetës do të ndryshonin dhe ai nuk do të kishte më kohë të merrej me këto shërbime të vogla. Mirëpo, asgjë nuk ndryshoi. Për shkak se ai e konsideronte një mirësi të madhe për veten e tij, Ebu Bekri (r.a.), vazhdoi ta bënte këtë shërbim me të njëjtën modesti.³

Në cilën prej punëve të mira do të kënaqet Allahu i Madhëruar prej robit të Tij, këtë e di vetëm Ai. Po kështu është edhe e kundërta e kësaj; zemërimi i Allahut të Madhëruar, ndonjëherë fshihet në gjynahet e mëdha, ndonjëherë në ato të mesmet dhe ndonjëherë në ato të voglat. Prandaj, robërve të urtë, të cilët janë të vetëdijshëm për këtë të vërtetë, edhe gjynahet më të vogla u duken sa malet më të rënda.

1. - Ebu Talip Mekki, Kutu'l-Kulub, I, 347; Gazali, Ihja, IV, 49.

2. - Gazali, Ihja, IV, 49.

3. - Sujuti, Tarihu'l-Hulefa, fq. 80; Sariçam, Ebu Bekir, fq. 82.

Ndërsa njerëzve të pavetëdijshëm, edhe gjynahet më të mëdha u duken të lehta, si një melodi e ëmbël. Këta njerëz e konsumojnë jetën e tyre brenda një mjerimi, të cilin e pandehin lumturi.

Një nga sahabët fisnikë, Abdullah ibn Mes'ud (r.a.), thotë:

“Besimtari e sheh gjynahun si një mal nën të cilin është ulur dhe në çdo moment ka rrezik t'i bjerë mbi kokë. Ai gjithmonë rri me frikën se mos ai mal i madh i bie mbi kokë. Kurse i shkujdesuri, e sheh gjynahun si një mizë që po kalon mbi hundën e tij.” (Buhari, Deauat, 4; Muslim, Teube, 3.)

Nisur nga kjo, qoftë në lidhje me gjynahet, qoftë në lidhje me punët e mira duhet të tregojmë kujdesin e duhur pa bërë dallime, janë të mëdha apo të vogla. Po ashtu, duhet ta kemi gjithmonë parasysh se të gjitha këto janë pjesë e sprovave hyjnore. Të gjitha çështjet duhen vlerësuar me urtësinë e besimit dhe në çdo çast duhet të tregojmë devotshmërinë ndaj Allahut me ndjeshmëri të lartë shpirtërore.

Po në këtë kuadër, nuk duhet të harrojmë asnjëherë parimin; “jo çdokush që shohim është Hidri dhe jo çdo natë është nata e Kadrit”. Kjo, sepse vlerën e robërve tek Allahu nuk e di askush tjetër përveç Tij. Allahu i Madhëruar, e ka lidhur vlerën dhe epërsinë me kushtin e “devotshmërisë”. Dhe devotshmëria gjendet në zemër. Ndërsa dritaret e zemrës janë të hapura vetëm për Allahun. Për shkak se është e pamundur të njihet ajo që ndo-

dhet në zemrat e njerëzve, nuk dihet as se kush qëndron më lart tek Allahu. Nisur nga kjo, të përçmoh robërit e Allahut, do të thotë që në mënyrë indirekte ta shohësh veten më lart se të tjerët, gjë e cila nuk përputhet me moralin islam. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i paralajmëron robërit e Tij në lidhje me këtë problem, duke thënë:

“Mjerë për çdo përqeshës – shpifës” (Humeze, 1)

Ndërsa Rasulallahu (a.s.), në lidhje me këtë çështje, ka thënë:

“Ka shumë njerëz me flokë e mjekra të shprishura, me veshje të vjetra e të grisura dhe të cilët nuk i respekton njeri, por nëse ata betohen në Allahun, Ai nuk e kthen mbrapsht betimin e tyre.” (Tirmidhi, Menakib, 54/3854.)

“A t’ju tregoj se kush janë njerëzit e xhenetit? Ata janë njerëz, të cilët për shkak se janë të dobët dhe konsiderohen të dobët edhe nga shoqëria, askush nuk u jep rëndësi, por nëse do të betoheshin për diçka se, «do bëhet kështu», Allahu do t’ua plotësonte dëshirën...”

(Buhari, Ejman 9, Tefsir 68/1, Edeb 61; Muslim, Xhennet, 47.)

Detyra e myslimanit është të ushqejë mendim të mirë për robërit e Allahut –kushdo qofshin ata- dhe të sillet mirë me ta.

Nga ana tjetër, duke filluar që prej duave që përme-nden në Kuran dhe në Sunet, ne duhet të vazhdojmë të bëjmë të gjitha duatë me aq sa të kemi mundësi,

“A t’ju tregoj se kush janë njerëzit e xhenetit? Ata janë njerëz, të cilët për shkak se janë të dobët dhe konsiderohen të dobët edhe nga shoqëria, askush nuk u jep rëndësi, por nëse do të betoheshin për diçka se, «do bëhet kështu», Allahu do t’ua plotësonte dëshirën...”

sepse nuk dihet se cila prej duave do të bëhet shkak i shpëtimit tonë dhe i mëshirës së Allahut.

Njëherë, Xhafer-i Sadik (r.a.), u pyet:

-Çfarë po ndodh me ne, që bëjmë dua, por nuk na pranohet?

Xhafer-i Sadik (r.alejh), u përgjigj:

-Sepse ju i luteni një Personi që nuk e njihni!⁴

Nëse besimtari mediton në lidhje me fuqinë dhe madhësitinë e Zotit të vet, fillon ta njohë Atë. Dhe, të njohësh me të vërtetë Allahun, do të thotë ta njohësh Atë me gjithë shpirt dhe në mënyrë të sigurt. Po ashtu, edhe niveli i pranimit të adhurimeve tek Allahu, është në përpjesëtim me njohjen e Allahut. Në një ajet fisnik urdhërohet:

“...A janë të barabartë ata që dinë me ata që nuk dinë?..” (Zumer, 9)

Ajo që nënkuptohet këtu me fjalën “dije”, është njohja e Allahut. Përveç kësaj, aq sa robi e njeh Zotin e vet, aq më tepër i shton lutjet dhe kërkon mbrojtjen e Tij. Dhe në themel të afërsisë së robit ndaj Zotit të vet dhe vlerës së tij tek Ai, qëndrojnë adhurimet dhe duatë që robi i bën me sinqeritet e devotshmëri. Në një tjetër ajet fisnik urdhërohet:

Thuaj: “Zoti im nuk do t’ju përfillte, sikur të mos ishte lutja juaj...” (Furkan, 77)

Kjo është edhe arsyeja, që besimtarët e ditur jetojnë gjithmonë me dua në të gjitha çastet e hidhura apo të ëmbla të jetës. Të qëndrosh larg duasë, tregon largësinë e robit nga Zoti. Në fakt, në themel të të gjitha gjynaheve qëndron dobësia për ta njohur Allahun ashtu siç duhet.

Kur Kasëm bin Muhamed dëgjoi dikë të thotë për një tjetër:

“Sa i guximshëm është filani përballë Allahut!”- ai e qortoi duke i thënë:

“Biri i Ademit nuk mund të jetë i guximshëm përballë Allahut! Në lidhje me të, mund të thuash vetëm:

Sa pak e njeh Allahun ai njeri!”⁵

Nisur nga kjo, një besimtar që e njeh Allahun e Madhëruar, e di shumë mirë se, të kërkojë mbrojtjen e Tij, me ndjenjën e dobësisë dhe përluljes, është pjesë e detyrueshme e edukatës së devotshmërisë.

Hasan el-Basri -Allahu e mëshiroftë-, ka thënë:

“Unë nuk kam frikë se nuk do t’ju pranohen duatë tuaja. Por kam frikë se ju nuk do të bëni dua...”

Të braktisësh duanë me arsyen se duaja nuk të pranohet, do të thotë të biesh në kurthin e shejtanit. Besimtari nuk duhet ta lëshojë kurrë nga dora armën e duasë përballë shejtanit, që është edhe armiku i tij i hapët. Gjuha e tij nuk duhet të pushojë së bëri duatë e sinqerta që burojnë prej zemrës.

Për shkak se duaja është një urdhër i Zotit tonë, ajo është edhe një prej adhurimeve më të rëndësishme. Në lidhje me këtë, në një hadith fisnik, thuhet:

“Duaja është adhurim. Ajo është palca dhe thelbi i adhurimit. Tek Allahu nuk mund të ketë asgjë tjetër më të vlefshme se duaja drejtuar Atij. Allahu e dënon atë që nuk kërkon asgjë prej Tij. Ai që dëshiron që duaja e tij të pranohet në kohën e vështirësisë, duhet të bëjë shumë dua edhe në kohën e rehatisë.

Zoti juaj është i Gjallë dhe Bujar; kur një rob i Tij hap duart, Ai nuk ia lë bosh. Kujt i janë hapur dyert e duasë, do të thotë se atij i janë hapur dyert e urtësisë. Duaja është çelësi i dyerve të mëshirës, arma e besimtarit, shtylla e fesë dhe drita e qiejve dhe e tokës.” (Rudani, Xhem’u’l-Feuaid, 9219-20-21-22-25.)

Nisur nga kjo, duaja -edhe nëse pranohet, edhe nëse jo-, në çdo rast i sjell dobi besimtarit, sepse pranimi i disa duave, bëhet shkak që njeriu të arrijë dëshirat e tij kur është ende në jetën e kësaj bote. Ndërsa disa dua nuk pranohen për shkak të shumë urtësive. Por përgjigja ndaj këtyre duave shtyhet për në botën tjetër, ku bëhen shkak që njeriu të arrijë shpërblimet të mëdha në atë botë.

“Gjendja e besimtarit është me të vërtetë për t’u admiruar, sepse çdo gjendje e tij është një mirësi për të. Një cilësi e tillë gjendet vetëm tek besimtari: Nëse ai gëzohet, falënderon. Dhe kjo është një mirësi për të. Nëse e godet një fatkeqësi, ai duron. Dhe kjo, po ashtu, është një mirësi për të.”

4. - Kushejri, er-Risale, II, 424-425; Hani, el-Hadaik, fq. 130.

5. - Ibn-i Asakir, Tarihu Dimashk, V. 49, fq. 180.

Në Kuranin fisnik urdhërohet:

“Kur robërit e Mi (besimtarë) të pyesin për Mua, (thuaju se) Unë jam afër, i përgjigjem lutjeve të lutësit, kur ai më lutet Mua...” (Bekare, 186)

Zoti juaj ka thënë: “Lutmuni Mua, se do t’ju përgjigjem! Me të vërtetë, ata që tregohen mendjemëdhenj e nuk duan të Më adhurojnë, do të hyjnë në Xhehenem të poshtëruar!” (Gafir, 60)

Shkurtimisht, detyra e besimtarit është të kapet fort pas duasë duke zbatuar urdhrin e Zotit tonë. Dhe, në mënyrë të veçantë, ai nuk duhet ta privojë veten nga duatë, kërkimi i faljes dhe përmendja e Allahut në kohën e para agimit, e cila është edhe koha kur duatë pranohen më shumë.

Xhafer-i Sadik (r.alejh), thotë:

“Më i miri prej robërve, është ai në të cilin janë mbledhur këto pesë cilësi:

- 1- Gëzohet kur bën mirë.
- 2- Kërkon falje kur bën gabim (gjynah).
- 3- Falënderon kur i jepet mirësi.
- 4- Bën durim kur i bien vështirësi.
- 5- Fal kur i bëhet padrejtësi.”⁶

[I nderuari Xhafer-i Sadik (r.a.), në sajë të kësaj këshille të urtë, thekson cilësitë dalluese të besimtarit të mirë. Në bazë të kësaj, besimtari i mirë ndjen kënaqësi të papërshkrueshme prej mirësive që bën dhe e di shumë mirë se punët e mira e të sinqerta janë shkak i një qetësie të madhe shpirtërore. Ndërsa, kur bie në gabim, ai pendohet menjëherë dhe kurrë nuk këmbëngul në gabimin e tij. Përkundrazi, ai e di se këmbëngulja në gabim është një ves djallëzor. Për rrjedhojë, brenda një pendese të sinqertë, përpiqet të korrigjojë gabimin e tij.

Në lidhje me mënyrën e korrigjimit të gabimit, në një hadith fisnik thuhet:

“Ki frikë Allahun kudo që të jesh dhe pas një gjynahu bëj menjëherë një të mirë, sepse kjo e eliminon atë. Ndërsa me njerëzit, sillu me moral të bukur!”

6. - Ibn-i Shemsu'l-Hilafe, el-adabu'n-Nafia, fq. 14.

(Tirmidhi, Birr, 55/1987.)

Përveç kësaj, një besimtar i mirë, dëshirën e Zotit të tij në lidhje me veten e konsideron më të vlefshme se dëshira e vet. Prandaj, çdo gjë të hidhur apo të ëmbël që vjen prej Allahut, e pret me falënderim dhe kënaqësi. Dhe kjo gjendje është kushti i parë i qetësisë së zemrës. Në lidhje me këtë cilësi të besimtarit, Pejgamberi ynë (a.s.), thotë:

“Gjendja e besimtari është me të vërtetë për t’u admiruar, sepse çdo gjendje e tij është një mirësi për të. Një cilësi e tillë gjendet vetëm tek besimtari: Nëse ai gëzohet, falënderon. Dhe kjo është një mirësi për të. Nëse e godet një fatkeqësi, ai duron. Dhe kjo, po ashtu, është një mirësi për të.” (Muslim, Zuhd, 64.)

Besimtari, duhet të përpiqet që prej çdo sprove

-e mirë apo e keqe qoftë- me të cilën përballet, të dalë i fituar në planin shpirtëror. Dhe, për këtë arsye, për hir të Allahut ai duhet t’i falë edhe gabimet që bëhen ndaj tij. Në këtë mënyrë, ai duhet të përpiqet të meritojë faljen hyjnore duke i falur robërit për hir të Allahut.

Xhafer-i Sadik (r.alejh), thotë:

“Punët e mira, arrijnë përsosmërinë vetëm me këto tri gjëra:

1- Kur vendoset, të bëhen menjëherë pa u neglizhuar.

2- Kur të bëhen, të konsiderohen të vogla dhe të qëndrohet larg vetëpëlqimit.

3- Të bëhen në mënyrë të fshehtë, me qëllim që të ruhesh nga syfaqësia!”⁷

Robi duhet të nxitojë në punë të mira, sepse, nëse lëviz ngadalë apo neglizhon në një çështje me të cilën kënaqet Allahu, në mes do të hyjnë shumë gjëra që do ta pengojnë atë nga ajo punë. Në fakt, egoja dhe shejtani mundohen vazhdimisht ta bëjnë robin të heqë dorë nga ajo punë e mirë. Nëse nuk arrijnë ta bëjnë këtë, kësaj here mundohen ta zbrazin brendësinë e asaj pune, duke e turbulluar me qëllime të tjera si syfaqësia, murrja e vetëpëlqimi, me qëllim

7. - Ebu Nuajm, Hiltje, III, 198.

që ta bëjnë robin të humbasë shpërblimin e punës së mirë.

Armiku më i madh i veprave të sinqerta, është mburrja, mendjemadhësia dhe dëshira për t'u dukur. Për t'u ruajtur nga këto, duhet që mirësia që bëhet, të fshihet. Nëse është e detyruar që të mirat të bëhen haptas, atëherë duhet ruajtur zemra që të mos dëmtohet sinqeriteti i qëllimit. Përveç kësaj, ta shohësh gjithmonë të pakët dhe të pamjaftueshme, sado e madhe të jetë e mira që bëhet, është një virtyt që e mbron zemrën nga mburrja, mendjemadhësia dhe vetëpëlqimi.

Njerëzit e ditur, kanë thënë: "harro dy gjëra!":

1- Harro të mirat që ke bërë, që të mos sjellin mburrje, mendjemadhësi dhe vetëpëlqim.

2- Harro të këqijat që të janë bërë, që në zemrën tënde të mos lulëzojnë farat e urrejtjes dhe zemërimit.

Përkundër këtyre, "mos harro dy gjëra":

1- Mos harro gabimet, që të merresh vazhdimisht me pendimin dhe korrigjimin e tyre, duke e penguar egon nga arroganca.

2- Mos harro mirësitë që të janë bërë, me qëllim që të mos bëhesh tradhtar e mosmirënjohës.

Shkurtimisht, me qëllim që robi të mos e humbasë pasurinë e tij më të çmueshme në rrugën drejt përjetësisë, duhet të drejtohet nga punët e mira dhe duhet ta respektojë urtësinë e sinqeritetit me përpikëri shumë të madhe. Përndryshe, trastën që mundohet ta mbushë nga një anë, e boshatis nga ana tjetër dhe as që do ta vërë re se po shkon tek Allahu me duar bosh.

Xhafer-i Sadik (r.alejh), thotë:

"Miqësia realizohet vetëm me kriteret e saj. Te kushdo që sheh njërën apo një pjesë prej këtyre cilësive, pranoji si treguesin e miqësisë së vërtetë:

- Kriteri i parë i miqësisë është; që ai të jetë i sinqertë me ty pa asnjë lloj interesi.

- I dyti; edhe nëse je në vështirësi, edhe nëse je në mirësi, ta konsiderojë veten njësoj me ty.

- E treta; të mos ndryshohet nga pasuria dhe pozita.

- E katërta; të mos ketë zili ndaj teje për asgjë që ka mundësi ta ketë.

- Ndërsa e pesta, i mbledh të gjitha këto cilësi; dhe ajo, është që të mos të braktisë në raste fatkeqësie."⁸

Në këtë periudhë të "fundit të kohës", shumica e njerëzve është miku i interesave të veta. Nisur nga kjo, për shkak se nuk kanë kaluar prej sprovave të miqësisë dhe nuk janë testuar me vështirësi, nuk duhet të mashtrohemi duke i besuar menjëherë pretendimet e miqësisë së atyre që nuk njihen me merita në aspektin e personalitetit dhe karakterit.

Në lidhje me këtë çështje, duhet t'i kemi gjithmonë parasysh këto kriteret të Omerit (r.a.):

"Mos shikoni namazin apo agjërimin e dikujt, por shikoni se:

- A thotë të vërtetën kur flet?

- A e respekton amanetin kur i lihet diçka amanet?

- A bën kujdes në çështjen e haramit dhe hallallit kur merret me punët e kësaj bote?"⁹

Njëherë tjetër, një person po lavdëronte dikë pranë Omerit (r.a.), i cili i tha:

- A ke udhëtuar ndonjëherë me personin që po lavdëron?

- Jo! Tha ai.

- A ke pasur marrëdhënie tregtare me të? E pyeti përsëri Omeri (r.a.).

- Jo! Ia ktheu ai.

- A ke qenë fqinji i tij mëngjes e mbrëmje?

- Jo! Tha ai përsëri.

Pasi mori këto përgjigje, Omeri (r.a.), tha:

"Beto hem në Allahun, përveç të Cilit nuk ka asnjë zot tjetër se, ti nuk e njeh atë!"¹⁰

Domethënë që, pa e testuar dikë me disa gjëra që do të nxirrnin në shesh karakterin e tij të vërtetë, nuk duhet gjykuar në lidhje me të. Kjo çështje është

8. - Safedi, el-Uafi bi'l-Uefeyjat, Bejrut 1420, XI, 100.

9. - Bejhaki, es-Sunenu'l-Kubra, VI, 288; Shuab, IV, 230, 326.

10. - Gazali, Ihjau Ulumi'd-Din, Bejrut 1990, III, 312.

shumë e rëndësishme në zgjedhjen mikut.

Njeriu që ka një mik, i cili e do për hir të Allahut, e qorton për hir të Allahut, e mbron për hir të Allahut dhe në ditë të vështira i zgjat dorën po për hir të Allahut, do të thotë se ai ka pasurinë më të çmuar të botës.

Një mik i vërtetë "bëhet lehtësim, jo rëndesë". Pra, jo vetëm që nuk i bëhet rëndesë mikut të tij, por përkundrazi, ai mundohet t'ia lehtësojë peshën që ka.

Një mik i vërtetë, ashtu si edhe yjet, del në pah kur bie errësira. Ai mundohet me sa të ketë mundësi ta ndriçojë mikun e tij në ditë të këqija dhe i bëhet ortak në hallet e tij. Nga ky aspekt, bisedat e kafeneve në kohë të rehatshme, nuk duhen pandehur miqësi e vërtetë. Miqësia e vërtetë, është ajo në kohë të vështira.

Për shkak se gjetja e një miku të vërtetë është shumë e vështirë, detyra e besimtarit, është që më parë të mundohet të jetë vetë një mik i mirë, duke u bërë një shembull i gjallë në rrugën e shtimit të kësaj lloji miqësie.

Xhafer-i Sadik (r.a.), të vërtetën e kërkimin e mbrojtjes prej shejtanit që bëhet para leximit të Kuranit Fisnik, pra të duasë, "eudhu bil-lahi mine'sh-shejtani'rr-raxhim", e shpjegon me këto fjalë:

*"Kërkimi i mbrojtjes prej shejtanit, do të thotë të pastrosh gojën prej gënjeshtres, përgojimit dhe shpifjeve para se të fillosh leximin e Kuranit."*¹¹

Kur merr abdest, besimtari e pastron gojën, duke e përgatitur atë për leximin e Kuranit Fisnik dhe përmendjen e Allahut të Madhëruar. Në të njëjtën mënyrë, me anë të pendimit, kërkimit të faljes dhe lotëve, ai duhet ta lajë atë edhe nga gënjeshttrat, përgojimi, shpifja dhe vese të tjera të këqija, duke e nënshtruar zemrën ndaj një pastrimi shpirtëror. Kjo, sepse në të vërtetë, Kurani Fisnik lexohet me zemër. Prej një leximi që nuk bëhet me zemër të pastër, nuk mund të merret një frymëzim shpirtëror në kuptimin

e plotë të fjalës.

Në lidhje me këtë çështje, nëna jonë Aishe (r.a.), shprehet me tone qortuese duke thënë:

*"Sa e çuditshme është që njeriu nuk e lan gojën për shkak të fjalëve të këqija që ka thënë për vëllain e tij mysliman, por për shkak të kafshatës hallall që ha!"*¹²

Me të vërtetë që, pasi zemra të jetë ndotur me vese të këqija, nuk ka kuptim nëse njeriu e pastron dhe e zbukuron trupin nga ana e jashtme.

Një ditë, një prej njerëzve të dashur të Allahut, Ibrahim bin Ed'hemi, lau gojën e një pijaneci i cili ishte në gjendje të dehur. Atyre që e pyetën se përse e bëri këtë, u tha:

-Nëse do t'ia kisha lënë pa larë gjuhën dhe gojën, që janë krijuar për të përmendur Allahun e Madhëruar, do të ishte një mungesë e madhe respekti (ndaj Allahut)...

Kur u përmend, të dehurit i thanë:

-Njeriu i devotshëm prej Horasanit, Ibrahim bin Ed'hemi të lau gojën.... I turpëruar nga kjo që ndodhi, të dehurit iu zgjua zemra dhe tha:

-Atëherë, unë u pendova tek Allahu...

Ibrahim bin Ed'hemi, i cili u bë shkak i këtij pendimi, në ëndërr dëgjoji një zë që i tha:

-Ti i lave gojën për Ne; Ne i lamë zemrën për ty!..

Allahu i Madhëruar na e bëftë të mundur të pastrohemi edhe fizikisht edhe shpirtërisht. Po ashtu, na e bëftë të mundur të jetojmë një jetë të devotshme sipas kënaqësisë së Tij dhe të dalim para tij me zemër të pastër.

Amin!

Armiku

*më i madh i veprave të
singerta, është mburrja,
mendjemadhësia dhe dëshira
për t'u dukur. Për t'u ruajtur
nga këto, duhet që mirësia që
bëhet, të fshihet. Nëse është e
detyruar që të mirat të bëhen
haptas, atëherë duhet ruajtur
zemra që të mos dëmtohet
sinqeriteti i qëllimit.*

11. - Bursevi, Ruhul-Bejan, X, 515, [en-Nahl, 100].

12. - Ahmed bin Hanbel, ez-Zuhd, I, 59.

Sa jemi gati?

Dielli islam kishte lindur dhe duke u përhapur nga zemra në zemër, kishte filluar të ndriçonte errësitat me dritën e tij të pashoqe...

Njerëzit fatlumë, që u drejtuan për nga ky burim drite, jo vetëm që u ndriçuan një nga një, por secili prej tyre u bë një sahab, që ndriçonte më vete, duke u prirë edhe të tjerëve. Ai që arrinte tek mesazhi, fillonte përpjekjet për ta përçuar atë tek të tjerët. Për këtë arsye, duke filluar prej familjes dhe rrethit të vet, punonin ditë e natë me dëshirën për t'u bërë shkak i ndriçimit të çdo vendi.

Betimi i parë dhe i dytë në Akabe tashmë ishin bërë dhe, së bashku me këta njerëz që ishin prijës të ndriçimit dhe që u rrihte zemra nga dashuria për Rasulullahun (a.s.), kishte filluar një organizim që do të ndryshonte historinë njerëzore.

Le ta fillojmë fjalën tonë me premtimin që iu dha Rasulullahut (a.s.), në Akabe...

"Do t'i bindemi Allahut dhe të Dërguarit të Tij, në lehtësi e vështirësi, në gëzim e në hidhërim, në kamje e në skamje, në shëndet të mirë e në sëmundje, në çdo kohë e në çdo vend. Kudo që të jemi, në çdo kohë e në çdo vend, do të themi të vërtetën dhe nuk do të frikësohemi asnjëherë nga qortimet e qortuesve!"

1. - Ibn Ishak, Ibn Hisham, es-Siretu'n-Nebeu ijje, V. 2, fq. 89-91, 111; Ibn Sa'd, Tabakatu'l-Kubra, V. 1, fq. 226; Belazuri, Ensabu'l-Eshraf, V. 1, fq. 257.

Kjo nuk ishte vetëm një fjalë. Nuk ishte diçka që u shpreh me emocionin e momentit. Ky ishte stili i jetës, që u pasqyrua në të gjithë jetën e atyre që e dhanë këtë fjalë...

Ata e dinin se duhet ta donin shumë Pejgamberin (a.s.). Mus'abi (r.a.), ua kishte treguar dhe mësuar shumë bukur këtë. Por tani ata e donin më shumë se çdo gjë tjetër atë. Ishin ngritur nga niveli i mësimit të diturive, në zbatimin e tyre; prej fjalës në vepër.

Në sajë të Mus'abit (r.a.), ishin nderuar me Islam dhe ishin bërë myslimanë. Ndërsa në Akabe, panë Rasulullahun (a.s.), i dhanë besën dhe u bën sahabë. Në këtë mënyrë, secili prej tyre ishte bërë një personalitet i madh, i një ideali të madh.

Pasi i dhanë besën Rasulullahut (a.s.), e ftuan atë dhe sahabët e tij të dashur në Medine. Kjo bashkësi e zgjedhur, që arriti nderin më të lartë kur u takua me Pejgamberin (a.s.), u pajis me të (dashurinë për Pejgamberin) dhe mori rrugën e kthimit. Ata e futën Rasulullahun (a.s.), në zemrat e tyre, aq sa nuk dilte më prej tyre. Gjatë gjithë rrugës, vetëm për të mendonin, madje, tashmë duke sikur po udhëtonin së bashku me të...

Në Medine, banorët e qytetit kishin mbushur shtëpitë e atyre që patën nderin të shkonin në Mekë e të takoheshin me Pejgamberin (a.s.) dhe kur ata u

kthyen, filluan t'i bënin një mori pyetjesh. Dhe ata, duke filluar që nga takimi i parë me Pejgamberin (a.s.), e deri tek betimi që bënë në Akabe, u treguan gjithçka që kishte ndodhur. Më pas, përdorën një fjali që ndikoi shumë në zemrat e tyre:

- Ne e ftuam Rasulullahun (a.s.), të vijë këtu në Medinë. Ndërsa ai, në fillim do të dërgojë sahabët e tij, pastaj do të na nderojë me ardhjen e vet! Pra, Rasulallahu (a.s.), do të vijë këtu në Medinë!

- Allahu Ekber. Do të vijë Rasulallahu (a.s.)!

- Mirëpo, pa ardhur ai duhet të bëjmë një përgatitje shumë të mirë. Kjo duhet të jetë një përgatitje që përfshin gjithçka.

- Së pari, secili prej nesh duhet të edukohet mirë, me qëllim që të bëhemi myslimanë ashtu siç do Allahu dhe i Dërguari i Tij.

- Atëherë, le t'ia fillojmë punës pa humbur kohë.

Këta myslimanë të zgjedhur e të nderuar me Islam, gjithë kohën e tyre e mbushën me vepra të mira. Përkrah kësaj, ata vazhduan të merren edhe me punët e shtëpisë, edukimin e fëmijëve dhe plotësimin e të gjitha nevojave të tjera të familjes.

Ata jetonin atë që besonin. Duke u zburuar me këtë bukuri, përjetonin dashurinë që përqeshin të tregonin. Dhe natyrisht që, duke e përjetuar vetë, ata e kishin më të lehtë ta tregonin. Në fillim, mbledheshin në një vend me fqinjët dhe shokët për të mësuar Kuran, sepse Kurani ishte kreu i gjithçkaje...

Duke filluar prej adhurimeve, ata pyesnin dhe mësonin prej Mus'ab bin Umejrit (r.a.), çdo gjë donin të dinin. Mus'abi (r.a.), ishte përfaqësuesi i Pejgamberit (a.s.), aty; në emër të tij fliste dhe vepronte.

Mikpritja e Pejgamberit (a.s.), në shtëpitë e tyre!

Ata edhe për këtë bënin përgatitje. Për të përgatitën dhomën më të mirë të shtëpisë. Kush kishte shtëpi dykatëshe, përqij të përgatiste katin e sipërm. Ndërkohë që bënin këto përgatitje, brenda tyre jehonte një "sikur". "Ah sikur Rasulallahu (a.s.), të vijë në shtëpinë tonë!" Tani të gjithë mendonin për këtë... Përveç përgatitjeve të tjera, bënin përgatitje të veçantë edhe për këtë...

Tashmë të gjithë ishin gati për çdo gjë... të gjithë myslimanët e Jethribit po e prisnin atë... Dhe pritja e tyre nuk zgjati shumë...

Sahabët, që kishin dalë për udhë me urdhrin e Pejgamberit tonë (a.s.), filluan të mbërrinin në Jethrib një nga një, dy nga dy ose në grupe të vogla. Përpjekja e vendasve për të parë Rasulullahun (a.s.), në fytyrat,

sytë, shpirtin dhe në çdo veprim të vëllezërve të tyre myslimanë që vinin prej Mekës, ishte një pamje që ia vllente të shihej...

Dhe më në fund, udhëtari i nderuar që prisnin kishte dalë për udhë. Ky lajm i emocionoi jashtë mase zemrat e tyre të dashuruara. Po vinte Rasulallahu (a.s.)! Errësitat do të ndriçoheshin dhe drita do të mbizotëronte! Sepse po vinte ai... drita e dy botëve... po doli dielli, errësira ikën e humbet...

Emocioni që kishte filluar kur mbreti i zemrave kishte dalë nga Meka, sa vinte e shtohet dhe tashmë nuk u rrihej as në shtëpi... Netët mezi i kalonin, ndërsa në mëngjes herët derdreshin të gjithë në rrugë. Një pritje emocionuese. Çdo minutë shndërrohej në një emocion tjetër...

Kur Rasulallahu u duk në horizont, Medina sikur lëvizi nga vendi...

- Ja po vjen! Rasulallahu po vjen! Mbreti i zemrave po vjen! Ai po vjen, ai...

Medina ishte kthyer në një vend gare të dashurisë. Secili vraponte me dashuri drejt shkakut të dashurisë me një emocion të madh... Të gjithë zotëronin të njëjtën dashuri, por me shprehje të ndryshme. Kjo dashuri u shndërrua në fjalë, fjalët në këngë dhe ja ku doli në pah një kryevepër si "*Taleal Bedru Alejna*"...

Ata që kishin dalë për të pritur Rasulullahun (a.s.), nuk dinin se ç'të bënin nga gëzimi. Njëri thërriste, një tjetër nuk e mbante vendi dhe hidhej përpjetë e dikush qante nga gëzimi! Të gjithë ishin në një botë tjetër. Nga një anë shikonin atë dhe falënderonin, nga ana tjetër derdhnin lot. Këto ishin lot dashurie. Secili prej këtyre njerëzve të emocionuar që digjej nga dashuria për Rasulullahun (a.s.), dilte para devesë së tij dhe i kapte frerët për ta ftuar Pejgamberin (a.s.), në shtëpinë e tij!

- Jemi gati me çdo gjë tonën për çdo gjë që të duhet o Rasulallah!

Ishte e vërtetë, ata ishin përgatitur. Përgatitja e tyre dukej qartë në çdo gjë. Po ne, sa jemi gati? Më bëhet sikur po ju dëgjoj të thoni: "Nëse do të ishim atje ato ditë, edhe ne do ta prisnim me emocione dhe do ta ftonim në shtëpitë tona". Mirë, po tek ne ndodhen amanetet e tij. Vallë a po u dalim për zot amaneteve që na ka lënë, ashtu siç ka dashur dhe ka këshilluar ai? Për çfarë dhe sa jemi gati? Myslimanët e Medinës ishin gati për gjithçka të Pejgamberit... Salallahu alejhi ue selem...

MENDJEMADHËSIA

Sadik Dana

Allahu i Madhëruar urdhëron:

“...Allahu ia vulos zemrën çdo mendjemadhi e dhunuesi.” (Gafir, 35)

“...Me të vërtetë, ata që tregohen mendjemëdhenj e nuk duan të Më adhurojnë, do të hyjnë në Xhehenem të poshtëruar!” (Gafir, 60)

“S’ka dyshim se Allahu di gjithçka që ata fshehin dhe që shfaqin haptazi. Me të vërtetë, Ai nuk i do mendjemëdhenjtë.” (Nahl, 23)

“Dhe (të dërguarit) kërkuan ndihmë (nga Allahu), kurse kokëfortët kryelartë u shkatërruan.” (Ibrahim, 15)

“...Ata, me të vërtetë, janë treguar kryeneçë dhe kanë kaluar çdo kufi në arrogancë dhe padrejtësi.” (Furkan, 21)

Ndërsa Rasulullahu (a.s.), ka thënë:

“Mburrja, pra kur njeriu pëlqen veten dhe nuk pëlqen të tjerët, shkatërron shtatëdhjetë vite adhurim.” (Xhami’s-Sagir)

“Sarob i keq është ai që e pandeh veten të virtutshëm, mburret dhe nuk e mendon se madhështia e krenaria i takon vetëm Allahut të Madhëruar. Po kështu, sarob i keq është edhe ai që me mendjemadhësi e armiçësi përdhos të drejtat e robërve dhe harron se Allahu i Madhëruar, është el-Xhebbar (i Gjithëfuqishmi).” (Xhami’s-Sagir)

“Ruhuni nga mendjemadhësia, sepse mendjemadhësia e shtyu Iblisini të mos i bëjë sexhde Ademit (a.s.).” (Xhami’s-Sagir)

“Kush ka mendjemadhësi në zemër, qoftë edhe sa kokrra grurit, nuk hyn në xhenet. Po ashtu, kush ka besim në zemrën e tij, qoftë edhe sa kokrra e grurit, nuk hyn në xhehenem.” (Muslim, Iman: 31; Ibn Maxhe, Mukaddime: 9.)

“Mendjemëdhenjtë, në Ditën e Kiametit do të ringjallen si grimca poshtë këmbëve dhe të gjithë do t’i shkelin ata. Çdo i vogël qëndron mbi ta dhe është më i madh se ata. Më vonë, ata hidhen në një qeli të xhehenemit ku i kaplon zjarri. Atje do të pinë prej një uji (lëngu) që del nga trupat e

banorëve të xhehenemit, të cilët janë shkrirë nga djegia.” (Tirmidhiu, Amr b. Shuajb)

“Prej xhehenemit do të dalë një kokë, e cila ka dy sy që shohin, dy veshë që dëgjojnë dhe një gjuhë që flet. Ajo thotë: ‘Unë u dërgova për tre lloj njerëzish: Për kriminelët e mendjemëdhenj, për ata që i bëjnë shok Allahut dhe për ata që bëjnë fytyra.’” (Tirmidhi, Ebu Hurejre -r.a.-)

“Më i dashuri për ne, që do të jetë më afër nesh në botën tjetër, është ai me moralin më të bukur. Më i pakëndshmi, që do të jetë më larg prej nesh, është mendjemadhi që flet shumë, që flet kot, që flet me zor duke e shtrembëruar gojën dhe që kur flet, lavdëron veten dhe thotë fjalë të padobishme.” (Tirmidhi, nga Ahmed Sa’lebe.)

Musai (a.s.), iu drejtua Allahut të Madhëruar me këto fjalë:

-O Zoti im! Kujt i zemërohesh më tepër ndër të gjitha krijesat? Allahu i Madhëruar, urdhëroi e tha:

“O Musa! Ai ndaj të cilit zemërohem më tepër, është njeriu me zemër mendjemadhe, me gjuhë fyese, besim të dobët dhe dorë koprace.”

Njëherë, Mitrabi e pa Muhalebin të veshur me një xhybe të zburuar duke ecur me krekosje dhe i tha:

-Ja, kjo ecje, është ecja që nuk e pëlqen Allahu i Madhëruar. Muhalebi tha:

-Më duket se nuk më njohë? Mitrabi iu përgjigj:

-Të njoh! E si mos të të njoh? Fillimi yt është një pikë ujë, ndërsa fundi një kufomë; dhe po ta hapim barkun ndërmjet këtyre dy gjendjeve, do të dalë një shportë me ndyrësi.

Kur e dëgjoi këtë, Muhalebi hoqi dorë nga ecja me krekosje dhe u largua prej aty duke ecur natyrshëm.

Madhështia dhe krenaria i takon vetëm Allahut Azze ue Xhel-le. Kush ka mend në kokë, nuk tregohet mendjemadh, por bëhet vetvetja, sepse Krijuesi i Madhëruar nuk i do mendjemëdhenjtë.

Rasulallahu (a.s.), ka thënë:

"Allahu i Madhëruar më ka shpallur; jini modestë dhe askush të mos i lavdërohet dikujt tjetër..." (Muslim, Xhennet, 64, III, 2198, 2199.)

Asnjë njeri me mendje të shëndosh nuk sheh kënd me përcmim, sepse e di shumë mirë, që midis njerëzve me veshje të leckosura, ka shumë robër të dashur të Allahut.

Kur Nuhu (a.s.), ra në shtratin e vdekjes, i thirri dy bijtë e tij dhe u tha:

- Bijtë e mi! Ju urdhëroj dy gjëra dhe ju ndaloj nga dy të tjera. Ato që ju ndaloj, janë idhujtaria dhe mendjemadhësia. Njëra prej atyre që ju urdhëroj, është fjala: "La ilahe ilallah", sepse, nëse në njërën anë të peshores vendosen toka, qiejt dhe gjithçka ka në to, ndërsa në tjetrën vendoset fjala "La ilahe ilallah", kjo fjalë do të peshojë më rëndë. Gjithashtu, nëse i mbledh tokën, qiejt dhe gjithçka ka në to dhe e vendos këtë fjalë sipër tyre, ato do thyheshin e copëtoheshin. Ju urdhëroj të thoni edhe fjalën "Subhaneke ue bi hamdih", sepse kjo fjalë është lutja e çdo gjëje. Çdo gjë furnizohet në sajë të kësaj fjale... (Ihja-u Ulumid-Din)

Isai (a.s.), ka thënë:

- I përgëzuar qoftë ai njeri, të cilit Allahu i Madhëruar i ka mësuar Librin e Vet dhe ai nuk është bërë prej mendjemëdhenjve e mizorëve. (Ihja-u Ulumid-Din)

Omeri (r.a.), ka thënë:

- Kreu i modestisë, është t'i japësh selam çdo myslimani që takon, të jesh i kënaqur edhe nëse ulesh në vendin më të pavlerë në një mbledhje dhe të mos e pëlqesh kur të tjerët të përmendin si njeri të mirë e të devotshëm.

Një gjë duhet ditur mirë se, mendjemadhësia është prej moralit të jobesimtarëve dhe faraonëve. Ndërsa modestia dhe përlësia janë prej moralit të pejgamberëve dhe njerëzve të mirë.

Aliu (r.a.), ka thënë:

- Pëlqimi i vetvetes tregon se ai njeri ka mendje të dobët.

Rasulallahu (a.s.), ka thënë:

"Allahu i Madhëruar, ka urdhëruar: «Lavdia dhe Madhështia më takojnë Mua. Kush guxon të më bëhet shok në këto të dyja, do ta hedh në xhehenem." (shih. Ibn Maxhe, Zuhd, 16, II, 1397; Ibn Hibban, Birr, 328, II, 35)

"Mua mu treguan tre të parët që do të hyjnë në xhenet dhe tre të parët që do të hyjnë në xhehenem. Ata që do të hyjnë të parët në xhenet, janë: Dëshmorët, skllëvërit, të cilët skllavëria e kësaj bote nuk i pengon nga bindja ndaj Allahut dhe kryefamiljari (me shumë fëmijë) i varfër por i ndershëm (që nuk lyp). Kurse tre të parët që do të hyjnë në xhehenem janë: Prijësit mizorë, të pasurit që nuk japin të drejtën e Allahut nga pasuria e tyre dhe të varfrit mendjemëdhenj." (Ahmed b. Hanbel, 2/425; Tirmidhi; Ibn Hibban.)

Ebu Bekir Huzeli tregon:

- Isha me Hasan el-Basriun, kur erdhi Amr bin el-Ehthem, i cili donte të kalonte në pjesën e ndarë në krahë të mihra-

bit. Ai kishte veshur një rrobë të qëndisur me ar që i zgjatej deri tek thembrat dhe ecte me krekosje. Hasan el-Basri tha: "Pa shiko, çfarë mendjemadhësie! Prej mendjemadhësisë nuk sheh njeri tjetër dhe ecën duke parë sa majtas djathtas. Sa mendjelehtë që je. Sheh pasurinë tënde të fituar në rrugë të palejueshme dhe krekosesh. Vallahi, kjo ecja juaj i ngjan ecjes së të marrëve. Në çdo gjymtyrë, ka një mirësi të Allahut dhe një kafshatë të shejtanit."

Kur e dëgjoi këtë, Ibn Ehtemi erdhi t'i kërkojë falje Hasan el-Basriut, i cili i tha: "Mos më kërko të falur mua, por pendohu tek Zoti yt. A nuk e ke dëgjuar se Allahu i Madhëruar ka urdhëruar:

"Mos u sill me nënçmim ndaj njerëzve dhe mos ec në tokë me mendjemadhësi, se Allahu nuk i do mendjemëdhenjtë e mburracakët!" (Lukman, 18)

Ebu Hurejre (r.a.), transmeton se, Rasulallahu (a.s.), ka thënë:

"Xheneti dhe Xhehenemi ranë në kundërshti:

Xhehenemi u lavdërua duke thënë: «Unë u zgjodha për (të dënuar) mendjemëdhenjtë dhe tiranët!» Ndërsa xheneti u ankua duke thënë:

«(O Zot!) Përse tek unë hyjnë vetëm të dobëtit dhe të përcmuarit (në sytë e njerëzve)?» Allahu i Madhëruar, më parë iu drejtua xhenetit dhe i tha:

«Ti je mëshira Ime. Mëshirën Time do t'ua jap atyre që dëshiroj prej robërve të mi!» Pastaj iu drejtua xhehenemit:

«Ndërsa ti je dënimi Im. Me ty do të dënojmë atë që dëshiroj prej robërve të mi!» (Më pas duke iu drejtuar të dyve) «Të dy do të mbusheni!» (shih. Buhari, Tefsir, Kaf 1, Teuhid 25; Muslim, Xhennet 35, (2846); Tirmidhi, Xhennet 22, 2564.)

Mendjemadhësia, është nëna e të gjitha të këqijave. Shejtani, për shkak të mendjemadhësisë dhe smirës u dëbua prej mëshirës hyjnore, u mallkua dhe u bë burimi i shumë veseve të këqija. Më pas mori të gjitha cilësitë e këqija, si arrogancën, koprracinë, smirën, urrejtnen, nxitim, frikën etj.

Madhështia është një nga cilësitë personale të Allahut të Madhëruar. Prandaj, Ai nuk do që ndokush prej robërve të Tij të pretendojë se zotëron këtë cilësi. Përderisa fillimi i njeriut është një pikë ujë dhe fundi i tij një kufomë, ajo që i takon njeriut është të jetë vetvetja dhe t'i bindet Zotit të tij. Nëse njeriu shkon pas dëshirave të egos së tij, shejtani përfiton prej kësaj gjendjeje dhe i vesh atij veset e këqija, si mendjemadhësinë, smirën, urrejtnen, mizorinë, mendjelehtësinë etj. Më në fund, ai njeri kapet pas kësaj bote sikur nuk do të vdesë kurrë. Egoja e tij tërbohet dhe ai fillon ta shohë veten më të vlefshmin, më të diturin, më të zgjuarin, shkurtimisht, më të madhin e njerëzve. Në këtë mënyrë, ai bëhet loja e shejtanit, duke u privuar prej ndihmës së Allahut. Asgjë prej mirësive të kësaj bote nuk e kënaq... as pasuria e as shëndeti...

ALTERNATIVAT E KAMATËS NË FINANCIMIN E KAPITALIT

Fuqia e një shoqërie dhe potencialet e saj varen nga aftësia e saj për të përmbushur nevojat e anëtarëve të saj me të mira dhe shërbime. Prodhimi dhe shpërndarja e këtyre të mirave dhe shërbimeve pa dyshim që kërkon resurse, jo vetëm financiare, por edhe menaxheriale dhe aftësi. Prandaj ato duhen alokuar nga cilido vend, në mënyrë që të përmbushen nevojat e shoqërisë. Duke ditur se imponimi dhe detyrimi janë të ndaluara nga Islami, atëherë alokimi duhet të bëhet në mënyrë të organizuar dhe i ngritur mbi baza drejtësie dhe altruizmi. Por si mund të ngrihet kjo pa futur në mes kamatën dhe interesat e ndryshme financiare?

Së pari shtetëzimi apo privatizimi. Qeveria apo shteti duhet të ndërmarrë një rol administrativ efikas duke dhënë me konçesione –pra fitimprurëse- asetet e ndryshme publike, në mënyrë që këto të bëhen rentabël qoftë për biznesin privat, apo qoftë për shtetin nga taksat që vjel. Nëse shteti mund të menaxhojë vetë më mirë disa sektorë të aseteve të saj, siç janë minierat, nafta etj., atëherë do të ishte në të mirën publike që ai ta bënte vetë këtë sipërmarrje, pasi fitimi do të ishte shumë herë më i lartë sesa vjelja e taksave. Pra, siç e shikojmë në të dyja rastet, jemi në marrëdhënien fitim-humbje.

Së dyti. Financimi i kapitalit. Një numër i lartë i bizneseve aplikon sistemin e financave islame në financimin e kapitaleve të tyre. Si është kjo formë? Pra financuesi kontribuon me pjesën e vet të fondit dhe në bazë të peshës specifike të dhënë ai mbart humbjen ose fitimin. Kështu kemi një shpërndarje të riskut edhe fitimit tek të gjithë ortakët. Ndryshe nga ç'ndodh në rastin e kredive me interes (kamata), ku debitori duhet të mbajë të gjithë barrën e borxhit dhe riskut të falimentit. Kështu rritet edhe efënca e administrimit të sipërmarrjes, pasi ortakët do mbikëqyrin aktivitetin dhe ecurinë e sipërmarrjes, siç ndodh në Amerikë, dhe nuk do e lënë atë në dorë të dikujt, siç është rasti i bankave ku në dominancë ekzagjerohet me shifrat e bilanceve, por edhe nëse ato janë reale, përsëri ecuria e biznesit nuk është e sigurt.

KANALET E FINANCIMIT

Kanalet e investimit janë tre: njëortakësia, shumëortakësia dhe shoqëritë aksionare. Po ashtu edhe shoqatat bamirëse ndihmojnë frymën fetare në përgjithësi.

a- Ortak i vetëm

Këtu biznesi mbetet vetëm i pronarit fillestar edhe pas financimit të financuesit. Një formë e kësaj mund të jenë edhe blerësit *nesieh* (me mall). Klienti e blen mallin tek distributori me një çmim më të lartë në të ardhmen. Pra nuk kemi të bëjmë me një kredi me interes ku merr paratë kundrejt një interesi, por një shitblerje për çmimin e së cilës bihet dakord në avancë. Kjo është njëra formë; forma e dytë ka të bëjë me marrjen borxh tek distributori të mallrave pa interes, interesi distributorit në këtë rast është shtimi i shitjeve dhe kjo ndodh rëndom në jetën e përditshme.

Pra ky më lart ishte rasti i financimit me mall nga distributori, kurse financimi me likuiditet mund të ndodhë duke kërkuar, fjala bie, që të financohet një kargo apo një furnizim i caktuar dhe për këtë furnizim –jo për gjithë biznesin- financuesi është pronar x për qind dhe për rrjedhojë, pasi të zhvishet nga të gjitha shpenzimet mund të marrë përqindjen e fitimit të rënë dakord, në rast të rezultatit pozitiv ose mund të mbajë përsipër riskun e humbjes. (Kjo formë quhet *mudarabe*). Nëse edhe kjo formë nuk i mjafton për ta financuar biznesin e tij, atëherë mund të inkorporojë në biznesin e tij shumë financues të cilët bëhen automatikisht ortakë në të (*musharakeh*).

b- Shumëortakësia (Partnershipi)

Partnershipi në Islam ndahet në dy kategori: Mudarabe dhe sherikeh

1- Mudarabe është një formë organizimi e njohur nga ligjet e fesë, e cila nënkupton se personi që paraqet një projekt të caktuar ngarkohet me menaxhimin e tij, duke ndarë kështu fitimin me investitorët në bazë të ndarjes së rënë dakord. Pra personi si ekspert humbet mundin e djersën, kurse financuesit kapitalin. Kjo formë njihet edhe

sot si fushatat e marketingut, ku agjentët e marketingut vlerësohen me përqindje fitimi e jo me pagë fikse. Pra financuesit marrin në fund përqindjen e fitimit e jo kthimin e borxhit plus kamatën, siç është rasti i kredive financiare me kamatë. Pra, ai është pronar i plotë ose i pjesshëm i aktiviteteve dhe mallrave të biznesit dhe kontributi tij janë dijet dhe eksperiencat në fushën e biznesit që ka marrë përsipër të drejtojë apo administrojë. Po ashtu ai administron edhe pasuritë e investitorëve sipas marrëveshjes. Pra, nëse marrëveshja lidhet me disa mallra të caktuar, apo me disa projekte të caktuara, apo lidhet vetëm për një kohë të caktuar ato përfundojnë me përfundimin e kushteve të rëna dakord apo me përfundimin e kohës së përcaktuar. Nëse janë pa afat, ato mbeten në fuqi. Duhet theksuar se administratori apo personi i cili është ngarkuar për të administruar biznesin nuk i lejohet të marrë pagë mujore apo vlerësim të caktuar pasi përndryshe do të kategorizohet nën kategoritë e kamatës. Mundi i tij është investimi që ai i ka dhënë kompanisë. Shembull i këtij lloj biznesi për rastin tonë mund të jenë sot, fjalat bie, bizneset e vogla artizanale apo bujqit e vetëpunësuar, të cilët njëkohësisht janë edhe ekspertët që e gjallërojnë biznesin.

2- MUSHARAKEH është po ashtu një nga organizimet e njohura fetarisht, nga ku dy apo më shumë individë financojnë sipërmarrjen dhe merren me administrimin e saj, duke ndarë fitimet ose humbjet në bazë të dakortësisë apo në bazë të kapitalit të investuar.

3- Format e përziera midis ortakut të vetëm, mudarabes dhe musharakes. Pra bëhet fjalë kur investitorët nuk kanë mundësi të menaxhojnë projektet apo s'kanë dëshirë të merren me këtë, por thjesht kanë dëshirë të diversifikojnë portofolin e tyre duke investuar në sektorë të ndryshëm rentabël. Kështu ata mund të financojnë disa projekte të caktuara duke u bërë ortakë në riskun e humbjes apo fitimit të tyre. Pra këta quhen ortakë të fjetur, nga ku mund të ngarkojnë dikë tjetër për t'u marrë me investimet e tyre.

c- Shoqëritë aksionare

Shoqëritë aksionare janë institucione financiare të cilat konsiderohen si më të përshtatshmet për investim. Pra bëhet fjalë për ata investitorë, të cilët nuk kanë projekte konkrete e as kanë dëshirë të bëhen ortakë në biznes, por thjesht duan të investojnë në shoqëri të ndryshme aksionare. Pra aksionet e ndryshme të kompanive aksionare atyre u duken si më atraktive.

Financimi korporatave me aksione e jo me kredi, ndihmon në eliminimin e mundësisë së ngritjes së një superstrukture financiare të fryrë, e ngritur në formën e një piramide vice-versa të cilin e suporton sistemi financiar me kredi. Thënë ndryshe, financimi me pjesëmarrje ndihmon në parashtrimin e parimit të përhapjes së ortakësisë së projekteve dhe ndihmon në një masë të madhe në realizimin e objektivit të shpërndarjes së drejtë të të ardhurave dhe pasurive. Megjithatë, vërehet që me përhapjen e

pronësisë në një rrafsh të gjerë, shumë nga investitorët e vegjël nuk marrin pjesë në procesin e vendimmarrjes. Kjo nga ana e saj çon në përqendrimin e pushtetit tek një dorë e vogël njerëzish për projekte madhore.

Financimi i kapitalit me pjesëmarrje ndihmon në reduktimin e diskriminimit në huadhënie midis qeverisë dhe sektorit privat njëkohësisht, çka bëjnë bankat në përgjithësi. Kjo, sepse mendohet që sektori publik ka risk afër zeros në faliment apo në mos kthim borxhi. Pra bankat nuk derdhen mund të mjaftueshëm në vlerësimin e qëllimit për të cilin do përdoret huaja dhe kjo nuk mund të ndodh nëse banka nuk "merr pjesë" në frytet e punës, të mira apo të këqija qofshin ato. Mirëpo kjo lojë zbulohet kur banka falimenton dhe zbardhen faktet, si rasti kolapsit të Penn Square Bank, apo skandali i bankës Ambrosiano në Itali, problemet e Herstatt Bank në West Germany, apo vështirësitë e bankave të ndryshme në vende të tjera të globit.

KOOPERIMI

Përveç formave të mësipërme të organizimeve ligjore shariatike, ka dhe forma të tjera të cilat synojnë të jenë fitimprurëse dhe të cilat synojnë shpërblimin dhe që japin një kontribut të çmuar në realizimin e objektivave islame. Me nxitjen që Islami i bën vëllazërimit, bashkëpunimi në forma të ndryshme për të zgjidhur problemet e përbashkëta për prodhuesit, tregtarët dhe konsumatorët, atyre që kanë kursime me një anë dhe atyre që kërkojnë fonde për të financuar bizneset e tyre, përcaktohet që të ketë një rëndësi të veçantë në shoqërinë islame. Ndërsa drejtimi i përgjithshëm i projekteve në ekonomisin islam është i vogël apo i mesëm, për nga forma, kooperimi ndihmon në realizimin e prurjeve të mëdha.

Korporatat kanë mundësi t'u ofrojnë anëtarëve të tyre shumë shërbime të dobishme, si për shembull, një fond akomodimi të përkohshëm kur kjo është e nevojshme dhe kjo gjë arrihet nëpërmjet një fondi të përbashkët, si për shembull të ardhura për të bërë blerje apo shitje në sasi të mëdha, lehtësira në mirëmbajtje dhe shërbime direkte, suporti dhe trajnimi në zgjidhjen e problemeve administrative dhe teknike si dhe sigurimi përbashkët.

Bashkëpunimi tolerant (*i pa kodifikuar*) joformal midis zejtarëve e bujqve nga njëra anë dhe tregtarëve nga ana tjetër, ka qenë tepër i përhapur përgjatë historisë islame dhe ka marrë forma të ndryshme, si për shembull sindikatat, IBDA (dhurimi gjithë mallit në formën e biznesit social) etj.

Këto forma të ndryshme nuk shprehin vetëm vëllazëri islame e besim reciprok, por zgjidhin shumë probleme të përbashkëta midis biznesmenëve mbi baza reciprociteti dhe suporti. Jodovitch shkoi deri aty sa e konsideroi IBDA-në jo vetëm një shërbim tregtar, por "Vepër tregtare sistematike", që e hasim shumë kur kërkojmë për sipërmarrjet, depozitat, garancitë dhe dorëzanitë.

Këto ishin disa nga format më të përhapura të financimit të kapitalit sipas normave islame.

VËLLAZËRIA:

ndarje e dhimbjes dhe e gëzimit

Prof. dr. Hasan Kamil Jällmaz

Vëllazëria është një ndjenjë që zhdok çdo dallim midis njerëzve dhe e orienton zemrën drejt Allahut. Vëllazëria është një bashkim që kërkon përgjegjësi, sakrificë dhe ndërgjegjësim. Prandaj feja islame i urdhëron individët që përbëjnë shoqërinë, të ndajnë shqetësimet dhe gëzimet me njëri-tjetrin. Pejgamberi (a.s.), i ka përmbledhur të drejtat dhe detyrimet e vëllazërisë në hadithin e njohur: *"Muslimani ndaj muslimanit ka pesë obligime: kthimin e selamit, vizitën e të sëmurit, faljen e namazit të xhenazës, përgjigjen ndaj ftesës së tij dhe lutjen për mëshirë nga Allahu, kur teshtin."* (Sahihul Buhari, kitabu'l-xhenaizi (babu: el-emru bit-tibai'l-xhenaizi), hadithi nr. 1164)

1. PËRSHËNDETJA MIDIS BESIMTARËVE

Selami është një lutje zemre, një veprim dhe shqiptim, i cili siguron qetësinë shoqërore, lumturinë dhe paqen. Përsëndetja midis vëllezërve në jetën shoqërore është simbol i paqes dhe sigurisë. Selami mund të vlerësohet si term i përgjithshëm për çdo lloj komunikimi që realizojnë njerëzit.

Islami e ka konsideruar si pjesë të jetës përsëndetjen midis besimtarëve dhe për ta jetësuar selamin, i ka dhënë një përgjegjësi morale më të madhe kthimit të selamit. Për këtë, Allahu thotë në Kuran: **"Kur ju përsëndet dikush me respekt, kthejani me një përsëndetje më të mirë ose në të njëjtën mënyrë! Pa dyshim, Allahu llogarit çdo gjë."** (Nisa, 86)

Selami është lutje për njëri-tjetrin në këtë botë dhe thirrje për në xhenet në botën tjetër. Selami është të ndash jetën. Përmes selamit njeriu ndanë vështirësitë, lehtësimet, gëzimet dhe shqetësimet e kësaj bote. Selami konsiderohet një nga veprat më të mira. Për këtë arsye, kur u pyet Pejgamberi për veprën më të

mire, u përgjigj: *"Ushqyerja e njerëzve dhe dhënia e selamit të njohurve dhe të panjohurve."* (Buhari, Iman, 20; Myslim, Iman, 63)

Besimtari është në përpjekje të vazhdueshme për përhapjen e selamit midis vëllezërve besimtarë kudo që ndodhen. Përveç se është një lutje nga zemra për vëllain, selami në të njëjtën kohë është një veprim mbështetjeje dhe solidariteti. Konsiderimi i selamit thjesht si përsëndetje verbale, është paaftësi për të perceptuar përmasën e solidaritetit. Selami është të ndash jetën, gëzimin dhe dhimbjet me tjetrin. Përmes selamit njeriu ndërgjegjësohet për njerëzit e tjerë në shoqëri, duke ndarë me ta problemet. Prandaj, përmasa e veprimit është po aq e rëndësishme, sa përmasa verbale e selamit. Përmendja e selamit krahas veprimeve të tjera të pëlqyeshme në Islam, si përcjellja e xhenazës, ndihma ndaj të varfrit dhe mbështetja ndaj të dobët, është tregues i qartë i përmasës së solidaritetit, ndihmës dhe shërbimit.

2. VIZITA E TË SËMURIT

Vizitës së të sëmurit i është dhënë një rëndësi e madhe në fenë islame, për vetë faktin se i sëmuri ka nevojë më shumë se kurrë për mbështetje morale. Nga kjo pikëpamje, vizita e të sëmurit është detyrim dhe përgjegjësi e çdo muslimani, sepse në periudhën e sëmundjes, njeriu përjeton nivelin më të ulët të moralit dhe motivimit. Kur i sëmuri vizitohet, ndjen se vlerësohet dhe kjo ndikon pozitivisht edhe në përmirësimin e shëndetit të tij. Vetëm duke vizituar të sëmurin mund të kuptojmë dhimbjen dhe shqetësimin e tjetrit.

Nga një anë, vizitori duhet të lutet për të sëmurin, nga ana tjetër duhet të falënderojë Allahun për shëndetin e mirë që ka. Lutja e qetëson të sëmurin apo atë që

është në agoni, prandaj Pejgamberi (a.s.), në një hadith thotë: *“Kur gjendeni pranë një të sëmurë ose të vdekuri, lutuni për të, sepse lutjen tuaj engjëjt e shoqërojnë me ‘Amin.’* (Muslim, Xhenaiz, 6; Ebu Davud, Xhenaiz, 15.) Kurse në një hadith tjetër, duke e përforcuar këtë çështje, thotë: *“Kur të vizitoni një të sëmurë, ngushëlloni dhe qetësojeni me shërim të shpejtë dhe jetë të gjatë.”* (Tirmidhi, Tibbu, 35, 2088.) Vizita e të sëmurit bëhet shkak për të qenë të kënaqur me gjendjen në të cilën ndodhemi. Nga kjo pikëpamje, vizita e spitaleve dhe e të sëmurëve i jep mundësi njeriut të falënderojë dhe të krijojë empati me njerëzit e tjerë.

3. PËRCJELLJA E XHENAZES

Një nga detyrat dhe adhurimet kolektive që urdhëron Islami, është kryerja e detyrës së fundit për vëllain mysliman të vdekur. Njeriu që merr pjesë në përcjelljen e xhenazes, ndan dhimbjen dhe hidhërimin me të afërmit e të vdekurit. Kjo është një detyrë humane. Me përcjelljen e xhenazes deri në varr, kryhet një detyrë islame. Dëshmia në xhenaze është një detyrë hyjnore, e obliguar nga Allahu. Sepse Pejgamberi (a.s.), në një hadith thotë: *“Ju jeni dëshmitarët e Allahut në rruzullin tokësor. Nëse dëshmoni për mirë ndaj tjetrit, atëherë atij i bëhet hak xheneti...”* (Buhari, Xhenaiz, 86; Muslim, Xhenaiz, 60.) Falja e xhenazes, dëshmia për mirë dhe varrosja, janë detyrë dhe përgjegjësi kolektive e myslimanëve. Nëse neglizhohet kjo detyrë, atëherë e gjithë shoqëria është përgjegjëse. Një tjetër dobi shumë e rëndësishme për pjesëmarrësin në xhenaze, është kujtimi i vdekjes. Pjesëmarrësi në xhenaze kujton vdekjen dhe nxjerr mësim prej saj. Të përcjellësh drejt varrit një njeri që deri pak kohë më parë ishte në jetë, është një gjendje shumë mësimdhënëse.

4. PRANIMI I FTESËS

Pranimi i ftesës është ndarje e gëzimit me tjetrin. Një nga detyrat e besimtarit mbi besimtarin është pranimi i ftesës së vëllait besimtar pa bërë dallime statusi, ekonomike apo sociale. Ndarja e gëzimit me vëllain mysliman është shkak për rritjen e dashurisë dhe komunikimit midis tyre. Duke u nisur nga parimi: *“Gëzimet shtohen kur ndahen midis njëri-tjetrit”*, besimtari duhet patjetër t’i përgjigjet pozitivisht ftesës së vëllait mysliman. Pjesëmarrja në martesë, fejesa dhe gëzime të tjera familjare, është ndër detyrat kryesore të myslimanit. Një zemër besimtare duhet t’i konsiderojë këto raste si shanse të volitshme për të krijuar ura të reja lidhjeje. Njerëzit në përgjithësi, në ditë gëzimi dhe hidhërimi dëshirojnë të kenë pranë miqtë dhe të afërmit e tyre. Madje, njerëzit në përgjithësi, në të tilla raste identifikojnë pjesëmarrësit.

5. LUTJA PËR MËSHIRË NGA ALLAHU, KUR TESHTIN

Nganjëherë, teshtima është tregues i shëndetit të mirë, kurse nganjëherë lajmëtar i sëmundjes. Siç duhet falënderuar Allahu për çdo mirësi të dhuruar, duhet falënderuar edhe për teshtimën si tregues i shëndetit të mirë, i cili është një nga dhuratat më të mëdha që Allahu i jep njeriut. Lutja për vëllain mysliman gjatë teshtimës është shfaqje e interesimit për të. Këto çështje, të cilat simbolizojnë detyrimet e besimtarëve ndaj njëri-tjetrit, janë të kufizuara në domenin e gëzimit dhe hidhërimit. Selami dhe pranimi i ftesës përfshin rastet e gëzimit, vizitën e të sëmurit dhe përcjelljen e xhenazes. Rasti i fundit i përfshin të dyja: gëzimin dhe hidhërimin. Në marrëdhëniet sociale komunikimi me njerëzit ka dy përmasa: njëra është ngritja e mureve, kurse tjetra, ngritja e urave. Ata që ndajnë gëzimet dhe hidhërimet me të tjerët ndërtojnë ura, kurse ata që janë indiferentë, të mbyllur ndaj shoqërisë, ngrenë mure. Vshtirësitë e jetës sociale mund të kalohen vetëm përmes ndërtimit të urave lidhëse midis njerëzve. Feja dhe Pejgamberi ynë na këshillojnë të ndërtojmë ura, për ta bërë të lehtë jetën shoqërore.

Vëllazëria për hir të Allahut sjell bashkimin dhe shkrirjen e zemrave në një të vetme, duke krijuar ura lidhëse midis besimtarëve. Në momentin që krijohen shkëputje dhe distanca, mbaron vëllazëria. Vëllazëria i përngjan xhamit kristal, i cili, nëse nuk ruhet me kujdes, thyhet dhe thërmohet. Të mbash vëllazërimin është më e vështirë se ta fillosh atë. Vëllazëria është të mbash përgjegjësi dhe të shërbesh. Marrëdhënia midis vëllezërve në fe duhet të jetë si marrëdhënia e dy duarve të njeriut me njëra-tjetrën.

Si përfundim, vëllazëria dhe miqësia për hir të Allahut, është një sakrificë që hap dyert e xhenetit dhe mbyll dyert e xhehenemit. Miqësitë për interesa tokësore mbarojnë në këtë botë, kurse miqësitë për hir të Allahut shkojnë në xhenet. Dobia e vërtetë e miqësisë midis të devotshmëve do të shfaqet në botën tjetër. Për këtë, Allahu shprehet në Kuran: **“Atë Ditë miqtë do të bëhen armiq të njëri-tjetrit, përveç të drejtëve, që e kanë pasur frikë Allahun.”** (Zuhruf, 67) Vëllazërit dhe miqtë për hir të Allahut, do të jenë një nga shtatë grupet që do të përfshihen në mbrojtjen e Tij në Ditën e Gjykimit, ku nuk do të ketë mbrojtje tjetër përveç asaj të Allahut. Ata e duan njëri-tjetrin për hir të Allahut, jetojnë mbi këtë dashuri dhe vdesin me këtë dashuri.

DELIRIUM TREMENS

Nuredin Nazarko

Të qenët në kontakt të vazhdueshëm dhe të përditshëm me grupin moshor *teenager* na jep mundësinë që jo vetëm të transmetojmë njohuri të caktuara, por edhe të shohim e vëzhgojmë nga afër se çfarë realisht është duke ndodhur me këtë grup moshor, lindur dhe rritur në periudhën e tranzicionit

postkomunist. Hapja ndaj zhvillimeve të reja solli edhe vërshimin e mjaft gjërave të cilësuar “të reja”, meqënëse në të kaluarën ishim të privuar nga izolimi diktatorial i Shqipërisë. Vërshimi i gjërave të cilësuar “të reja”, të zbukuruara me shumëllojshmëri ngjyrash e xhingla-minglash u shndërruan në rrjetën

e re ku filluan të endeshin *teenager*-it e tranzicionit. Hapja ndaj vërshimit të gjërave të reja mori një përmasë të tillë, sa që solli një valë të fuqishme përmbajtjes për shumë syresh, nga batica e dëshirave për konsum. Njeriu, si qenie e mbushur me dëshira shpesh e ka të pamundur t'i rezistojë aksh dëshire për konsum të aksh gjëje. Ai është vazhdimisht i hapur për konsum të mallrave të reja, sa që nuk mund të jetë i qetë, në qoftë se nuk ndryshon vazhdimisht produktet e sillës apo përmbajtjen e gardërobës. E gjithë kjo veprimtari i nevojitet për t'u ndjerë më i plotësuar dhe më *happy*, gjithmonë kjo, sipas përfytyrimit të tij. Për të nuk ka rëndësi sesa sakrificë kryhet për të siguruar paratë për shpenzim, në një vend me ekonomi në lulëzim si Shqipëria. E rëndësishme është të ecim me ritmin e grupmoshës dhe të dukemi *trendy*, paçka mundësive që kemi për të konsumuar në të njëjtën masë me pjesën tjetër. Duke ndjekur këtë baticë dëshirash, jeta e tij merr valëzimet dhe intesitetin e lartësisë dhe forcës së konsumerizmit, e cila varion nga një individ në tjetrin.

Ecuria e teknologjisë drejt produkteve që të lënë me "gojë hapur", ka hapur një treg të ri konsumi, tregun e *smartphones and tablets*. Tendanca e kësaj grupmoshe është edhe më e fuqishme për të mbërthyer versionin më të ri të produktit, pra zgjatimin më të ri të funksionit bazë të produktit të mëhershëm. Kjo kategori produktesh është kthyer në më të kërkuarit nga *teenager*-it, edhe për faktin e mundësisë së përdorimit në çdo moment të internetit dhe Wi-Fi. Ndihen të mrekulluar, kur nëpër duar shohin versione me parametra optimalë dhe i gëzohen faktit që në çdo moment, mund të përdorin jo vetëm internetin, por edhe të regjistrojnë momente nga situata të ndryshme jetësore, të cilat nxitojnë t'i bëjnë *share* me shoqërinë virtuale. Ka dhe shumë syresh që qëndrojnë më pas të mbërthyer nga kurioziteti sesa *like* apo *coment* kanë marrë për postimet e tyre dhe nuk lënë rast apo moment pa verifikuar suksesin apo dështimin e postimit të kryer, bazuar vetëm mbi numrin e grumbulluar të *like*, *coment*, *share*. Këtu ka dhe një çështje tjetër të rëndësishme, që lidhet kryekëput me natyrën e postimeve, mbi vlefshmërinë dhe seriozitetin e tyre. Në tërësi postimet e kësaj grupmoshe ndjekin ritmin *trendy* dhe shpesh nuk tejkalojnë përtej tokave shkretinore dhe gjysmëshkretinore. Por edhe kjo mënyrë të sjelluri dhe vepruari e grupit *teenager*, nuk është pa vlerë. Ka dhe ajo vlerat e saj, sepse në çdo gjë që ndodh ka urtësi, të cilën duhet të përpiqemi ta kuptojmë.

Ky mbërthim i ethshëm pas konsumizmit smart-

phon-ian dhe tablet-ian, po ndryshon ndjeshëm edhe mënyrën e perceptimit të botës që na rrethon. Bota është në dorën e këtij të riu, është e prekshme, falë këtyre produkteve. Për të më artistike është një foto në smartphone apo tablet, sesa realiteti që pasqyron kjo foto. Më e bukur na duket lindja e diellit në foto sesa vetë lindja e diellit. Më i bukur na duket perëndimi i diellit në foto, sesa vetë perëndimi i diellit. Më e bukur na duket nata me yje në foto, sesa vetë nata dhe yjet që shndrijnë në qiell. Më të bukura na duken ngjyrat që na ofron teknologjia, sesa ngjyrat e vetë natyrës dhe jetës në të. A nuk është kjo përmbysje e perceptimit mbi botën që na rrethon, një dramë që ndihmohet fuqishëm nga teknologjia dhe zgjatimet e saj? Këtu qëndron dhe problemi i raportit mes njeriut dhe vështrimit të botës me syrin e teknologjisë. Tashmë imagjinata dhe abstraksioni po marrin fund, pasi që teknologjia nuk lë më vend për imagjinim dhe abstraksion me ofrimin në kohë reale të asaj çfarë je duke kërkuar. Por nuk përfundon me kaq. Ka edhe më. Duke qënë kaq të ethshëm në përdorimin e teknologjisë, problem më i mprehtë, por dhe më i rëndë shfaqet dhe mbetet, vdekja e të menduarit. Vdekja e të menduarit ka si pasojë të pashmangshme të jetuarit sipas kësaj vdekje, jetesë e cila shpërfaq një mijë e një simptoma që na kumtojnë qartë se ç'mund të pësojë dikush me vdekjen e të menduarit. Sjellje jo e qëndrueshme dhe aspak e arsyeshme. Topitje dhe shastisje, aq sa çuditësh nëse ke përballë një qenie njerëzore normale ose jo. Painterueshmëri ndaj dijes dhe pavramendje ndaj ekzistencës njerëzore. Akullzim ekstrem i brendësisë dhe shtirje e përshpirtshme e një shpirti të vdekur e të pakallur. Lodhje, mërzitje, dëshpërim, depresionim dhe mbushje e jetës me lojë dhe hajgare, tallje dhe hedonizëm. Retë e errësirës lëvizin në atmosferën e brendësisë së njeriut që jeton me vdekjen e të menduarit.

Sado të mundohet njeriu të fshehë atë që endet përbrenda tij, e ka të pamundur ta ndalë përgjithmonë shpërfaqjen e saj. Kësisoj edhe kjo grupmoshë, por jo vetëm, sado që për së jashtmi duket e lumtur, nuk mund të jetë kurrë e tillë. Pafuqia për të ndalur baticën e dëshirave dhe aftësia e të ëndërruarit me sy hapur për hiperrealitetin tregojnë qartësisht se deri ku mund të shkojë lumturia e një bime të rritur në tokë shkretinore dhe gjysmëshkretinore. E kush mund të lëshojë ujë që këtë shpirt të tharë dhe të etur ta gjallërojë dhe t'i japë jetë sërish? Nëse nuk jemi uji, le të përpiqemi të jemi shtrati që çon ujin tek i eturi, me shpresën se freskia e ujit do ta këndellë këtë njeri nga gjendja e *delirium tremens*.

MBULESA DHE KURTHI I SHEJTANIT: ZHVESHJA

Doç. dr. Kerim Bulladë

Mbulesa është pranuar si një parim themelor prej të gjitha feve qiellore. Ndërsa zhveshja, është cilësuar si një veprim i shëmtuar dhe i turpshëm.

Për të gjithë njerëzit, qoftë për meshkujt, qoftë për femrat, mbulesa mbështetet në themelin e natyrshmërisë. Ngjarja e zbritjes së babait tonë Ademit (a.s.) dhe nënës sonë Havasë prej xhenetit në tokë për shkak të një gabimi që bënë, është treguesi më i qartë i këtij fakti. Kjo çështje në Kuran tregohet në këtë mënyrë: **“Djali u pëshpëriti, për t’ua zbuluar pjesët e turpshme të mbuluara të trupit të tyre...”**¹ Duke u mashtruar prej shejtanit, Ademi (a.s.) dhe gruaja e tij Havaja, hëngrën prej pemës që Allahu ua kishte ndaluar. Në lidhje me këtë, Allahu i Madhëruar thotë: **“Dhe (shejtani) i mashtrroi me dinakërinë e tij. Pasi e shijuan frutin, atyre iu zbuluan vendet e turpshme dhe nisën të mbulohej me gjethet e Xhenetit...”**²

Kjo ndodhi tregon se Ademi (a.s.) dhe Havaja e mbuluan trupin e tyre me gjethet e xhenetit, për shkak se u turpëruan dhe se lakuriqësia është një nga kurthet më të rrezikshme të shejtanit. Allahu i Madhëruar ka krijuar veshjen që njerëzit të mbulojnë pjesët e turpshme të trupit dhe të zbukurohen. Dhe për të mos

rënë në kurthin e fjalës së shejtanit, Ai i paralajmëron njerëzit me këto fjalë: **“O bijtë e Ademit, le të mos ju mashtrorë kursesi djalli, ashtu si i nxori prindërit tuaj nga Xheneti, duke ua zhveshur rrobat për t’u dukur vendet e turpshme!”**³

Për shkak të aspekteve fiziologjike delikate, të brishta e tërheqëse të gruas, asaj i është bërë e detyruar një mbulesë më përfshirëse, në shenjë respekti, dashurie dhe vlerësimi ndaj saj. Në ajetin 31 të sures en-Nur dhe ajetin 59 të sures el-Ahzab, Allahu i Madhëruar urdhëron në lidhje me mbulesën e grave: **“(O i Dërguar!) Thuaju grave besimtare të ulin shikimet e tyre (nga e ndaluara), ta ruajnë nderin e tyre (nga marrëdhëniet e jashtëligjshme) dhe të mos i shfaqin stolitë e tyre, përveç atyre që janë të dukshme. Le t’i mbulojnë kraharorët me mbulesat e tyre (të kokës) dhe të mos i shfaqin stolitë e tyre...”**, **“O Profet, thuaju grave dhe vajzave të tua, si dhe grave të besimtarëve, që të lëshojnë mbulesën e tyre (të kokës) përreth trupit. Kjo është mënyra më e përshtatshme që ato të njihen e të mos ngacmohen nga të tjerët.”** Ndërsa Pejgamberi ynë (a.s.), në lidhje me mbulesën e grave, kur ka këshilluar kunatën e tij, Esmanë (r.a.), ka thënë: **“O Esma! Pasi femra të ketë arritur moshën e pjekurisë**

1. - el-Araf, 7/20.

2. - el-Araf, 7/22.

3. - el-Araf, 7/27.

(pubertetit), përveç duarve dhe fytyrës, nuk është e drejtë që t'i duken pjesët e tjera të trupit.”⁴

Sipas një transmetimi të Aishes (r.a.), kur zbriti ajeti 31 i sures en-Nur; “...**Le t'i mbulojnë kraharorët me mbulesat e tyre...**”, gratë e muhaxhirëve të parë, morën veshjet e tyre të jashtme të endura më trashë, i prenë dhe mbuluan kokat e tyre.⁵

Në një transmetim tjetër thuhet se kur zbriti ajeti 31 i sures en-Nur, gratë besimtare prenë një pjesë të rrobave të tyre prej lesi, mëndafshi apo ndonjë shall dhe mbuluan kokat.⁶

Nga këto transmetime kuptohet qartë se sapo ka zbritur ajeti i mbulesës, gratë myslimane i kanë mbuluar menjëherë kokat e tyre me ato veshje që kanë gjetur. Pra, sapo e kanë dëgjuar gjykimin e ajetit, e kanë braktisur mënyrën e veshjes tradicionale dhe kanë zbatuar menjëherë ligjin e Kuranit. Kjo tregon vullnetin dhe besimin e tyre të palëkundur ndaj gjykimeve të Kuranit. Transmetimi që do të japim më poshtë, vë në pah sinqeritetin e grave myslimane në respektimin e urdhrave të Allahut dhe vullnetin e përpjekjen e tyre në zbatimin e gjykimeve të Kuranit Fisnik.

Aishja (r.a.), ka thënë: “Padyshim që gratë kurejshe kanë cilësi të larta. Por betohem në Allahun se nuk kam parë njerëz më të virtytshëm se gratë ensare në zbatimin dhe besimin e Librit të Allahut. Kur zbriti ajeti i sures en-Nur; “...**Le t'i mbulojnë kraharorët me mbulesat e tyre...**”, burrat e tyre erdhën dhe ua lexuan atyre këtë ajet që kishte zbritur Allahu. Të gjithë ata që e kishin dëgjuar këtë urdhër hyjnor, kishin shkuar dhe ua kishin lexuar atë grave, vajzave, motrave dhe secilit prej të afërmeve të vet. Secila prej atyre grave, i mbuluan kokat e tyre me veshje të qëndisura, duke besuar dhe zbatuar urdhrin që Allahu kishte zbritur në Librin e Tij. Në namazin e sabahut, të gjitha qëndronin pas Rasullallahut (a.s.), të mbuluara kokë e këmbë dhe dukeshin sikur mbi kokat e tyre qëndronin sorra (të zeza).”⁷

Ky transmetim tregon qartë vullnetin dhe besimin e grave myslimane në zbatimin e urdhrit të Allahut. Padyshim se edhe sot ka gra besimtare që tregojnë të njëjtin vullnet, gjë që është me të vërtetë për t'u vlerësuar. Kuptimi i drejtë i Islamit dhe vetëdijësimi në lidhje me këtë çështje, bëri që mbulesa të mbizotërojë mbi veshjet e tyre tradicionale.

Në periudhën e paraislame, gratë e lidhnin mbulesën (shaminë) nga pas. Për këtë arsye pjesa e kraharorit dhe gusha rrinte e zbuluar. Prandaj, me qëllim që të mbulonin qafën, gushën, flokët, veshët dhe bizhuteritë,

4. - Ebu Daud, Libas, 34.

5. - Ebu Daud, Libas, 33; Ibn Kethir, Tefsiru'l-Kur'an'il-Adhim, İstanbul, 1985, VI, 48.

6. - shih. Ibn Arabi, Ahkamu'l-Kuran, Bejrut, 1988, III, 382.

7. - Ebu Daud, Libas, 33; Ibn Kethir, Tefsiru'l-Kur'an'il-Adhim, İstanbul, 1985, VI, 48-49.

si gjerdanët e vathët, ato u urdhëruan që mbulesën (shaminë) ta hidhnin mbi kraharor.⁸

Në bazë të shpjegimeve të mësipërme, kuptohet fare lehtë se zhveshja që po përjetohet në kohën tonë, është cilësi e kohës paraislame. Madje, sot po përballemi me një zhveshje që e kalon edhe atë të kohës paraislame. Zhveshja në kohën tonë, e cila ka arritur një nivel të tillë, ku tashmë ka plasur edhe cipa, po prish moralin e shoqërisë dhe po bëhet shkak i shkatërrimit të institucionit të familjes.

Në Islam, pija alkoolike konsiderohet si nëna e të gjitha të këqijave. Ndërsa zhveshja, konsiderohet si themeli i të gjitha paturpësive. Për këtë arsye, mbrojtja më e rëndësishme kundër zhveshjes, është zbatimi i urdhrit të mbulesës që ka urdhëruar Kurani.

Nga ana tjetër, mbulesa nuk është e detyrueshme (farz), vetëm për femrat, por edhe për meshkujt. Në bazë të mendimit të përgjithshëm të dijetarëve islamë, burri duhet të mbulojë pjesën midis kërthizës dhe gjunjëve. Po ashtu, në bazë të urdhrit të Kuranit, edhe meshkujt duhet t'i ruajnë sytë nga harami. Madje, kjo është bërë edhe një shkak për pastrimin e tyre nga gjynahet. Në lidhje me këtë çështje, Allahu i Madhëruar, urdhëron: “**Thuaju besimtarëve që të ulin shikimet e tyre (nga e ndaluara) dhe ta ruajnë nderin e tyre (nga marrëdhëniet e jashtëligjshme)! Kjo është më mirë për ta!**”⁹

Mbulesa është cilësia më e rëndësishme dhe më e domosdoshme e meshkujve dhe e femrave myslimane. Mbulesa është urdhëruar për të mbrojtur shëndetin shpirtëror të individit, natyrshmërinë e tij dhe moralin e përgjithshëm të shoqërisë. Mbulesa është një mburojë shumë e rëndësishme kundër shikimeve tinëzare, syve të paturpshëm, mendimeve të prishura dhe ndjenjave mashtruese. Gjithashtu edhe ngjyra, edhe forma e veshjeve janë shumë të rëndësishme. Në lidhje me këtë, Pejgamberi ynë (a.s.), është shprehur, se gratë që veshin rroba të holla, të tejdukshme dhe që tregojnë format e trupit, do të hyjnë në xhehenem.¹⁰

Nisur nga të gjitha këto, kuptohet qartë se sa i rëndësishëm është mbulimi përballë zhveshjes së pakufishme e pa kritere, që ka plasur cipën e ndjenjës së turpit në kohën tonë. Kjo është shumë e nevojshme për mbrojtjen e besimit, maturisë dhe ndjenjave të grave dhe burrave myslimanë. Nuk duhet harruar kurrë se mbulimi është një vepër e rëndësishme, që të çon në kënaqësinë e Allahut. Prandaj, asnjëherë nuk duhet ta nënvlehtësojmë këshillimin e këtij urdhri hyjnor ndaj grave, vajzave dhe motrave tona.

8. - shih. Razi, Mefat'hu'l-Gayb, Bejrut, 1990, XXIII, 179.

9. - en-Nur, 24/30.

10. - shih. Muslim, Libas, 125.

Rruga e Pejgamberit

Sherafetin Kaja

Allahu Teala i dërgoi njerëzimit Muhamedin, (a.s.), si pejgamber të fundit. Besimi ndaj Muhamedit është i barabartë me besimin ndaj Allahut të Madhëruar, është ekuivalent me të dhe formon pjesën e pandashme të akides së teuhidit. Esenca e akides së teuhidit është synimi përfundimtar, vlera më sublimë, pozita më e lartë, pra, besimi te Allahu i Lartmadhëruar. Xhevahirin e besimit ndaj Allahut e formon Marifetullahu. Ndërsa lumturinë dhe mirësinë e kësaj e formon Muhabbetullahu.

Pjesa e pandashme e besimit ndaj Allahut, që përmbledh njohjen e Allahut dhe dashurinë ndaj Tij, është dashuria ndaj Muhamedit (a.s.), njohja e tij dhe ndjekja e rrugës së tij.

Muhamedi, (a.s.), është njeri si ne, por ai është Pejgamber. Është i Dërguari i Allahut dhe më i zgjedhuri ndërmjet njerëzve. Çdo gjendje që ai kishte dëshmonte profetësinë e tij.

Ai (a.s.), na ka lënë trashëgimi të gjërë shpirtërore. Atë traditë mund ta praktikojë çdo njeri që dëshiron dhe mund ta përvetësojë si rregull të jetës, sepse me të gjitha gjendjet e tij individuale, shoqërore, ekonomike, politike, shpirtërore dhe mendore, ai është udhëzuesi e prijësi i vetëm i dërguar nga Allahu si shembull i shkëlqyer për njerëzimin. Burimi i kënaqësisë së kësaj bote e i botës tjetër është në sjelljet

dhe veprat e tij.

Nisur nga ky aspekt, ai është i vetmi imam dhe shebull për t'u ndjekur që e lartëson njeriun dhe e bën atë të përparojë në rrugën drejt Allahut të Madhëruar. Ai, si një udhëzues e pejgamber, ia mundëson njeriut funksionimin e mendjes dhe të vullnetit. Njeriut që ka pasur fatin të bëhet umet i tij, i fal nderin dhe vlerën më të lartë njerëzore. Ai është forma e trupëzuar dhe e portretizuar e fuqisë hyjnore që ndodhet ndërmjet nesh. Është mëshirë e trupëzuar.

Me shprehjen: "Të shkojmë në rrugën e Tij" synojmë përvetësimin e vetëdijes se ai çdo çast është bashkë me atë që i beson dhe e pason, edhe pse (Pejgamberi) është shumë larg përta i përket kohës dhe vendit. Me një thënie tjetër: Me këtë synojmë gjallërimin e vetëdijes së umetit, pasuesve të tij t'ua bëjmë të ditur se ky nuk është një pohim i thatë, ta ndiejmë dhe ta shikojmë Pejgamberin gjithmonë pranë, ta mendojmë e ta imagjinojmë atë në një gjendje të portretizuar dhe të mos e nxjerrim nga mendja qoftë edhe për një çast.

Në Kuranin Fisnik, dashuria ndaj Allahut lidhet ngushtë me kushtin e pasimit të Pejgamberit, (a.s.). Ai që pohon se e do Allahun, duhet të dojë edhe të Dërguarin e Allahut (a.s.).

Bindja ndaj Allahut Teala dhe bindja ndaj të Dërguarit, (a.s.), janë dy urdhra të përmendur bashkë në Kuranin Fisnik. Ai që pohon se e do Allahun (xh. xh.), duhet ta vërtetojë këtë. Vërtetimi i kësaj bëhet duke ndjekur fenë e Muhamedit, (a.s.), që kategorikisht është profeti i fundit. Nëse nuk e kemi këtë bindje, atëherë njohja e Allahut dhe dashuria ndaj Tij nuk është gjë tjetër përveçse një pohim i thatë. Për këtë arsye, nuk ka zgjidhje tjetër përveçse të ndjekim rrugën e Tij, (a.s.), që Allahu Teala e do.

Dashuria është një lloj vullneti dhe prirjeje. Dashuria ndaj Allahu (xh.sh.) dhe të Dërguarit të Allahut (a.s.), nuk pranon ndarje. Po ashtu edhe bindja ndaj tyre. Pasimi i të Dërguarit të Allahut, (a.s.), bëhet duke e dashur atë më shumë se veten, sepse Ai (a.s.), është lexuesi, kuptuesi, komentuesi, shpjeguesi dhe predikuesi më i mirë i Kuranit Fisnik. Ai lexon ajetet e Allahut Teala.

Në Kuranin Famëlartë Allahu Subhanehu ve Teala e ka pranuar si bindje ndaj Tij, bindjen ndaj të Dërguarit (a.s.). Madje urdhëron që besimtarët ta duan Atë (a.s.), më shumë se veten e tyre (el-Ahzab, 6.). Faktori i parë dhe i vetëm për formimin e kësaj dashurie është sinqeriteti, është besnikëria me të gjithë qenien ndaj të Dërguarit të Allahut, (a.s.).

Një njeri që vazhdimisht ndjek Pejgamberin (a.s.) dhe e pranon atë si udhëzues të vetëm, patjetër se në zemër ka dashuri ndaj Tij, por kjo është një punë që do seriozitet dhe dinjitet. Dashuria e atij që nuk ka seriozitet dhe dinjitet, nuk mund të jetë bashkë me të Dërguarin e Allahut, (a.s.).

Ai që mbron sunetin, do të thotë se ka mbrojtur Kuranin Famëlartë. Siç e ka predikuar dhe praktikuar i Dërguari i Allahut, (a.s.), Kuranin, edhe ai që sot ndjek rrugën e Pejgamberit, duhet ta predikojë dhe praktikojë Kuranin në të njëjtën mënyrë.

Ai që ndjek rrugën e Pejgamberit, (a.s.), e vendos Kuranin në skenën e jetës, ndjen dëshirë dhe mall për t'u bërë një i dërguari i Allahut i trupëzuar dhe përpiket t'i ngjajë Muhamedit, (a.s.), i cili e kuptonte dhe e komentonte më mirë Kuranin, i cili ishte një lloj "Kuranit që ecte", "Kuran që jetonte" dhe "Kuran

gjallë". Kjo dëshirë dhe ky mall i falin lumturi të madhe besimtarit, kur zbaton edhe dispozitën më të vogël që vjen nga Kurani Fisnik dhe suneti.

Përpjekja intelektuale dhe mendimi i vazhdueshëm për të ndjekur rrugën e të Dërguarit të Allahut, (a.s.), e ndihmon besimtarin ta rinovojë veten, ta rilexojë dhe ta llogarisë atë me themel. Me këtë mendim, besimtari:

1- Realisht nxjerr në pah vërtetësinë e Kuranit e të sunetit dhe përpiket që edhe një herë t'i praktikojë në jetën e tij. E përsërit akiden e saktë që ka dhe e shton vendosmërinë për ta rinovuar çdo çast atë. Synimi i Kuranit, sunetit dhe i fesë islame është vendosja nëpër zemra e besimit bazë se nuk ka zot tjetër përveç Allahut dhe vetëm Allahu meriton të adhurohet.

Kjo është esenca e besimit të tevhidit, që do të thotë lidhje me një Zot. Kurani dhe su-

neti e refuzojnë çdo lloj dualizmi, politeizmi dhe adhurim njerëzish. Islami ia dedikon bindjen e dashurinë Allahut dhe të Dërguarit të tij. Bindja dhe dashuria ndaj të Dërguarit të Allahut, (a.s.), ka vlerë për shkak se është bindje dhe dashuri ndaj Allahut të Lartësuar.

Kurani dhe suneti nuk janë njësi të ndara, por janë elementë plotësues të njëri-tjetrit dhe thesaret shpirtërore më të vlefshme e të pandara që ka njeriu. Asnjë vlerë nuk është e barabartë me ta. Gjërat e tjera vlerësohen sipas lidhjes që kanë me Kuranin dhe sunetin. Përveç këtyre të dyjave,

nuk ka gjë tjetër që të ketë kaq vlerë në sipërfaqen e rruzullit tokësor.

Ai që ndjek rrugën e të Dërguarit të Allahut, (a.s.), është i vetëdijshëm se Kurani dhe Suneti janë të vërtetë. I studion ata dhe në këtë mënyrë e pranon Kuranin si bazë, ndërsa Sunetin si komentim e praktikim të tij në jetë.

2- Në kuptimin figurativ, mbart vetëdijen, dëshirën dhe emocionin për t'u bërë përfaqësues i profetësisë. Profetësia është mbyllur me përfaqësuesin e saj të fundit, Muhamedin, (a.s.). Ai ishte profeti i fundit dhe pas tij kategorikisht nuk do të vijë pejgamber tjetër. Muhamed (a.s.), e plotësoi detyrën e predikimit dhe të praktikimit, pastaj u shpu në Daru'l-Beka.

Tashmë, detyra e predikimit dhe e praktikimit i ka

Në Mekë shfaqet një profet dhe e zhvillon popullin e shkretëtirës, që deri në atë kohë ishte i turbullt, i palëvizshëm dhe i struktur në një qoshe. Këtyre u jep një emocion dhe dashuri. Dashurinë e teuhidit... Në dorë u jep një pishtar. Pishtarin e dijës... Besimi bashkohet me dijen dhe themelohet qytetërimi islam.

ngelur trashëgim umetit të tij. Umeti i Muhamedit, (a.s.). Qoftë xhemat apo individ, e ka marrë përsipër detyrën universale të tij. Kjo detyrë në Kuran u lihet qartësisht myslimanëve. (Ali Imran 104-111.) Detyra e mësimit të fesë dhe e predikimit të saj, është detyra më e virtytshme e më e ndershme që u është lënë myslimanëve dhe që ata deri më sot e kanë kryer me plot dashuri e emocion.

Kur myslimani e kryen këtë detyrë të shenjtë, e ndjen veten si përfaqësues të ndershëm të Muhamedit, (a.s.), i cili ishte zotëruesi i fundit i pozitës së profetësisë. Përgjatë gjithë historisë, myslimanët bashkë me të gjithë drejtuesit, administruesit e nëpunësit e tyre, i kanë kryer me përpjekjen më të lartë detyrat e predikimit, udhëzimit, mësimit dhe përhapjes.

Po ashtu, shfaqën shembujt më të bukur të ndjekjes së rrugës së Pejgamberit, (a.s.), duke formuar një institucion si ixhazeti.

Trashëgimia shkencore dhe metodologjia që e transmetuan në një mënyrë më të fortë e të zhvilluar nga një brez te tjetri me ixhazetin, e ka treguar veten në çdo fushë të jetës.

Në njërën anë, kur disiplinat shkencore komentonin shpalljen duke u mbështetur në Kuranin Fisnik e në Sunet, u mblodh dhe u zhvillua dija e kelamit, e fikhut dhe usulit të tij, e hadithit dhe e tasavvufit, në anën tjetër ndodhën zhvillime të mëdha në fushën e shkencave pozitive që do të thotë vlerësim dhe komentim i shpalljes nga një aspekt tjetër.

Besimi i tevhidit, që do të thotë ta pranosh Allahun si të vetëm në qenien, në cilësitë, në veprat e tij dhe ta besosh këtë me zemër, u bë faktori kryesor që i nxiste myslimanët. Ata vepruan me këtë besim.

Në këtë mënyrë bënë studime të mëdha të jash-tëzakonshme në planin abstrakt e atë konkret dhe nxorën në pah shumë vepra. Myslmanët, krahas dijeve fetare, të cilat kuptohen si komentim i Kuranit dhe sunetit, arritën suksese të larta edhe në shkencat e matematikës, kimisë, astronomisë, filozofisë, logji-

kës dhe biologjisë. Kjo lindi si shkak i një mendimi dhe besimi unik botëror.

Fshehtësia e arritjes së suksesit në këtë botë dhe në botën tjetër është mosshkatërrimi i dikujt për tjetrin. Nëse dëshirojmë të kemi sukses në këtë botë, duhet të kapemi pas dijes. Nëse dëshirojmë të kemi sukses në botën tjetër, duhet të kapemi pas dijes. Nëse dëshirojmë të kemi sukses në këtë botë dhe në botën tjetër, përsëri nuk kemi zgjidhje tjetër përveçse të kapemi fort pas dijes.

Myslmanët e kuptuan shumë mirë këtë të vërtetë. Ata formuan zinxhirë që arrinin deri te i Dërguari i Allahut, (a.s.), në të gjitha degët e shkencave me ndihmën e një institucioni shpirtëror si institucioni i ixhazetit dhe nxorën në pah damarët e jetës që e rrethojnë shoqërinë nga brenda si një rrrjetë. Në këtë mënyrë u aktivizuan vullnetarisht në shërbim të dijes si individë dhe umet.

Ata i shërbyen dijes si skllëvër me mendjet, zemrat, vullnetin dhe fuqitë e tyre. Si rezultat i kësaj fituan nderin e themelimit të një civilizimi të madh, pra civilizimit islam. Baza e këtij civilizimi mbështetet te shpallja, profetësia, mesazhi hyjnor dhe pejgamberia. Ka vetëm një zgjidhje, që individë apo shoqëria të jetë e fortë në këtë botë dhe në botën tjetër. Ajo është dija.

Vetëm me dije mund t'ua bëjmë të njohur njerëzve bazën e Islamit që është "La ilahe illallah Muhammedun Resulullah" dhe mund ta informojmë të gjithë botën se kjo është e vërtetë, sepse Kurani Fisnik këtë e shpreh kështu:

"Dije se nuk ka zot tjetër të vërtetë përveç Allahut!" (Muhammed, 19.)

"Allahu, engjëjt dhe njerëzit e dijes dëshmojnë se nuk ka zot tjetër që meriton të adhurohet përveç Tij..." (Ali Imran 18.)

Siç mbështetet në dije themelimi, jetesa dhe lartësimi i një civilizimi në kuptim të gjerë e të përgjithshëm, edhe individë mund të bëhet i suksesshm në jetë vetëm me dije. Nisur nga kjo, nën dritën e hadi-

theve të të Dërguarit të Allahut, (a.s.), është diskutuar se çfarë duhet të dijë një mysliman dhe është vendosur se të dhënat e ilmihalit janë farz për të gjithë.

Bazën e të dhënave në ilmihal e formojnë kushtet e besimit dhe të akides. Po ashtu, myslimani duhet të ketë informacion edhe nga shkencat e jurisprudencës islame, e cila i mëson njeriut ato gjëra që duhet t'i bëjë apo të largohet prej tyre. Aq sa është e nevojshme dija e një profesioni, e një arti dhe e një tregtie për njeriun, po aq, ndoshta edhe më shumë, janë të nevojshme të dhënat e ilmihalit.

Ndërsa shkencat përveç këtyre, është detyrë e shoqërisë t'i njohë, t'i mësojë dhe t'ua predikojë të tjerëve. Shoqëria mund të jetë e shëndetshme, e qetë, e sigurt dhe e fuqishme kundrejt armiqve të jashtëm e të brendshëm, kur nga mesi i saj të edukohet një grup në fushën e shkencave fetare apo të tjerave. Këta kanë për detyrë që shoqërinë e cila mbështetet në shpallje, lidhet me besimin e tevidit dhe ushqehet me të vërtetën e profetësisë, ta përparojnë sa më shumë dhe t'i shërbejnë përjetimit të fesë. Kur shikojmë historinë, përpara na del kjo panoramë:

Në Mekë shfaqet një profet dhe e zhvillon popullin e shkretëtirës, që deri në atë kohë ishte i turbullt, i palëvizshëm dhe i struktur në një qoshe. Këtyre u jep një emocion dhe dashuri. Dashurinë e teuhidit... Në dorë u jep një pishtar. Pishtarin e dijes... Besimi bashkohet me dijen dhe themelohet qytetërimi islam.

Këtë civilizim islam myslimanët ua paraqesin popujve fqinj. Shumë popuj vrapojnë drejt Islamit. Turqit bëhen myslimanë, kapen pas tij me të gjithë fuqitë e ndjenjat që kanë dhe e çmojnë më shumë se çdo gjë tjetër në jetën e tyre. Njerëzia i kishte zili për shkak të fitoreve e sukseseve të jashtëzakonshme që kishin arritur në shkencë, art, drejtësi dhe administrim.

Kur studiojmë shkaqet e këtyre sukseseve dhe fitoreve, përballë na del vlera që i jepnin dijes. Ata e kuptuan se trashëgimia që ka lënë i Dërguari i Allahut, (a.s.), mund të mbrohet vetëm me dije. Po ashtu, e kuptuan shumë mirë së për të qenë mëkëmbës i Allahut në tokë, për të praktikuar dispozitat e Tij dhe

për të themeluar një shoqëri të fortë islame, është e mundur vetëm me dije. Këtë të vërtetë ua vërtetuan dhe ua treguan fëmijëve e nipërve të tyre me shumë shembuj.

Këtë synojmë, kur themi se profetësia e Pejgamberit, (a.s.), mund të vazhdojë vetëm me dije. Përfaqësuesit e profetësisë kanë qenë në çdo kohë dijetarët. Allahu Teala i lavdëron dijetarët në Kur'anin Fisnik. Edhe i Dërguari i Allahut, (a.s.), i lavdëron në hadith. Zhdukja e dijes është në lidhje me vdekjen e dijetarëve.

Të gjithë e dinë se prijësit dhe administruesit e privuar nga dijetarët, nuk mund ta arrijnë kurrë suksesin. Imami është kusht që të jetë dijetar. Po ashtu, kërkohet që edhe zëvendësi të jetë dijetar. I Dërguari i Allahut, (a.s.), ka thënë: *"Dijetarët janë trashëgimtarët e pejgamberëve."* (Buhari, IIm 10; Ibn Maxhe, mukaddime 17)

3- Ndjenja për të ndjekur rrugën e të Dërguarit të Allahut, (a.s.), i jep myslimanit ndjesinë dhe emocionin për të qenë i njëjtë me myslimanët e tjerë në kohë e në vend. Kënaqësia dhe siguria që i jep njeriut ndarja e besimit të njëjtë, e vlerave të njëjta dhe e kaderit të njëjtë me miliarda myslimanë që vetëm Allahu Teala e di numrin e tyre e që kanë jetuar në histori dhe po jetojnë sot, është shumë e shtrenjtë.

Siç na inkurajojnë sot sukseset e arritura në histori, edhe mendimi për të qenë bashkë e për të ndarë idealet e kësaj bote dhe të botës tjetër afërsisht me dy miliardë njerëz me gjuhë, ngjyrë, zakone dhe tradita të ndryshme, që janë të shpërndarë në rruzullin tokësor, ngjall te myslimani ndjenjën për t'u bërë umet i denjë ndaj të Dërguarit të Allahut, (a.s.).

Edhe sot në histori myslimanët kanë shfaqur një sjellje unike në praktikimin e sunetit të të Dërguarit të Allahut, (a.s.), i cili u është transmetuar me rrugë të ndryshme. Burimi i këtij uniteti në këtë sjellje, që cakton identitetin e myslimanëve në aparençë dhe që nuk është parë në asnjë popull tjetër, në mënyrë të drejtpërdrejtë është suneti i Pejgamberit (a.s.).

Nga veriu në jug, nga lindja në perëndim, nëse një mysliman turk me një sudanez, një filipinas me një shqiptar etj., shfaqin të njëjtat sjellje në jetën ditore dhe në marrëdhëniet me njerëzit, shkaku i kësaj është shfaqja e shembujve të ndjekjes së rrugës së të Dërguarit të Allahut, (a.s.).

4- Mendimi për ndjekjen e rrugës së të Dërguarit të Allahut, (a.s.), i jep myslimanit përsosmëri shpirtërore dhe qetësi psikologjike. Ajo që pritet nga jeta është lumturia e njeriut. Ndërsa lumturia arrihet duke zbatuar rregullat morale. Rregullat morale më të bukura dhe parimet dinamike, që e bëjnë të lumtur njeriun në jetë, gjenden në mënyrën e jetesës së të Dërguarit të Allahut, (a.s.), në Sunetin e tij.

Historia është e mbushur plot me prijës shpirtëror të njohur e të panjohur, që e kanë marrë për shembull jetën e tij. Të gjithë yjet e mëdha të botës sonë shpirtërore, emrat e të cilëve nuk mund t'i numërojmë, duke filluar që nga më të afërmit si katër halifet, gjithmonë e kanë shuar etjen nga burimi i jetës profetike të atij.

Jeta familjare, adhurimore dhe ditore e tij, mban shërim ndikues që nuk gjendet te asnjë ilaç për ata që kërkojnë përsosmëri shpirtërore, qetësim psikologjik dhe lumturi. Ata që e kanë bërë kurorë në kokë biografinë, hadithet dhe të gjithë sunetin e tij, vazhdimisht përjetojnë kënaqësinë, dëshirën, emocionin dhe lumturinë e pafundme të ndjekjes së rrugës të Pejgamberit, (a.s.).

5- Myslimani që mendon se e ndjek vazhdimisht rrugën e të Dërguarit të Allahut, (a.s.), ndikohet nga jeta e Pejgamberit (a.s.), i cili është një monument personaliteti në mënyrë absolute, një poemë harmonish, ekuilibrash, masash dhe mësimesh. Në këtë mënyrë përmirësohet tërësia individuale e një myslimani.

Baza sociale e një shoqërie që formohet nga individë me tërësi individuale të fortë, nuk është e lëkundshme. I Dërguari i Allahut, (a.s.), është vendosësi i ligjeve dhe i parimeve që e shpërndajnë individin e shoqërinë në një qetësi të plotë nga aspektet psikologjike dhe sociologjike. Dinamikat që duhet të ketë individ në strukturën e tij dhe shoqëria në ndërtimin e saj të

brendshëm, shikohen qartë në çdo fushë të jetës së tij individuale dhe shoqërore.

Ai, si një prijës social i një shoqërie, i nxori arabët e asaj kohe nga shoqëria politeiste dhe i bëri një shoqëri teuhidi. Kjo mund të shpjegohet nga aspekte të ndryshëm. Përsëri ne duhet ta shikojmë dhe ta ndjejmë se çfarë pasurie dhe ndjesie ka pasur ai, duke filluar që nga fëmijëria e rinia e tij si një individ.

Jeta individuale dhe shoqërore e të Dërguarit të Allahut, (a.s.), i fton në horizonte të gjera e të hapura ata që dëshirojnë ta shikojnë jetën bashkë me atë, (a.s.).

6- Virtyti më i madh që i jep myslimanit ndjenjën e ndjekjes së rrugës së Pejgamberit, (a.s.), është të edukuarit e tij si një burrë aksioni e i vetëdijshëm për autoritetin dhe përgjegjësinë që bie mbi të.

Myslimani e bën jetën një fushë aktiviteteve dhe suksesesh me çdo hap që hedh, i vetëdijshëm se është një rob i vërtetë i Allahut, me kënaqësinë e emocionin për t'i ngjarë Muhamedit, (a.s.), dhe me koshiencën për të kuptuar autoritetin e përgjegjësitë e tij. Ai duhet të përhapë qetësi e lumturi ndaj mjedisit, ashtu siç është i qetë dhe i lumtur vetë.

Allahu e ka bërë autoritar njeriun dhe i ka dhënë përgjegjësi. Njeriu i është dhënë autoriteti për të zgjedhur besimin apo mohimin dhe përgjegjësia e këtyre sigurisht që bie mbi të.

Myslimani e përdor autoritetin e tij për besim. Besimi dhe Islami e bëjnë njeriun të përgjegjshëm. Kjo përgjegjësi e myslimanit është ndaj Islamit. Myslimani që mbi supë mbart përgjegjësi ndaj Allahut, të Dërguarit, Kuranit, historisë, kohës, vetes, familjes, jetës dhe të ardhmes, nuk duhet t'i kalojë dy ditë njëloj. Ky mendim e bën myslimanin njeri aksionist dhe

aktivist.

Myslimani e bën jetën një fushë aktiviteteve dhe suksesesh me çdo hap që hedh, i vetëdijshëm se është një rob i vërtetë i Allahut, me kënaqësinë e emocionin për t'i ngjarë Muhamedit, (a.s.), dhe me koshiencën për të kuptuar autoritetin e përgjegjësitë e tij. Ai duhet të përhapë qetësi e lumturi ndaj mjedisit, ashtu siç është i qetë dhe i lumtur vetë.

Ndjekësit e rrugës së Pejgamberit, (a.s.), janë të ashpër ndaj qafirëve dhe të mëshirshëm ndërmjet tyre. Pejgamberi, si i Dërguar i Allahut, na ka lënë Sunetin, një jetë që mund të jetohet, mesazhin e përhershëm dhe lumturinë e përhershme... Le të kapemi fort pas mesazhit të përhershëm, në mënyrë që të arrijmë lumturinë e përhershme...

Njohja e Zotit

Ramazan Fetahu

"Ne do t'ua dëftojmë shenjat Tona në horizonte dhe në vetet e tyre gjersa t'u bëhet e qartë se ai (Kur'ani) është e vërteta. A nuk mjafton që Zoti yt është dëshmitar për çdo gjë?" (Fusilet, 53)

Siç e thekson ajeti i mësipërm, Zoti i shfaqet njeriut në tre mënyra: 1. Në gjithësi, 2. në veten e tij, dhe 3. Përmes Shpalljes.¹ Kujtojmë se, në kohën para shpalljes, Pejgamberi (a.s.) vetmohej në shpellën Hira duke meditarur dhe duke qëndruar me netë të tëra në zhytje të thellë metafizike sa që nganjëherë harronte edhe të hante sepse ngopej me ushqimin shpirtëror.² Profeti (a.s.) më së miri e ilustron shembullin e gjetjes së Zotit ku gërshetohen të trija mënyrat në të cilat u shfaqet Ai kërkuesve.

Pejgamberi (a.s.) meditonte e mbyllej në vetvete duke shikuar Qaben e mbushur me idhuj që konsideroheshin si perëndi nga të tjerët, kurse ai kërkonte diçka tjetër e cila i tejkalonte fuqitë materiale dhe të cilën nuk e kapin mendjet e njerëzve, pikërisht sikurse paraardhësi i tij Ibrahim (a.s.), i cili e kërkoi Zotin³ në mesin e të krijuarave, të cilat i kap mendja i sheh syri, por ai nuk e gjeti pasi Absoluti është jashtë konceptimit të shqisave tona. Por është Ai i cili gjendet më afër se damari i qafës⁴ tonë ose më afër se vetja jonë,⁵ Ai të cilin Profeti (a.s.), e kërkonte me meditim dhe abstenim nga e krijuara fizike duke u ngritur drejt së pakrijuarës.

Mënyra e dytë e shfaqjes së Zotit ndaj robërve të Tij është shpallja, e cila përbën gjuhën e botës së padukshme në botën e dukshme dhe i kujton njeriut zanafillën e tij para-eksistenciale⁶. Njëkohësisht, fjala (*kelam*) e Zotit dhe i Dërguari i Tij plotësojnë dy anët e shpalljes, anën tejhistorike (*vahj*) dhe atë që e bën shpalljen historike, pra zbërthimi i profetëve, të cilët në çdo kohë shpjeguan shpalljen dhe e bënë të kapshme për njerëzit. Muhamedit (a.s.) i cili e kishte pastruar anën e tij të brendshme (me anë të medimit) dhe e kishte gjetur natyrshmërinë e vet, e cila wshtw pikënisje për çdo udhëtar (i cili nisat në rrugë

për ta gjetur Zotin) i paraqitet Fuqiploti në dimensionin e komunikimit (shpalljes) dhe e cila ishte puqja e kahershme për shkak të së cilës u krijua bota⁷. Vie zëri i Xhibrilit (a.s.), i cili konfirmon vërtetësishtëmërinë e Fjalës së Zotit, kurse për Pejgamberin (a.s.), ishte gërshetimi i asaj që e përjetonte në zemër dhe asaj që po e dëgjonte me veshë, shqisa këto të cilat së bashku me sytë, Kur'ani i cilëson si rrugë për të arritur deri te e vërteta sikurse thotë:

Allahu ju nxori nga barqet e nënave tua kur nuk dinit asgjë. Ju pajisi me të dëgjuar, me të parë dhe me zemër, që të jeni falënderues.⁸

-Aspekti i tretë i paraqitjes së Zotit është kozmosi. Ai është i lidhur me shpalljen dhe me shpirtin e njeriut esencialisht sikur një objekt i vetëm, por i ndarë në pjesë⁹, të cilat mbështesin njëra tjetrën dhe dëshmojnë të vërtetën e vetme për të cilën janë krijuar.

-Ibrahimi (a.s.) e gjeti Zotin e tij duke soditur kozmosin ose duke lexuar atë që dëshmonte kozmosi.¹⁰ Përveçse janë të vendosura në libër, ajetet (shenjat) e Allahut janë edhe në kozmos dhe leximi i tyre përmban kuptim dydimensional. Pra, leximin e librit me shkronja e fjalë dhe leximin e kozmosit dhe të shenjave të tij. Muhamedi (a.s.), analfabet në leximin e shkronjave dhe fjalëve, por shëmbëlltërorë e njerëzimit në leximin e shenjave të larta të Zotit të vendosura në kozmos dhe në gjetjen e zanafillës dhe rrugës për lumturinë e përfundme.

-Ai i cili ishte "i pari në planifikim dhe i fundit në realizim"¹¹ po bëhej dëshmitar i mishërimit të mikrokozmosit në makrokozmos dhe dëshmitar i pranisë së pandërprerë hyjnore brenda krijimit. Prani e domosdoshme dhe e vetmja reale kjo, prej të cilës njeriu merr një realitet të kufizuar të ekzistencës.

-Rruga e Muhamedit (a.s.), është shembulli më i mirë i arritjes së shkallës më të lartë të përsosjes njerëzore (Insanu l Kamil) dhe arritjes së harmonisë tokësore me hyjnore, e cila njëherësh përbën edhe qëllimin e ardhjes së njeriut në këtë botë.

1. Të shihet William C. Chittick, *Shkencë e kozmosit, shkencë e shpirtit: përshtatsia e kozmologjisë islame në botën moderne*, shqipërimi, parathënia dhe shënimet Edin Q. Lohja (Tiranë: Zemra e Traditës, 2009).

2. Reshit Hajllamaz, Profeti Ynë (Tiranë: Prizmi 2013), ff. 66-67.

3. Sureja el-En' am: 76-77.

4. Të shihet ajeti 16 i Sures Kaf.

5. Të shihet, William C. Chittick, *Doktrina sufiste e Rumiut*, shqipërimi dhe parathënia Edin Q. Lohja (Tiranë: Zemra e Traditës, 2009).

6. Said Nursi, *Shenjat e Mrekullisë* (Stamboll, p.d.), f. 24.

7. Aludim për hadithin e njohur kudsî "Po të mos ishte ti, nuk do ta krijoja botën".

8. Surja en-Nahl, ajeti 53.

9. Chittick, *Shkencë e Kozmosit, shkencë e shpirtit*.

10. Sureja el-En' am, 78-79.

11. Rregulli i cili aludon në hadithin e njohur Kudsî "Po të mos ishte ti nuk do ta krijoja botën".

Fjala e mirë

ARTI I KOMUNIKIMIT

Fjala e mirë është gjithmonë aktuale dhe e nevojshme për njeriun dhe shoqërinë, sidomos shoqërinë tonë në të cilën janë përcjellë një numër i madh problemesh, si: problemet familjare, problemet e punës, raportet me njerëzit e tjerë. Ne kemi shumë nevojë për fjalë të mira dhe të bukura të formave të ndryshme, si bisedë, këshillë apo ngushëllim në situata të vështira.

Mesazhi hyjnor i kushton rëndësi të jashtëzakonshme komunikimit. Allahu (xh.sh.), thotë: **"I Gjithëmëshirshmi ua ka mësuar Kuranin (robërve të Tij), ka krijuar njeriun dhe i ka mësuar atij të flasë qartë dhe rrjedhshëm."** (Rahman, 1-4)

Në shumë thënie të Pejgamberit (a.s.), theksohet kujdesi që duhet të tregojë besimtari në lidhje me komunikimet e tij në jetën e përditshme.

1. Komunikimi me njerëzit: Allahu (xh.sh.), thotë: **"Thuaju robërve të Mi të flasin atë që është më e mira..."** (Isra, 53) **"... thuajuni fjalë të mira njerëzve..."** (Bekare, 83) **"O besimtarë, kijeni frikë Allahun dhe tregoni vetëm të vërtetën."** (Ahzab, 70)

2. Komunikimi me prindërit: Allahu (xh.sh.), thotë: **"...drejtohu atyre me fjalë që tregojnë respekt."** (Isra, 23)

3. Komunikimi me ata që sillen vrazhdë: "Nuk barazohet e mira me të keqen! **Të keqen ktheje me të mire, se mund të ndodhë që armiku yt të bëhet miku yt i ngushtë."** (Fussilet, 34)

4. Komunikimi me armiqtë: Allahu (xh.sh.), i thotë Musait dhe Harunit: **"Shkoni te Faraoni! Ai, më të**

vërtetë, i ka kaluar të gjithë kufijtë! Flitini atij me fjalë të buta, se ndoshta kupton dhe i frikësohet Allahut." (Ta Ha, 43, 44)

5. Komunikimi me nevojtarët, jetimët dhe lypsarët. Allahu (xh.sh.), thotë: **"...thuajuni atyre fjalë të mira..."** (Nisa, 5)

Pejgamberi (a.s.), ka thënë: "Nuk do të jetë i plotë besimi i njeriut, përderisa nuk është e mirë zemra e tij; e nuk do të jetë e mirë zemra e tij, përderisa nuk është e mirë fjala e tij." (Ahmedi)

Ibn Haxheri ka thënë: "Gjuha është si luani, nëse e lë të lirë të ha, nëse e lidh të ruan."

Myslimani ka dy alternativa: të flasë të mirën ose të heshtë. Pejgamberi (a.s.), ka thënë: "Kush beson Allahun dhe Ditën e Gjykimit ose të flasë fjalë të mira, ose le të heshtë." (Buhariu, Muslimi)

Po ashtu, në një hadith tjetër Pejgamberi (a.s.), thotë: "Kush flet shumë, gabon shumë, kush gabon shumë, mëkaton shumë, e kush mëkaton shumë, meriton zjarrin e xhehenemit." (Taberani në "Evsat", Bejhakui në "Shuabul iman")

Me të vërtetë, fjala e bën dallimin ndërmjet njerëzve, ndërmjet besimtarëve dhe jobesimtarëve, ndërmjet të devotshmit dhe të ligut, ndërmjet të mjerit dhe të gëzuarit, ndërmjet rregullit dhe shkatërrimit, ndërmjet humbjes dhe ngadhënjimit deri sa në fund fare, njerëzit do të ndahen në dy grupe: një grup për në Xhenet dhe një grup për në zjarrin e Xhehenemit.

Asnjë njeri nuk është aq i varfër sa të mos mundet të falë një buzqeshje. Asnjë njeri nuk është aq i pasur sa të mos ketë nevojë për një buzqeshje.

Pejgamberi (a.s.), ka thënë: *“Buzëqeshja për vëllain tënd është lëmoshë.”* Fytyrën e kanë krahasuar me titullin e librit dhe e kanë konsideruar pasqyrën e zemrës, treguese e ndërgjegjes së pastër dhe ogur i mirë i shpirtit.

Jahja Ibn Muadh ka thënë: “Le të gëzojë besimtari prej teje njëherë nga këto tri gjëra. Nëse nuk i bën dot mirë, atëherë mos i bëj dëm. Nëse nuk e gëzon dot, mos e hidhëro. Dhe, nëse nuk e lavdëron dot, mos e poshtëro.”

Pejgamberi (a.s.), ka thënë: *“Fjala e mirë është lëmoshë.”* Ajo të gëzon zemrën, ta shëron plagën, të largon zemërimin dhe të shton paqen shpirtërore.

Fudajl ibn Ijjadi ka thënë: “Ai që flet vetëm për ato gjëra që i bën vetë, do të flasë më pak në lidhje me atë që nuk i intereson.”

Imam Shafiu i tha nxënstit të tij, Rebiut: “O Rebi’! Mos fol për gjërat që nuk të interesojnë, sepse me të vërtetë çdo herë që flet një fjalë, ajo (fjala) të kontrollon ty, ndërsa ti nuk ke kontroll mbi të.”

Fjala e mirë është pasaporta që hap dyert e zemrave të të tjerëve. Fjala e butë të qetëson. Fjala e rëndë të vret. Fjala e butë të afron me të tjerët, ndërsa fjala e rëndë të largon. Fjala e butë të mëson, ndërsa fjala e rëndë nuk të bind.

Fjala e mirë dhe fjala e keqe dalin të dyja nga e njëjta gojë dhe pasqyrojnë personalitetin e individit.

Pejgamberi (a.s.), ka thënë: *“Mos fol fjalë për të cilat më pas do të duhet të kërkosh falje.”* (Ibn Maxhe)

FJALA E MIRË ËSHTË SI PEMA E MIRË:

Thuhet se perandori pers Anshurvan, në kohën e të cilit pati lindur profeti Muhamed (a.s.), pati shpallur

publikisht se do ta shpërblente me 400 dinarë personin që do t’i thoshte një fjalë të mirë.

Një ditë, perandori po lëvizte nëpër qytet i shoqëruar nga eskorta e vet madhështore. Në një moment, ai vuri re një të moshuar, diku tek të nëntëdhjetat, duke mbjellë një pemë ulliri. Ai qëndroi dhe e pyeti të moshuarin: “Përse e mbjell këtë pemë, kur ajo nuk do të japë frutat e para më parë se njëzet e ca vjet prej sot? Tani ti je nëntëdhjetë vjeç dhe nuk do t’i shijosh frutat e saj!”

Bujku i moshuar ia ktheu: “Sot ne korrim dhe vjelim ato që patën mbjellë të parët tanë. Kështu, më duhet të mbjell që të korrim dhe vjelin ata që do të vijnë pas nesh.”

Kjo fjalë i bëri përshtypje perandorit, i cili i tha: “Të lumtë. Kjo është vërtet një fjalë e mirë.” Dhe menjëherë urdhëroi që plakut t’i jepeshin 400 dinarë floriri. I moshuari i mori në dorë dhe buzëqeshi. Perandori e pyeti: “Përse buzëqesh?” I moshuari: “Pema e ullirit jep fryte pas njëzet vitesh, kurse pema ime i dha frutat që tani!”

Perandori ia ktheu: “Të lumtë!” Mandej, duke iu drejtuar vartësve u tha: “I jepni dhe katërqind dinarë të tjerë!” Me t’i shtënë në dorë, bujku i moshuar buzëqeshi sërish. Perandori e pyeti: “Po tani, përse buzëqesh?” Bujku ia ktheu: “Ulliri jep vetëm një herë në vit prodhim, kurse pema ime ka filluar të japë dy herë.” Perandori shtoi: “Të lumtë!” dhe urdhëroi t’i jepeshin dhe katërqind dinarë të tjerë. Mandej, urdhëroi që eskorta të nisej menjëherë. Komandanti i ushtarëve e pyeti: “Përse nxitoni lartmadhëri?” Perandori ia ktheu: “Po qëndrova më gjatë, do të më mbarojë thesari i perandorisë, para se t’i sosën fjalët këtij plaku.”

Allahu (xh.sh.), thotë: “Vallë, a nuk e sheh se si Allahu e krahason fjalën e mirë me pemën e mirë, e cila i ka rrënjët e futura thellë në tokë, kurse degët të ngritura lart nga qielli? Me lejen e Zotit të saj, pema jep fruta në çdo kohë. Allahu u tregon shembuj njerëzve, që t’ua vënë veshin atyre.” (Ibrahim, 24-25)

PEMA QË PRODHON ELEKTRICITET

Një grup shkencëtarësh francezë kanë ndërtuar një pemë, e cila mund të prodhojë energji duke përdorur fuqinë e erës.

Pema do të quhet “Wind Tree” dhe do të dalë në treg në fillim të vitit 2015.

“Ideja më erdhi kur pashë gjethet e një peme të dridheshin dhe ku kishte mungesë ajri”, tha Jerome Michaud-Lariviere, drejtuesi i këtij projekti.

Pema do të ketë disa gjethë artificiale të cilat do të kapin erën dhe do ta shndërrojnë atë në energji

elektrike.

“Avantazhi i kësaj risie është se nuk do të krijojë asnjë lloj zhurme”, tha shkencëtari francez.

Pema e lartë 9 metra, aktualisht po testohet në Bretanjë të Francës, dhe shpresohet që të jetë e gatshme për një treg më të gjerë, duke u bërë e pranishme në çdo shtëpi.

Pajisja do të shitet për rreth 35 mijë dollarë dhe i mjafton një erë me shpejtësi 6 kilometra në orë për t’a shndërruar në energji.

TOKA ME DY BËRTHAMA?

Udhëtimet fantashkencore në shkrimet e Zhyl Vernit nuk duken më të jenë të tilla. Udhëtimet në qendër të Tokës, që deri më tani e kemi përjetuar si një fantazi, shkencëtarët duket se po i japin një formë vërtetësie.

Së fundmi, ata kanë sjellë fakte dhe argumente të reja, të cilat hedhin dyshime se në brendësi të Tokës gjendet një bërthamë e dytë. Gjeologët kanë shfrytëzuar tërmetet për të studiuar këtë zbulim të ri dhe për këtë gjë kanë monitoruar

përhapjen e valëve sizmike, të cilat sipas llogaritjeve tregojnë se në brendësi të Tokës shtrihet diçka, e cila nuk është faktuar më parë.

Profesor Xianodong Song, një gjeolog nga Universiteti i Illinoisit, thotë se struktura me dy bërthama mund të ndihmojë në zbulimin e detajeve të reja, sesi është formuar Toka. Ai shton se bërthama e dytë mendohet të ketë pak a shumë përmasat e Hënës sonë dhe se ajo përbëhet nga një copë solide hekuri.

Zbulimi mund të ketë një domethënie të madhe për të kuptuar formimin e brendshëm të planetit tonë dhe, nëse dyshimet për një bërthamë të dytë të Tokës do të provohen, atëherë duhet të rishkruhet historia.

Më shumë sesa zbulimi për gjetjen e një mase të ngurtë prej hekuri mbështjellë nga masa e lëngët, shkencëtarët thonë se kjo risi i çon studimet për Tokën në një fazë tjetër, që nëse do të provoheshin do të ishin historike.

WIRELESS NË ZONAT RURALE PËRMES DELEVE

Një anglez i pasionuar pas teknologjisë po punon mbi disa mënyra praktike për të përmirësuar aksesin e internetit në zonat rurale dhe një nga strategjitë e tij përfshin vendosjen e pikave të shpërndarjes së Wi-Fi tek delet. Profesori Gordon Blair nga Universiteti i Lancaster sapo ka marrë një fond prej 267.000\$ nga Këshilli i Kërkimeve dhe Zhvillimit të Shkencës për të vënë në zbatim idenë e tij në Wales.

Plani i tij përfshin vendosjen e sensorëve tek delet, anët e lumenjve të cilët mund të monitorojnë dhe rënien e shiut. Qëllimi i këtij projekti është më tepër i fokusuar tek agrikultura dhe problemet e

përmbytjes por një efekt i kësaj do të jetë dhe përmirësimi i aksesit të internetit. Pra sensorët që do të vendosen do të kenë një qëllim të dyfishtë, raporton Daily Mail.

Blair nuk është i pari që vjen me këtë ide për vendosjen e sensorëve tek kafshët. Google mendon se ka gjetur një mënyrë më të mirë për shpërndarjen e internetit, me anë të balonave fluturuese të Project Loon. Me siguri këto projekte do të ulin ndjeshëm numrin e atyre që nuk kanë akses në internet, numër që aktualisht prek shifrat e 4.4 miliard njerëzve, shumica e të cilëve jetojnë në zonat rurale.

ÇFARË SIMBOLIZOJNË KËTO SHENJA NË SHISHET E UJIT?

Pini ujë të blerë dhe ambalazh plastik? Shikojeni trekëndëshin e shtypur në plastikë ose numrin në mes. Mund të zbuloni disa gjëra tronditëse.

Juve ju intereson vetëm përmbajtja e ujit, por e injoroni përmbajtjen kimike të ambalazhit në të cilin ndodhet uji. Në fund të çdo ambalazhi kërkoni trekëndëshin me numrin në mes dhe merrni vesh se sa është e rrezikshme plastika që mbani në duar.

1. PET (SHPESH EDHE PETE)

Këto shishe në shumicën e rasteve i dedikohen një përdorimi të vetëm. Ekziston mundësia që lëshojnë metalin të rëndë antimon, substancën kimike EPA, e cila pengon veprimin e hormoneve. Shisheet e tilla mund të lëshojnë edhe komponime kancerogjene.

2. HDP (NDONJËHERË EDHE HDPE)

Fjala është për plastiken “e mirë”, për të cilën ekziston probabilitet më i vogël i lëshimit të kimikateve në ujë.

3. PVC (NDONJËHERË EDHE 3V)

Lëshon dy kimikate të helmueshme, dhe të dyja pengojnë veprimin e hormoneve në trupin e njeriut. Përkundër kësaj, kjo është plastika e përdorur më së shpeshti për shihe.

4. LDPE

Plastika e cila nuk lëshon kimikate në ujë. Kjo nuk përdoret për prodhimin e shisheve plastike, por kryesisht për përpunimin e qeseve plastike të ushqimit.

5. PP

Edhe një tjetër plastikë “e mirë”, zakonisht e bardhë ose me ngjyrë gjysmë transparente. Përdoret për shisheet e mbushura me shurup ose gotat për jogurt.

6. PS

Lëshon në ujë substancën kancerogjene STIREN. Më së shpeshti përdoret në gotat e kafesë për përdorim të shkurtër ose në ambalazhet e ushqimit të shpejtë.

7. PC (OSE ETIKETË)

Kjo është plastika më e keqe për produktet ushqyese, sepse lëshon kimikatin BPA. Fatkeqësisht, përdoret në shisheet për foshnjat, shisheet sportive ose enët për përgatitje të ushqimit.

USHQIMET E DUHURA PËR NJË LËKURË TË BUKUR

Në ndryshim nga organet e tjera, lëkura është organi që e reflekton profilin e shëndetshëm ose jo të asaj që ju konsumoni. Duke qenë organi më i madh në trupin e njeriut, lëkura është përfituesi më i madh i vlerave të një diete të shëndetshme dhe “viktima” e parë e një diete të pashëndetshme.

Sa më shëndetshëm që ju të ushqeheni, aq më lëkurë të bukur do të keni dhe e kundërta: sa më ushqime të pashëndetshme të konsumoni, aq më shumë lëkura juaj do të plakët duke humbur elasticitetin, butësinë dhe ngjyrën.

USHQIMET E SHËNDETSHME PËR LËKURËN NDAHEN SI MË POSHTË:

USHQIMET E PASURA ME ANTIOKSIDANTË

Antioksidantët kanë një ndikim të konsiderueshëm në lëkurë. Antioksidantët kryesorë janë rrushi i kuq, rrushi i thatë, kumbulla e freskët, kumbulla e thatë, manaferrat dhe spinaqi. Frutat dhe perimet e mësipërme janë antioksiduesit më të fortë natyralë. Farat e rrushit të kuq janë të pasura me flavonoide dhe në veçanti përmbajnë një lëndë të quajtur aktivin, e cila ka veti antioksiduese shumë më tepër se vitaminat C, E dhe betakarotinet.

Përveç këtyre, edhe frutat e keqe si shega, boronicat dhe luleshtrydhet janë antioksidantë të mirë. Shega mbetet si një ndër ushqimet më të këshillueshme për

dermatologët. Përveç vetive të fuqishme antioksiduese që ka, konsumimi i një shege në ditë i jep lëkurës një pamje të bukur dhe të shëndetshme ngjyrë rozë, kurse e aplikuar si maskë në fytyrë, shega ndihmon në parandalimin e rrudhave dhe reduktimin e tyre.

USHQIMET E PASURA ME VITAMINË A

Vitamina A është një vitaminë e rëndësishme për shëndetin e lëkurës. Kjo vitaminë i jep lëkurës veti rezistente, e hidraton atë dhe e parandalon nga formimi i rrudhave. Burimi më i mirë i vitaminës A janë bulmetrat dhe veçanërisht kosi. Kosi është i këshillueshëm sidomos për personat që kanë një lëkurë të thatë. Nëse kosi merret rregullisht për një kohë të gjatë, lëkura është e hidratuar, e butë dhe e freskët.

USHQIMET E PASURA ME ZINK

Zinku është një mineral mjaft i rëndësishëm për organizmin. Ai është përgjegjës për dyfishimin e qelizave. Përgjithësisht zinku gjendet në ushqimet me sasi të lartë proteine, si mishi dhe peshku. Zinku që gjendet në ushqimet me prejardhje bimore tretet me vështirësi. Tek ushqimet bimore zinku gjendet tek fasulet, drithërat, arrat, farat e kungullit, etj., kurse tek ushqimet shtazore gjendet tek miishi i kuq, peshku, shpezët, frutat e detit, qumështi dhe nënproduktet e tij, etj.

USHQIMET E PASURA ME SELEN

Seleni pengon apo ngadalëson plakjen e qelizave. Ushqimet e pasura me selen janë ushqimet bimore si arrat braziliane, drithërat, brokoli, fasulja, farat e kungullit, etj., kurse ushqimet shtazore të pasura me të

janë peshku ton, karkalecat e detit, mishi i viçit, mishi i shpezëve, etj.

USHQIMET E PASURA ME OMEGA-3

Grupi i acideve yndyrore Omega-3 përmban antioksidantë që nuk mund të sintetizohen nga trupi dhe duhet të merren përmes ushqimit. Konsumi i këtyre acideve yndyrore të pangopura është i lidhur me uljen e konsiderueshme të faktorit të riskut të shumë sëmundjeve dhe vitalizimin e organeve jetësore. Omega-3 i shërben lëkurës nëpërmjet ansnjansimit të reaksioneve pezmatuese dhe alergjike, duke shëruar plagët dhe patologjitë e tjera të lëkurës. Gjithashtu, Omega-3 rrit elasticitetin e lëkurës. Ushqimet më të pasura me Omega-3 janë arrat dhe peshku.

ÇAJI JESHIL

Çaji jeshil ka veti të pazëvendësueshme kurative për sa i përket lëkurës. Çaji jeshil forcon sistemin imunitar dhe e mbron lëkurën nga inflamacionet e ndryshme dhe sëmundjet tumorale. Si në rastet kur merret nga goja, edhe kur aplikohet direkt në lëkurë, efektet e tij janë të mëdha, sidomos në rigjenerimin e lëkurës pas djegieve nga dielli.

DOBIA E DREMITJES GJATË DITËS

Sipas një studimi, të bësh një sy gjumë për gjysmë ore mund të ndihmojë në lehtësimin e stresit dhe forcimin e sistemit imunitar të dobësuar nga gjumi i dobët.

“Të dhënat tona sugjerojnë se një sy gjumë për 30 minuta mund të ketë efekt hormonal mbi gjumin e dobët që e keni gjatë natës”, thuhet nga autori i studimit Brice Faraut nga Universiteti i Parisit, Francë.

“Ky është studimi i parë i cili ka gjetur se dremitja mund të rivendosë bioprodhuesit e neuroendokrinës dhe shëndetin imunitar në nivel normal”, shtoi Faraut.

Gjumi i pamjaftueshëm mund të kontribuojë në uljen e produktivitetit, si dhe mund të ndikojë edhe në aksidente me veturë. Hulumtuesit në studim ekzaminuan lidhjen mes hormoneve dhe gjumit në një grup prej 11 meshkujve të moshës 25 dhe 32.

Pas një nate me gjumë të limituar, meshkujt kishin 2.5

fish rritje në nivelet e norepinferinës, një hormon dhe neurotransmetues i përfshirë në përgjigjen e trupit në luftimin e stresit.

Këto ndryshime sugjerojnë se të bësh një sy gjumë për disa minuta gjatë ditës mund të jetë e dobishme për sistemin imunitar.

